

**TÜRKİYE’DE ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN AKILLI
TELEFON BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ VE KULLANIM
ALİŞKANLIKLARI: KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ**

Kadir Şimşek

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Kadir

Soyadı : ŞİMŞEK

Bölümü : Felsefe Grubu Eğitimi

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Türkiye’de Ortaöğretim Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri Ve Kullanım Alışkanlıkları: Kahramanmaraş Örneği

İngilizce Adı : Smartphone Addiction And Usage Habit Of Secondary Education Students In Turkey: Kahramanmaraş Sample

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

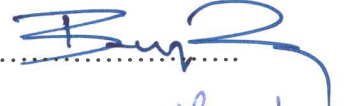
Yazar Adı Soyadı: Kadir ŞİMŞEK

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Kadir ŞİMŞEK tarafından hazırlanan “Türkiye’de Ortaöğretim Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri ve Kullanım Alışkanlıkları: Kahramanmaraş Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

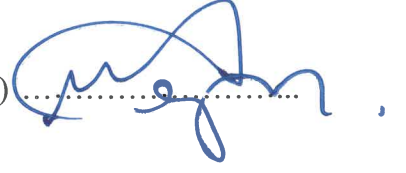
Danışman: Doç. Dr. Beyhan ZABUN

(Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Hasan Haluk ERDEM

(Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Mehmet Ali Dombaycı

(Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 09/12/2019

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca değerli görüş, öneri ve geri bildirimleriyle tezime önemli katkıları olan, araştırma sürecinde beni her konuda destekleyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Beyhan Zabun'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca fikir ve dünya görüşleriyle eğitim yaşantıma büyük katkıları olan Gazi Eğitim Fakültesindeki bütün hocalarıma teşekkürlerimi iletiyorum.

Bütün eğitim ve meslek hayatım boyunca bana sonsuz güven duyan, yaptığım her çalışmada desteklerini arkamda hissettiğim, beni her konuda cesaretlendiren, geliştiren ve teşvik eden çok kıymetli anneme, babama, ablama ve kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca yaptığım bu çalışmaya çeşitli bilgi, öneri ve fikirleriyle katkıda bulunan arkadaşlarıma, meslektaşlarıma, öğrencilerime ve diğer herkese sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum. Yapmış olduğum bu çalışmanın diğer bilimsel ve akademik çalışmalara ışık tutmasını temenni ediyorum.

**TÜRKİYE’DE ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN AKILLI
TELEFON BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ VE KULLANIM
ALİŞKANLIKLARI: KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Kadir Şimşek

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Aralık 2019

ÖZ

Akıllı telefonlar günümüzde en çok kullanılan elektronik araçlardan biridir. Günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelen akıllı telefonların kullanıcılar açısından hem olumlu hem de olumsuz etkilerde bulunduğu söylenebilir. Akıllı telefonların ilk ortaya çıktığı tarihlerden günümüze kadar kullanım oranlarının sürekli arttığı görülmektedir ayrıca yakın gelecekte de bu oranların artması beklenmektedir. Kontrolsüz ve aşırı akıllı telefon kullanımı toplumdaki her bireyi etkilediği gibi ortaöğretim öğrencilerinin eğitim yaşantılarını da etkileyen bir rol oynamaktadır. Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerini ve kullanım alışkanlıklarını betimlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma Kahramanmaraş ilinin merkez Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinde bulunan farklı okul türlerinde (Fen lisesi, Anadolu lisesi, İmam hatip lisesi, Çok programlı lise vb..) yapılmıştır. Küme örnekleme yöntemiyle farklı niteliklere sahip 8 ayrı okul türü belirlenerek bu okullarda uygulama yapılmıştır.

2018-2019 eğitim öğretim yılında belirtilen okul türlerinde öğrenim görmekte olan 9, 10, 11, ve 12. sınıf kademelerindeki 609 öğrenciye ölçek uygulanmıştır. Lise öğrencilerine “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği” uygulanmış, kişisel veriler ise araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Öğrencilerden elde edilen verilerin analizinde SPSS 25.0 istatistik programı kullanılmıştır. Yapılan çalışma sonucuna göre öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük bağımlılık oranının Fen lisesinde, en yüksek bağımlılık oranının ise Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde olduğu bulunmuştur. Ayrıca okul başarı puanı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Öğrencilerin boş zamanlarında en fazla akıllı telefonlarıyla vakit geçirdikleri ve müzik dinlendikleri bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun akıllı telefonlarında en çok sosyal ağları kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin akıllı telefonlarında en çok kullandıkları uygulamaların sırasıyla Whatsapp, Instagram ve Youtube olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : İnternet, Akıllı Telefon, Mobil, Bağımlılık, Akıllı Telefon Bağımlılığı, Nomofobi
Sayfa Adedi : 132
Danışman : Doç. Dr. Beyhan ZABUN

**SMARTPHONE ADDICTION AND USAGE HABIT OF SECONDARY
EDUCATION STUDENTS IN TURKEY: KAHRAMANMARAŞ
SAMPLE
(M.S. Thesis)**

**Kadir Şimşek
GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
December 2019**

ABSTRACT

Smartphones are one of the most used electronic devices nowadays. Becoming an indispensable part of daily life, it can be said that smartphones have both positive and negative effects on users. From the times when smartphones first used till today, usage rate of smartphones has been increasing and this rate is expected to increase more in near future. Just as uncontrolled and excessive usage of smartphones affects every individual in society, it has also a role effecting the education life of secondary education students. This study has been done to describe smartphone addiction and usage habit of secondary education students. The study has been conducted in different school types (Science high school, Anatolian high school, İmam Hatip high school, Multi-Program high school etc.) in Dulkadiroğlu and Onikişubat central provinces of Kahramanmaraş city. The study was conducted by using cluster sampling method in 8 different school types having different qualifications. The scale was applied on 609 students studying 9 ,10, 11 and 12th grades in mentioned school types during 2018-2019 education year. “Smartphone Addiction Scale” was applied on high school students, and personal data was obtained by using “Personal Information Form” by researcher. For the analysis of obtained data SPSS 25.0 statistic program was used. According to the study result, smartphone addiction of students found to be medium level. It is ascertained that addiction level of girls are higher than boys.

The lowest addiction level was found in Science high schools, and the highest level in Vocational and Technical Anatolian high school. It is determined that there is a negative directed relation between school success grades and smartphone addiction. It is found that students are using their smartphones and listening music in their free times. It is specified that students are using their smartphones most to use social networks. It is confirmed that the most used applications in smartphones by students are Whatsapp, Instagram and Youtube.

Key Words : Internet, Smartphone, Mobile, Addiction, Smartphone Addiction,
Nomophobia
Page Number : 132
Adviser : Assoc. Prof. Dr. Beyhan Zabun

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı	6
1.3.Araştırmanın Önemi	6
1.4.Hipotezler	10
1.5.Sınırlılıklar	11
1.6.Tanımlar	11
BÖLÜM II	13
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE	13

2.1.İlgili Araştırmalar	13
2.2.Kuramsal Çerçeve	17
2.2.1.Telefon ve Akıllı Telefon Teknolojisi	17
2.2.2.Akıllı Telefonların Tarihsel Gelişimi	21
2.2.3.Dünyada Akıllı Telefon, İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı	24
2.2.4.Türkiye’de İnternet Kullanımı	28
2.2.5.Türkiye’de Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanımı	29
2.2.6.Bağımlılık ve Akıllı Telefon Bağımlılığı	38
2.2.7.Nomofobi ve Etkileri	45
BÖLÜM III	47
YÖNTEM	47
3.1.Araştırmanın Modeli	47
3.2.Evren ve Örneklem	48
3.3.Verı Toplama Araçları	51
3.4.Verilerin Toplanması	54
3.5.Verilerin Analizi ve Yorumlanması	54
BÖLÜM IV	56
BULGULAR VE YORUM	56
BÖLÜM V	97
SONUÇ VE ÖZET.....	97
5.1.Öneriler	111
KAYNAKLAR	116
EKLER	125
EK 1. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	126
EK 2. Kişisel Bilgi Formu	128
EK 3. İzin Onayı	129
EK 4. Etik Kurul Onayı	130

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Güvenilirliği(α)</i>	58
Tablo 2. <i>Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (n=609)</i>	59
Tablo 3. <i>Katılımcıların Telefon Kullanımlarına Ait Özelliklerine Göre Dağılımı(n=609)</i>	61
Tablo 4. <i>Katılımcıların Boş Zamanlarında En Fazla Yaptığı Aktivitenin Önem Sırasına Verdiği Cevaplara Göre Dağılımları</i>	64
Tablo 5. <i>Katılımcıların Akıllı Telefonu Hangi Amaçla Kullandığının Önem Sırasına Verdiği Cevaplara Göre Dağılımları</i>	65
Tablo 6. <i>Katılımcıların En Çok Kullanılan Uygulamaların Önem Sırasına Verdiği Cevaplara Göre Dağılımları</i>	67
Tablo 7. <i>Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları (n=609)</i>	69
Tablo 8. <i>Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Okullara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları</i>	70
Tablo 9. <i>Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Okulun Bulunduğu Bölgeye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları</i>	75

Tablo 10. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları	76
Tablo 11. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaşa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları	78
Tablo 12. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sınıfa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları	80
Tablo 13. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Aylık Gelire Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları	81
Tablo 14. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları	82
Tablo 15. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları	84
Tablo 16. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının İlk Cep Telefonu Kullanma Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları	86
Tablo 17. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Telefonu Kaç Yıldır Kullandığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları	88

Tablo 18. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Günlük Ortalama Cep Telefonu Kullanma Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları	90
Tablo 19. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Akıllı Telefon İçin Ödenen Paket veya Fatura Ücretine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları	93
Tablo 20. Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Kullanılan Telefon Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları	95

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Katılımcıların ortalama telefon kullanım süresine göre dağılımları.....	63
<i>Şekil 2.</i> Katılımcıların fatura ücretine göre dağılımları.....	63
<i>Şekil 3.</i> Katılımcıların en fazla yaptığı aktivitenin önem sırasına verdiği cevaplara göre dağılımları.....	65
<i>Şekil 4.</i> Katılımcıların akıllı telefonu hangi amaçla kullandığının önem sırasına verdiği cevaplara göre dağılımları.....	66
<i>Şekil 5.</i> Katılımcıların en çok kullanılan uygulamaların önem sırasına verdiği cevaplara göre dağılımları.....	68
<i>Şekil 6.</i> Okulların akıllı telefon bağımlılık puanı ile başarı puan karşılaştırması.....	70

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

GSM	Global System for Mobile Communication
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TDK	Türk Dil Kurumu
PDA	Personal Digital Assistant
1G	First Generation
2G	Second Generation
3G	Third Generation
4G	Fourth Generation
GPRS	Global Packet Radio Service
SMS	Short Message Service
LTE	Long Term Evolution
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
ADSL	Asymmetric Digital Subscriber Line
GMCS	Global Mobil Kullanıcı Araştırması
GB	Gigabyte
Wi-Fi	Wireless Fidelity

BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
DDK	Devlet Denetleme Kurulu
ATBÖ	Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
N	Kişi Sayısı
%	Yüzde
$\bar{X}$	Aritmetik Ortalama
SS	Standart Sapma
T	T Testi (Bağımsız Örneklem) Değeri
P	Anlamlılık değeri
F	F Testi (Anova) Değeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

İletişim insanlık tarihine bağlı olarak gelişimini sürdüren ve sosyalleşmeyi sağlayan en önemli toplumsal araçlardan biridir. Toplumların gelişmesine paralel olarak meydana gelen teknolojik yenilikler iletişim alışkanlıklarında ve araçlarında evrime yol açmıştır. Bu evrimdeki etkileşim karşılıklı bir şekilde gelişmiş, bazen toplumsal gelişmeler teknolojiyi etkilerken bazı durumlarda ise teknolojik yenilikler hem toplumsal yapıyı hem de davranış şekilleri ile alışkanlıkları etkilemiş ve değiştirmiştir (Akın ve Divanoğlu, 2009).

İletişim teknolojilerindeki gelişme hızı zamanla ivme kazanmış, bu ivme yeni teknolojik uygulamaların yayılım hızıyla birlikte inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. İletişimdeki ve teknolojik gelişimdeki bu süreci ortaya koyan en güzel örneklerden biri mobil iletişim yani kısaca GSM (Global System for Mobile Communication)'dir (Akın ve Divanoğlu, 2009).

Türkiye de dünyadaki mobil gelişim trendini yakından takip etmiş ve teknolojik gelişmeleri hızlıca benimseyerek yoğun kullanım sürecine girmiştir. İletişim araçları çok büyük hızla değişme ve gelişme kat ederek çeşitlenmektedir. Özellikle akıllı telefonlar ve sosyal medya gibi araçların yaygınlaşması bu iletişimi çok boyutlu ve karmaşık bir hale getirmektedir. Telefon, cep telefonu, akıllı telefon, tablet bilgisayar, internet ve mobil teknolojilerin yaygınlaşması insan hayatına birçok kolaylık sağlamıştır. İletişim kanalları çeşitlenmiş ve bu sayede uzak mesafelerdeki kişilerle çok daha kolay ve hızlı iletişim kurma olanakları artış göstermiştir.

Bilişim çağı içinde yaşayan günümüz insanının bilgiye ulaşma imkanı gelişen teknoloji ile birlikte çok daha fazla kolaylaşmıştır. İletişim teknolojileri alanında gerçekleşen hızlı değişimler bireyleri sosyal kültürel ve fiziksel yönden etkilerken, insanların yaşam biçimlerinde doğrudan ya da dolaylı değişimler meydana getirmiştir (Süler, 2016, s. 1).

Cep telefonları 1990'lı yılların başında çeşitli fonksiyonlarla ortaya çıkmıştır. Başlangıçta sadece arama yapabilme ve kısa mesaj gönderebilme özelliklerine sahipken yıllar içerisinde büyük değişimler göstermiş ve en sonunda günümüzdeki son durumuna kavuşmuştur. Teknolojik gelişmelerle birlikte birçok uygulamayla yenilenen cep telefonları hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Görüntülü konuşma, internet, fotoğraf makinesi, video kayıt, sosyal medya uygulamaları, navigasyon gibi birçok özelliğin giderek incelen ve taşınabilir bir cihazda toplanması günlük hayatı kolaylaştırmada büyük rol oynamaktadır. (Süler, 2016, s. 1).

Akıllı telefonlar çağımızın en çok kullanılan elektronik araçlarından biridir. Günlük hayatımızın bir parçası haline gelen telefonlar sadece iletişim için kullanılmamakta farklı şekillerde de günlük hayatı etkilemektedir. Haber, oyun sosyal medya gibi içeriklerin bulunduğu uygulamalar kullanıcılara hizmet etme işlevi görmektedir (Demirel, 2018, s. 1). Günümüz akıllı telefonları, bilgisayarların yapabildiği her şeyi yapabilecek kapasiteye sahip araçlar haline gelmiştir.

Akıllı telefonlar; boyutunun küçük olması, her yere kolayca götürülebiliyor olması ve geniş ağ bağlantısına sahip olması nedeniyle çok yaygın kullanım ağına sahiptir. Akıllı telefonlarda video çekebilme, görüntülü sohbet, fotoğraf çekebilme, müzik dinleme, navigasyon vb. özelliklerin olmasının yanında bu telefonların alışveriş, haber takip edebilme, mail yazma gibi imkânların olması da insan hayatını kolaylaştırıcı bir rol üstlenmektedir (Meral, 2017, s. 1).

Yusufoğlu'na göre (2017) akıllı telefonların sağladığı büyük kolaylıklar bir yandan onları cazip hale getirirken diğer yandan bazı zararlı etkiler onların sorgulanmasına yol açmaktadır. İnsanlar bu telefonları özgürce ve adeta sınırsızca kullanırken bazı sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sorunların başında sosyal problemler gelmektedir.

Akıllı telefonların sosyalleşme üzerinde önemli etkileri söz konusudur. Özellikle sosyal medya ve buna bağlı olarak aynı anda birçok kişiye hitap edebilme veya onlarla devamlı iletişim halinde olmak bireylerle toplum arasında ciddi bir etkileşim sağlamaktadır. Ancak telefonun yalnızca sosyal medya olmadığı düşünüldüğünde ve sosyal medyanın da hayatın kendisi olmadığı hesaba katıldığında akıllı telefonların olumsuz etkileri gün yüzüne çıkmaktadır. Bu yönüyle akıllı telefonlar ve mobil cihazlar sanal bir sosyalleşme alanı yaratırken, bireyleri gerçek sosyal alandan uzaklaştırabilmektedir. Özellikle telefon bağımlılığı olan bireyler hayatı telefona endekslemekte, gerçek yaşamda herhangi bir problemle karşılaştığında ise bunun üstesinden gelememektedir (Yusufoğlu, 2017). Akıllı telefonlarla çok fazla zaman geçirilmesi günlük yaşamdaki rutin faaliyetleri doğrudan etkileyebilmektedir. Akıllı telefonların insanların sürekli yanında olması ve taşıma kolaylığı sağlaması çok kullanılması üzerinde etkili olabilir. Bu durum aynı zamanda kişilerin boş zamanlarını kalitesiz ve verimsiz kullanmasına neden olabilmektedir.

Akıllı telefonların insan hayatını hem olumlu hem de olumsuz anlamda etkilediği söylenebilir. Akıllı telefonlarla bilgiye kolay ulaşım, veri paylaşımı, iletişim olanaklarının çeşitlenmesi, müzik dinleme, fotoğraf çekimi yapabilme, sosyal medya kullanımı, kolay arkadaşlık kurabilme imkanı, oyun oynama, hızlı bankacılık ve kolay alışveriş gibi insan hayatını kolaylaştıran ve olumlu etkiler sunan pek çok aktivite gerçekleştirilmektedir.

Öte yandan akıllı telefonların günlük hayata yaptığı olumsuz etkileri de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Yüz yüze iletişimi sınırlama ve günlük hayatta iletişimden kaçınma, asosyalleştirme, aşırı oyun oynama ve buna bağlı el, kol, sırt ve boyunda meydana gelen ortopedik sorunlar, akademik başarının düşmesi, zamanı etkili kullanma becerilerinin zayıflaması gibi pek çok olumsuz duruma neden olduğu söylenebilir. Özellikle ergen ve genç yetişkin bireylerin akıllı telefonları yoğun kullanmasının günlük hayattaki yaşam becerilerini doğrudan etkilediği söylenebilir. Zira akıllı telefonlarla sürekli vakit geçirmek akademik başarının ve derslere olan ilginin azalmasına neden olabilmektedir. Bu durum da gençlerin gelecekteki yaşantılarını etkileyebilen bir sosyal probleme kaynaklık edebilir. Ek olarak yapılan çeşitli araştırmalara göre gençlerin yetişkinlere göre akıllı telefonları daha yoğun kullandığı ve daha fazla bağımlılık geliştirme riski bulunduğu görülmektedir. Ayrıca yüksek düzeydeki akıllı telefon bağımlılığı gelecekte halk sağlığını etkileyebilecek bir problem durumuna dönüşebilir. Bu nedenle mevcut durumu önceden tespit ederek önlem almak gerektiği söylenebilir. Bütün bu açıklamalar sonucunda ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefonları aşırı kullanmaları sonucu gelişen akıllı telefon bağımlılık durumu problemin konusu yapılmıştır.

Bu araştırmanın ana problemi ve alt problemleri gerekli literatür çalışması yapıldıktan sonra belirlenmiştir. Araştırmanın ana problemi “*Ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı hangi düzeydedir?*” şeklinde belirlenmiştir. Bu ana problemle ilgili olarak akıllı telefon bağımlılığının, öğrencilerin akıllı telefon kullanım alışkanlıklarıyla ilişkisi de probleme konu edilmiştir.

Bahsedilen ana problem çerçevesinde belirlenen diğer alt problemler şunlardır:

1. Akıllı telefon bağımlılığı yaş ve cinsiyet faktörlerine göre değişmekte midir?
2. Ailenin aylık gelir düzeyi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?
3. Akıllı telefon bağımlılığı anne ve babanın öğrenim durumuna göre değişmekte midir?
4. Akıllı telefon bağımlılığı farklı okul türlerine göre değişmekte midir?
5. Akıllı telefon bağımlılığı farklı sınıf kademelerine göre değişmekte midir?
6. Akıllı telefon bağımlılığı ile öğrencinin ilk cep telefonu kullanma yaşı arasında ilişki var mıdır?
7. Akıllı telefon bağımlılığı ile öğrencinin cep telefonuna sahiplik süresi arasında ilişki var mıdır?
8. Akıllı telefon bağımlılığı ile öğrencinin günlük ortalama cep telefonu kullanma süresi arasındaki ilişki hangi düzeydedir?
9. Akıllı telefon bağımlılığı ile öğrencilerin ödediği aylık ortalama paket veya fatura ücreti arasındaki ilişki durumu nasıldır?
10. Akıllı telefon bağımlılığı ile okulların başarı düzeyleri arasındaki ilişki hangi düzeydedir?
11. Ortaöğretim öğrencileri akıllı telefonlarında en çok hangi uygulamaları kullanmaktadır?
12. Ortaöğretim öğrencileri boş zamanlarında en çok hangi aktivitelerle ilgilenmektedir?
13. Ortaöğretim öğrencileri akıllı telefonları hangi amaçlar için kullanmaktadır?
14. Ortaöğretim öğrencileri hangi marka akıllı telefonları kullanmaktadır?

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş ilinde öğrenim gören farklı yaş, cinsiyet ve sınıf kademelerinde bulunan ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık durumlarının hangi düzeyde olduğunu saptamaktır. Bununla birlikte akıllı telefon bağımlılığının hangi değişkenlerden etkilendiği ve öğrencilerin eğitim öğretim yaşantılarını nasıl etkilediği ile ilgili veriler elde etmek de araştırmanın amaçlarından biridir. Öğrencilerin akıllı telefon kullanım alışkanlıklarının belirlenerek bu alışkanlıkların bağımlılık durumuyla ilişkisini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Ayrıca bütün dünyada kullanım oranlarının yüksek olduğu tespit edilen, popüler sosyal ağlar, anlık mesajlaşma uygulamaları, çevrimiçi video, resim ve haber paylaşımı yapmayı sağlayan uygulamaların ortaöğretim öğrencileri arasında hangi oranlarda kullanıldığı araştırmanın amaçlarından bir diğeridir. Akıllı telefonlar gibi bağımlılık yapma olasılığı yüksek olan teknolojik ürünler hakkında detaylı çalışma yapılarak öğrencilerin teknoloji kullanımıyla ilgili genel niteliklerinin açığa çıkarılması hedeflenmiştir. Bu sayede elde edilecek verilerin gelecekte Türk eğitim sistemi içerisinde eğitim-öğretim programları ve içerikleri düzenlenirken ortaya konulacak ilke, yöntem ve tekniklere katkı sunması amaçlanmıştır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Teknolojik gelişmelerle birlikte insan hayatına giren mobil telefonlar, toplumsal yapıda en yaygın kullanım alanına sahip teknolojik cihazlar hâline gelmiştir. Son on yılda üretilen mobil cihazlarla ortalama bir bilgisayar ile yapılabilecek hemen hemen tüm işlemler gerçekleştirilebilmektedir. Özellikle internete erişebilme imkânı sağlayan akıllı telefonlar ile birçok avantaja kavuşan kişilerin mobil telefonlarla zaman geçirme süreleri artmaktadır. Mobil telefonların bu aşırı kullanımları toplumda bir bağımlılık hâline gelmektedir (Fidan, 2016).

Başlangıçta iletişim kolaylığı, mobil olma, iletişimi her an mümkün kılabilme gibi özellikleri ile ön plana çıkan cep telefonları, günümüzde bilişim teknolojilerinin de gelişmesi ile birlikte birçok farklı özelliği barındıran akıllı telefonlara evrilmiştir (Karaarslan ve Budak, 2012, s. 4549).

Bağımlılık, insanda heyecan oluşturan her şeydir. Akıllı telefonlar da bireylerde heyecan uyandırdığı ölçüde bağımlılığa neden olmaktadır. Davranışçı yaklaşıma göre bir davranış sonucunda doyuma ulaşıyorsa ya da olumsuz bir durumdan bir davranış yolu ile çıkılabiliyorsa ileride de bireyler bu davranışı yaparak doyuma ulaşma ya da olumsuzluktan kurtulmayı seçebilmektedir. Dolayısıyla akıllı telefonlar da bu özelliği ile bağımlılık yapıcı bir unsur olmaktadır (Kuyucu, 2017).

Akıllı telefon bağımlılığı, henüz net olarak tanımlanmamışsa da çoğunlukla telefondan uzak kalamama, sık sık telefonu kontrol etme, aşırı akıllı telefon kullanımı nedeniyle uykusuzluk ve uyku kalitesinin bozulması gibi belirtilerle ortaya çıkmaktadır. Akıllı telefon bağımlılığının altında yatan en temel unsurlardan biri, akıllı telefon aracılığı ile internete bağlanabilmektir. Mobil olmanın getirdiği avantaj ile her yerden internete erişim kolaylığı sağlaması, bağımlılığı arttırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Sevgi, 2013).

Akıllı telefonların hem dünyada hem de Türkiye’de gittikçe yaygınlaşması ve kullanım oranlarının her geçen gün artarak büyümesi dikkat çekici bir husustur. Toplumun her kesiminden insanların akıllı telefonlara kolayca ulaşabilmesi bu oranların artışında etkili olabilmektedir. Akıllı telefonlar günlük yaşantıyı her yönüyle etkileyebilen araçlardır. Sosyal medyanın da bu etkiyi her yönüyle desteklediği söylenebilir. Sürekli yenilenen içerikler, oyunlar ve dijital uygulamalar sayesinde akıllı telefonlara olan ilgi artarak devam etmektedir. Ancak bu durum problemlili akıllı telefon kullanma davranışının sorgulanmasına neden olmaktadır.

Problemli mobil telefon kullanımı günümüzde gittikçe önemi artan ve etkilerinin araştırılması gereken bir konu olmaktadır. Fakat teknoloji çağının hızlı gelişimi bu telefonların özelliklerinin gelişmesi ile kişileri etkileme yönleri ve düzeyleri de değişmektedir. Eskiden kültürümüzde farklı anlam ifade eden telefonlar şu an kültürümüzün bir parçası haline gelmiştir. Ekonomik geliri çok yüksek olmayan kişi bile telefonlara kolaylıkla sahip olmaktadır. Bundan dolayı ekonomik, kültürel, sosyal birçok etkenin telefon kullanımı üzerindeki etkisi de araştırabilir (Yılmaz, Şar, Civan, 2015).

Özellikle mobil telefonların kullanım sebeplerinin anlaşılması olumsuzlukların önlenmesi açısından katkı sağlayacaktır. Bilgi çağı yaşanan dünyada insanların teknolojik cihazlardan ayrı kalması düşünülemez fakat cep telefonu gibi teknolojik araçların sebep olabileceği etkilerin en aza indirgenmesi de ancak bu konuların detaylı araştırılması ile mümkün olacaktır (Yılmaz vd., 2015).

Akıllı telefon bağımlılığı konusunda dünyada ve Türkiye’de çok sayıda araştırmanın olmadığı söylenebilir. Akıllı telefonlar günümüzde çok sık kullanılan iletişim araçlarıdır ancak hem yeni bir teknoloji olması hem de sürekli güncellenmesi ve değişmesi sebebiyle bu alanda yapılan araştırmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Günümüzde kullanım oranlarının sürekli artışına paralel olarak yakın gelecekte de bu oranların artması beklenmektedir. Akıllı telefon kullanım oranlarının giderek arttığı süreçte toplumdaki akıllı telefon bağımlılığının da artabileceği öngörülmektedir.

Eğitim ve toplum birbirini sürekli etkileyen bir döngünün iki elemanıdır. Bunlardan herhangi birindeki değişiklik diğerini hiç vakit kaybetmeden etkilemekte; yapısını değişikliğin niteliğine göre yeniden geliştirmektedir. Bu değişikliklerin başında sosyo-kültürel ve teknik unsurlar gelmektedir. Bu iki temel öğeden de anlaşılacağı gibi çağdaş yaşamdaki değişikliklerin hızı, eğitimin ve dolayısıyla bireylerin uyma davranışlarının beklenen hızda olmasını gerekli kılmaktadır (Dombaycı, 2002, s. 2).

Dünya büyük bir hızla dijitalleşirken ülkelerin eğitim sistemlerinin de bu değişimden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmesi söz konusudur. Eğitim-öğretim ortamları içerisinde kullanım sıklığı giderek artan akıllı tahtalar, tablet bilgisayarlar, akıllı telefonlar, e-kitaplar, e-portfolyolar, eğitim bilişim ağları, elektronik kütüphaneler, çevrimiçi uzaktan eğitim programları ve sınavları, eğitimde dijitalleşme sürecinin göstergelerinden bazılarıdır. Günlük hayatın her alanında yaşanan dijitalleşmeye paralel olarak insan ilişkilerinin değiştiği, bireysellik ve yalnızlık kavramlarının daha sık sorgulandığı günümüzde ergenlerin tutum ve davranışlarının bahsi geçen durumlardan hangi ölçüde etkilendiğini belirlemek önem arz etmektedir.

Literatür incelendiğinde ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin akıllı telefonlarla ilgili kullanım alışkanlıklarını bağımlılık ekseninde ortaya koyan ve bunu farklı değişkenler açısından detaylı şekilde analiz eden çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın önemi öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ile akıllı telefon kullanım alışkanlıklarını eğitim süreçleri dahilinde çok yönlü şekilde irdelemesidir.

Eğitimde paradigma değişikliklerinin sorgulandığı ve dijitalleşme sürecinin giderek hız kazandığı günümüzde, öğrenci davranışlarının nesnel ölçüm araçlarıyla ölçülmesi ve değerlendirilmesi alan çalışmalarına çok önemli veriler sağlayacaktır. Bu sayede eğitim-öğretim süreçlerinin çağın gerekliliklerine uyum sağlaması, değişen öğrenci nitelik ve ihtiyaçlarına göre öğrenme süreçleri oluşturulması sağlanabilir. Ek olarak yapılacak bu türden çalışmaların sonuçları, ülkelerin eğitim politikalarında ve felsefelerinde oluşturulacak dönüşümlere somut ve nesnel veriler sağlayabileceği için önemlidir.

1.4.Hipotezler

Araştırmanın temel hipotezi “*Kahramanmaraş'ta öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılıkları yüksek düzeydedir*” şeklinde ifade edilebilir. Bu temel hipotezle ilişkili olarak belirlenen diğer hipotezler şunlardır:

1. Kız öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyi erkek öğrencilere göre daha yüksektir.
2. Öğrencilerin yaşları ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.
3. Ailenin aylık gelir düzeyi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.
4. Akıllı telefon bağımlılığı farklı sınıf kademelerine göre değişmektedir.
5. Annenin öğrenim durumu arttıkça akıllı telefon bağımlılığı azalmaktadır.
6. Babanın öğrenim durumu arttıkça akıllı telefon bağımlılığı azalmaktadır.
7. Akıllı telefon bağımlılığı farklı okul türlerine göre değişmektedir.
8. Öğrencilerin ilk cep telefonu kullanma yaşı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.
9. Öğrencilerin telefonu kullanma yılı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.
10. Öğrencilerin günlük ortalama cep telefonu kullanma süresi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.
11. Öğrencilerin aylık ortalama ödediği paket veya fatura tutarı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.
12. Okulların başarı düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılık puanları arasında anlamlı ilişki vardır.
13. Öğrenciler akıllı telefonlarında en çok sosyal ağları kullanmaktadır.
14. Öğrenciler boş zamanlarında en çok akıllı telefonlarla ilgilenmektedir.
15. Öğrencilerin akıllı telefonlarında en çok kullandığı uygulama Instagram'dır.
16. Akıllı telefon bağımlılığı kullanılan telefon türüne göre değişmektedir.

1.5.Sınırlılıklar

Bu araştırma Kahramanmaraş ilinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında öğrenim görmekte olan farklı okul, okul türü, sınıf ve kademelerdeki (9-10-11-12. sınıflar) öğrenciler üzerinde yapılacaktır. Dolayısıyla yapılacak bu araştırma sadece Kahramanmaraş ilini kapsamaktadır. Bu nedenle yapılacak araştırmanın sonuçları yerel düzeyde değerlendirilecektir. Ancak bu çalışmadan elde edilecek sonuçlar çeşitli öngörülerde bulunma imkanı vereceğinden çeşitli genellemelere ulaşmak mümkün olabilir. Bununla birlikte mikro düzeyde yapılacak bu çalışmanın sonuçları makro düzeyde çeşitli fikirler oluşturabilir ve farklı çıkarımlara ulaşmak amacıyla da kullanılabilir. Bu çalışmadan elde edilecek sonuçların ancak benzer yaş, dönem ve eğitim kademelerinde bulunan gruplar için geçerli olduğu ve bu düzeyde genellemeler yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

Bu çalışmada kullanılacak akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin ölçtüğü kabul edilen temel özelliklerle ilgili sınırlılığı mevcuttur.

1.6.Tanımlar

Akıllı telefon: Mobil telefonlar gibi arama, kısa mesaj gönderme-alma özelliklerinin yanı sıra daha gelişmiş işletim sistemleri, gelişmiş bağlantı seçenekleri, çok daha büyük ekran (dokunmatik arayüz) ve birden fazla uygulamayı çalıştırma özelliğine sahip olan iletişim aracıdır (Demir, 2018, s. 9).

Bağımlılık: Kişinin kullandığı maddeyi birçok kez bırakma girişiminde bulunmasına rağmen bırakamaması, tekrarlanan dozlarla ve artan miktarlarda kullanması, kullanmadığında yoksunluk yaşaması, zararlarına rağmen kullanmaya devam etmesi gibi belirtileri olan maddeye karşı şiddetli arzu ve istek durumudur (Meral, 2017, s. 10).

Akıllı telefon bağımlılığı: Akıllı telefondan uzak kalamama, sık sık telefonu kontrol etme, aşırı akıllı telefon kullanımı nedeniyle uykusuzluk ve uyku kalitesinin bozulması gibi belirtilerle ortaya çıkan bağımlılık türüdür (Sevgi, 2013).

Ortaöğretim: İlköğretim ile yükseköğretim kurumları arasında yer alan genel okulları, teknik ve meslek okullarını yönetmek görev ve sorumluluğunu yüklenmiş bulunan kuruluş. (TDK, 2018).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.İlgili Araştırmalar

Akıllı telefon bağımlılığı ile ilgili ülkemizde yeterli sayıda araştırmanın olmadığı söylenebilir. Akıllı telefonlar günümüzde çok sık kullanılsa da tarihsel olarak değerlendirildiğinde çok yeni bir teknolojik ürün olması nedeniyle bu alanda yapılan bağımlılık çalışmaları çok azdır. Bununla ilgili yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir.

Literatür incelendiğinde akıllı telefon bağımlılığı ile ilgili yapılan akademik çalışmaları genel olarak şu şekilde özetlemek mümkündür:

“Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile özgüven arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” adlı çalışma Kemalettin Dirik tarafından 2016 yılında yayınlanmıştır. Bu çalışmada ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı özgüven değişkeni açısından incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre; ergenlerin özgüven ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Ayrıca ergenlerin özgüven düzeyleri üzerinde cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve fiziki algı faktörlerinin etkili olduğu, ebeveyn tutumlarının ergenlerin özgüven düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı, akademik başarı algısı ile akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

“Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunda akıllı telefon bağımlılığı, internet ve duygusal zeka ile ilişkili özellikler” adlı çalışmayı Gamze Yapça Kaypaklı 2017 yılında yayınlamıştır. Bu çalışmada akıllı telefon bağımlılığı ve problemleri internet kullanımı olanların, ortalama duygusal zeka puanının daha düşük olduğu bulunmuştur. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerde, akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığı birbirine oldukça benzer özellikler göstermektedir. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığının mevcut klinik görünümüleri üzerinde duygusal zekanın etkisi bulunmaktadır.

“İnternet ve akıllı telefon bağımlılığı ile benlik saygısı ve yalnızlık arasındaki ilişkinin çeşitli demografik ilişkiler açısından incelenmesi” adlı çalışmayı Mehmet Utku Tohumcu 2018 yılında yayınlamıştır. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen verilere göre akıllı telefon bağımlılığı ile benlik saygısı ve yalnızlık arasında anlamlı ilişkinin var olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde internet bağımlılığı ile benlik saygısı ve yalnızlık arasında da anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların ölçek puan ortalamalarının yaş, medeni durum, eğitim durumu gibi demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

“Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı ile iletişimci biçimleri arasındaki ilişki ” adlı çalışmayı Ali Kızıltoprak 2018 yılında yayınlamıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Akıllı telefon bağımlılığı arttıkça lise öğrencilerinin iletişimci biçimlerinin alt boyutu olan "Sözsüz İletişim Kuran" özelliklerinin az da olsa azaldığı saptanmıştır.

“Tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ve depresyon durumlarının değerlendirilmesi” adlı çalışmayı Abdurrahman Gümüş 2018 yılında yayınlamıştır. Bu çalışmada akıllı telefon bağımlılığı ölçeği kısa formu ile Beck Depresyon Ölçeği puan ortalaması arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Ayrıca akıllı telefon bağımlılığı olan gençlerin depresyon durumlarının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

“Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı ‘Akıllı Telefon(Kolik)’ Üniversite Gençliği” adlı çalışmayı Mihalis Kuyucu 2017 yılında yayınlamıştır. Yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları ve cep telefonu kullanım özellikleri ile akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Gelir düzeyi ile ilgili olarak kullanıcıların sahip olduğu akıllı telefonun kalitesine bağlı olarak değişen bir bağımlılık saptanmıştır. Orta ya da alt segment akıllı telefon kullanıcılarının akıllı telefonlarını performanslı olarak kullanamamaları ve akıllı telefon kullanımından keyif almamalarından dolayı bu cihazlara daha az bağımlı oldukları bulunmuştur.

“Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi” adlı çalışmayı Ali Minaz ve Özlem Çetinkaya Bozkurt 2017 yılında yayınlamıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre cinsiyet, eğitim ve yaş ile öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca, üniversite öğrencilerinin akıllı telefonları en çok sosyal iletişim ağlarına erişim için kullandığı, günlük ortalama akıllı telefon kullanım süresinin 4 saat ve üzeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği kısa versiyonunun ergenler için Türk kültürüne uyarlanması” adlı çalışmayı Mehmet Şata ve Fatih Karip 2017 yılında yayınlamıştır. Bu çalışmada akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa versiyonu ortaya konulmuştur.

“Validity and Reliability of the Turkish Version of the Smartphone Addiction Scale in a Younger Population” adlı çalışmayı Kadir Demirci, Hikmet Orhan, Arif Demirdağ, Abdullah Akpınar ve Havva Sert 2014 yılında yayınlamıştır. Bu çalışmada akıllı telefon bağımlılığı ölçeği Türkçe formunun, akıllı telefon bağımlılığının değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu tespit edilmiştir.

“Mobil Telefon Yoksunluğu Korkusu (Nomofobi) Yayılımı: Türkiye’den Üniversite Öğrencileri ve Kamu Çalışanları Örnekleme” adlı çalışmayı Haluk Erdem, Ufuk Türen ve Gökdeniz Kalkın 2017 yılında yayınlamıştır. Bu çalışmada kamu ulaştırma sektörü çalışanları ve üniversite öğrencilerinden oluşan iki farklı örneklem kullanılmış ve Türkiye’de nomofobinin yaygınlığı açıklanmaya çalışılmıştır. Üniversite öğrencilerinin %54’inin, ulaştırma sektörü çalışanlarının ise %47’sinin nomofobik olduğu, nomofobinin kadınlarda daha yüksek olduğu, yaş ile nomofobi arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu, günlük akıllı telefon kullanma süresi ile nomofobi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

“Akıllı telefon bağımlılığının öznel mutluluk düzeyine etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” adlı çalışmayı Melek Süler 2016 yılında yayınlamıştır. Yapılan bu araştırmanın sonucuna göre akıllı telefon bağımlılığı ile öznel mutluluk düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir. Öznel mutluluk ve akıllı telefon bağımlılığının cinsiyet, gelir düzeyi, sınıf düzeyi ve akademik ortalama gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

“Lise öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının duygusal zeka ile ilişkisinin incelenmesi” adlı çalışmayı Sevda Demir 2018 yılında yayınlamıştır. Bu çalışmaya göre akıllı telefon bağımlılığı yüksek olan grubun akıllı telefon bağımlılığı düşük ve orta olan gruba göre duygusal zekasının kişisel, stres yönetimi, uyum, genel ruh hali ve olumlu etki boyutlarında puanların anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre akıllı telefon bağımlılığı ve duygusal zeka puanlarında anlamlı farklılık bulunulmamıştır. Akıllı telefon bağımlılığı ile duygusal zeka arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

“Ortaöğretim öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık, yaşam doyumu ve bazı kişisel özellikler bakımından incelenmesi” adlı çalışmayı Dursun Meral 2017 yılında yayınlamıştır. Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin cinsiyet, kayıtlı olduğu lise türü ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği; akademik başarı, akıllı telefon kullanım süresi ve akıllı telefon kullanım amacına göre ise anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Akademik yönden başarılı olan öğrencilerin akademik yönden düşük olan öğrencilere göre akıllı telefon bağımlılık ölçeği puan düzeylerinin daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir.

2.2.Kuramsal Çerçeve

Araştırmanın bu kısmında telefon ve akıllı telefonlar, akıllı telefonların tarihsel gelişimi, Türkiye’de akıllı telefon ve internet kullanımı, Türkiye’de sosyal medya ve mobil internet kullanımı, bağımlılık, akıllı telefon bağımlılığı ve nomofobi kavramı gibi açıklamalara yer verilmiştir.

2.2.1.Telefon ve Akıllı Telefon Teknolojisi

İletişim; insanlığın var olduğu en eski tarihlerden günümüze kadar kullandığı bir etkileşim yoludur. Bu etkileşim farklı araçlarla her dönem varlığını sürdürmüştür. Bununla ilgili yapılan şu tespit durumu çok iyi şekilde özetlemektedir:

İletişim araçlarının tarihsel olarak gelişim süreçlerinin şu aşamaları izlediği tespit edilmiştir: İnsanlar öncelikle kaynağı kendileri olan ve doğal olarak çıkarabildikleri seslerini kullanmışlar; daha sonra doğayı tanımaya başladıklarında taş, ağaç ve kemikten faydalanarak şekil ve işaretleri; toprak ve doğayı kullanarak yazıyı; sembol ve simgeleri oluşturarak bir dizge olan alfabe; düşüncelerini karşısındaki insanlara aktarabilmek için kağıdı; insanlık tarihinin en büyük icatlarından biri olan matbaayı; sanayileşmeyi gerçekleştirip elektrik yardımıyla telgraf ve telefonu; I. Dünya Savaşı’nda etkin şekilde haberleşme ve propaganda aracı olarak kullanılan radyoyu ve yine II. Dünya Savaşı’nda görsel ve işitsel bir iletişim aracı olan televizyonla ve nihayet 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren internet, sosyal medya ve blog kullanımının zeminini hazırlayacak olan bilgisayar teknolojisiyle birlikte iletişim araçlarını geliştirmiştir (Güneş, 2012).

İnsanoğlu her tarihi dönemde mevcut imkanları da kullanarak iletişim kurmayı sağlayacak araçlar geliştirmiştir. Ancak telefonun icadı bu durumu bambaşka bir noktaya taşımıştır. 1876 yılında Alexander Graham Bell tarafından telefon icat edilmiş ve bu tarihten sonra iletişim çok farklı bir boyuta evrilmiştir. Graham Bell'in telefonu icat etmesinin üstünden yaklaşık 143 yıl geçmiştir. 143 yıl sonra bugün kullanılan telefonlar Graham Bell'in icat ettiği telefondan çok daha akıllı, gelişmiş, yetenekli ve işlevseldir. Günümüzde kullanılan akıllı telefonlar bir telefon olmanın ötesinde hem yazılımsal hem de donanımsal olarak çok daha kompleks bir yapıdadır.

Telefon 19. yüzyılın son üçte birlik döneminde ortaya çıkmıştır. Ses iletimine dayalı olarak geliştirilen telefon, telgrafın getirdiği birçok sınırlamayı aşmayı başaramıştır. Bunlardan en belirgin olanı telgraftan farklı olarak telefonun çoğunlukla yazılı belgeleri iletilmesinin sınırlanmamış olmasıdır. Ayrıca telgraf Mors koduna hakim olmayı ve okur yazarlık gerektirdiği için evlere kadar yayılması mümkün olmamıştır. Telgraf daha sonraki bir etkinlik için belirli noktalardan toplanabilecek ayrıntılı ve çoğunlukla da niceliksel bilginin iletilmesini kolaylaştırmıştır (Yapar, 2004).

Telefonun ilk yaygın kullanımları telgrafın kullanıldığı ilk yerlerde, yani şehrin iş ve yönetim ortamlarında gerçekleşmiştir. Bu durum, iletişim tarihinde yinelenen bir konuya işaret etmektedir. Yeni bir araç çoğunlukla daha eski aracın sağladığı şeyi bazı sorunlu ve karmaşık yönleri aşacak biçimde gerçekleştirmeye çalışır. Bu durumda, ses iletimi Mors kodlarını kullanmayı becerebilen eğitimli telgrafçılara olan ihtiyacı ortadan kaldırdığı için telefonun telgrafi aştığı söylenebilir. Telefon, hızlı çift yönlü söz değiş tokuşunu olanaklı kılmış ve böylece ticari kararların alınmasını hızlandırmıştır (Güneş, 2012).

İlk kez 1895'de Markoni tarafından radyo sinyallerinin kablo olmadan aktarılması ile başlayan kablosuz iletişim alanı, sonraki yüz yıl boyunca çok büyük ilerlemelere sahne olmuştur. 1906'da ilk kablosuz telefon görüşmesinin gerçekleştirilmesini, 1921'de Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Detroit kentindeki polis teşkilatı araçlarındaki telefonlar ile polis merkezinin tek yönlü aranabilmesi izlemiştir. 1941'de Motorola şirketi, polis arabalarının hem polis merkezini arayıp hem de merkez tarafından aranabildiği çift yönlü çalışan araç içi telefonları piyasaya sürmüştür. İlk ticari taşınabilir radyo-telefonun ortaya çıkması içinse 1946'yı tarihini beklemek gerekmiştir (Yıldız, 2006).

1972'de ABD'deki Bell şirketi ilk kez bugünkü anlamda bir taşınabilir telefonun patentini almış; cep telefonlarının deneme amaçlı ilk kullanımları ise 1977'de Washington D.C. ve Chicago'da yapılmıştır. Cep telefonu teknolojisi 1970'li yıllardan beri bilinmesine rağmen kullanımı ancak 1980'lerde Avrupa ve Amerika'da ve 1990'lı yılların başında da dünya çapında yaygınlaşmaya başlamıştır. Türkiye'de 1990 yılında her bin kişiden ancak birinin sahip olduğu cep telefonları müthiş bir hızla yayılmış, 2002 yılında her bin kişiden 347'si cep telefonu sahibi olmuştur (Yıldız, 2006). Bu noktada mobil (taşınabilir, mobile) ve kablosuz (wireless) teknoloji ayrımını yapmak gerekmektedir. Adından da anlaşılacağı gibi kablosuz bilgi ve iletişim teknolojileri, iletişim ağına kablo yardımı olmadan bağlanabilme özelliğini ifade eder. Taşınabilir teknolojiler ise, kullanıcıların rahatça yanında taşıyarak, mekandan bağımsız olarak kullanabileceği teknolojik aygıtları adlandırır.

Mobil/taşınabilir telefon veya hücreli (cellular) telefon olarak da adlandırılan cep telefonları, dizüstü bilgisayarlar ve cep bilgisayarları (PDA, personal digital assistant) gibi, hem kablosuz hem de taşınabilir aygıtlardır (Chang ve Kannan, 2002, s. 8-9).

Yıldız'a göre (2006) cep telefonlarının teknolojik gelişimi genel olarak şu aşamalardan geçmiştir;

Cep telefonu teknolojisinin basitten karmaşığa doğru sıralanması 'kuşaklar' yolu ile yapılmaktadır. 1990'ların ortalarına kadar yaygın bir şekilde kullanılan birinci kuşak (1G, first generation) telefonlar, kapasitesi ses iletimi ile sınırlı analog teknolojiye sahiptir. Birinci kuşak telefonlar, veri iletimi yapamamaktadırlar. 1990'ların sonlarına doğru yaygınlaşan -GSM'in de dahil olduğu- ikinci kuşak (2G, second generation) telefonlar, sesin yanısıra sınırlı miktarda ve hızda veri iletimini de sağlayan sayısal (dijital) teknolojileri içerirler. Bu telefonlarla saniyede 10-20 kilobyte bilgi iletimi mümkün olmakta ve içlerinde analog telefonlara göre daha çok işlev bulunmaktadır. Ülkemizde şu anda kullanılan iki buçukuncu kuşak (2.5G) telefonlar, ikinci kuşağın GPRS (Global Packet Radio Service, daha fazla miktarda ve daha yüksek kalitede veri iletimi sağlanmasına olanak veren bir teknoloji) gibi özelliklerin eklendiği halini temsil eder. İki ve ikibuçukuncu kuşak telefonlarla veri iletimi (hava durumu, bankacılık, trafik durumu, haberler, borsa bilgileri), video konferanslara katılma, İnternet'e bağlanarak veri ve grafik alışverişi yapma, her zaman İnternet'e bağlı kalabilme gibi işlevler yerine getirilebilir. Üçüncü kuşak (3G, third generation) telefonlar, yine sayısal teknoloji kullanılarak erişilen en yüksek miktarda ve kalitede veri iletim olanağını sağlamaktadır. Birkaç megabyte'a (bin kilobyte) ulaşabilen bağlantı hızı, bu telefonların sahiplerine her zaman İnternet'e bağlı kalabilme, sanal ortamda alışveriş yapabilme, yüksek kalitede çevrimiçi ses ve görüntü paylaşımında bulunabilme olanağını yaratmaktadır (Yıldız, 2006).

Türkiye, 1991'de 1G teknolojisiyle araç telefonları aracılığıyla tanışırken, interneti 1993'te, cep telefonu ile görüşme, veri aktarımı ve SMS gönderimine imkân sağlayan 2G'yi ise 1994'te kullanmaya başlamıştır. Sesin yanında datanın da önem kazanmasıyla 2009 itibarıyla 3G'ye geçen Türkiye, 1 Nisan 2016'da ise mobil cihazlarda internet hızını 10 kat artıracak 4.5G teknolojisiyle tanışmıştır (Türkiye Gazetesi, 2017). 2016'da Türkiye'de faaliyete başlayan 4.5G teknolojisi ile akıllı telefonların veri iletimi ve internet hızı artmış, bu durum akıllı telefonlarla iletişimin çok daha kolay ve hızlı şekilde gerçekleşmesine yol açmıştır.

Kamuoyunda 4.5G olarak bilinen IMT-Advanced, dünyada kullanılan en son mobil haberleşme teknolojisinin genel adıdır. Bu teknoloji daha yüksek hızda, daha düşük gecikme süresi ve yüksek kapasitede mobil internet sağlayan mobil iletişim teknolojisidir. Dördüncü Nesil (4G), mobil telefonlar üzerinden yüksek hızlı genişbant hizmetler sunmak üzere geliştirilen ve tamamen IP tabanlı şebeke yapısına sahip mobil haberleşme sistemlerine verilen genel addır. Bu sistem, mobil haberleşme şebekelerinde 3G ile kısmen ulaşılan yüksek hız limitlerini aşan ve aşırı artan mobil genişbant gereksinimlerini karşılama adına ITU tarafından adıyla standartlaştırılmış olup 3GPP tarafından geliştirilen LTE/LTE-A ve IEEE tarafından geliştirilen mobile WiMAX 2.0 (802.16m) teknolojisi 4G teknolojileri arasında sayılmaktadır (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2017).

3G ve 4.5G teknolojileri ile birlikte mobil veri paylaşım hızları artmış, akıllı telefonlar bu teknolojilerle birlikte çok daha hızlı şekilde veri aktarımı yapmaya başlamıştır. Mobil internet hızının artması kullanıcıların her ortamdan yüksek hızda ve kolayca data alışverişi yapmalarına olanak sağlamaktadır. Belge, fotoğraf, müzik, ses gibi verilerin aktarımının saniyeler içerisinde çok hızlı şekilde yapılabilmesi kullanıcıların akıllı telefonlara olan ilgisini artırabilen bir husustur.

2.2.2.Akıllı Telefonların Tarihsel Gelişimi

Cep telefonlarının akıllı telefonlara dönüşmesi uzun bir tarihsel süreç sonunda gerçekleşmiştir. 1921’de Amerika Birleşik Devletleri Detroit Emniyetinde bir verici yardımıyla tek yönlü iletişim kurabilen bu teknoloji uzun yıllar boyunca geliştirilmiştir. 1993 yılına gelindiğinde klasik cep telefonu olarak ortaya çıkmıştır.

Klasik cep telefonu ile bilgisayar dünyasının bir ürünü olan PDA'ların (Personal Digital Assistant) özelliklerinin birleştirildiği ilk cihaz, tarihte ilk akıllı telefon olarak bilinen IBM şirketinin Simon telefonudur. ABD'li bilgisayar şirketi IBM tarafından piyasaya sürülen bu telefon, kısmen cep telefonu, kısmen mini bilgisayar, kısmen çağrı cihazı, kısmen faks makinasıdır. Tarihin ilk akıllı telefonunda aynı zamanda hesap makinesi, takvim, fihrist gibi uygulamalar da bulunmaktadır. 1993 yılında piyasaya sürülen dünyanın ilk dokunmatik ekranlı telefonunun, günümüzdeki bütün akıllı telefonların tarihteki atası olduğu söylenebilir. IBM Simon telefonu piyasaya sürüldüğünde fiyatı 899 dolardır (Ertuğrul, 2018).

1996 yılına gelindiğinde Nokia akıllı telefon pazarına Nokia 9000 Communicator ile giriş yapmıştır. Bu telefon aynı zamanda dünyanın ilk tam QWERTY klavyeli cep telefonu olarak tarihe geçmiştir. Katlanan bir ekrana sahip olan telefonun bir diğer ilginç özelliği ise fax tuşunu barındırıyor olmasıdır. Katlanabilir özelliği ile cepte kolayca taşınabilen bu mini bilgisayardan, 2000 yılına kadar 3 farklı model piyasaya sürülmüştür. 1997 yılına gelindiğinde, 1990'larda dünyanın en büyük cep telefonu üreticilerinden olan Ericsson, Nokia'nın 9000 serisine GS88 modeli ile cevap vermiştir. Ericsson GS88 modeli ile dünya telefon literatürüne "akıllı telefon" (smartphone) kavramını kazandırmıştır (Ertuğrul, 2018).

2000 yılına gelindiğinde Ericsson akıllı telefon piyasasına ikinci bir cihaz daha sunmuştur. Bu cihazın adı ise Ericsson R380'dir. 2002 yılında Amerikalı Handspring firması PALM TREO adındaki markası ile pazara giriş yapmıştır. Yine aynı yıl bu kez BlackBerry firması 5810 modeli ile piyasadaki yerini almıştır. Bu model, özellikle e-posta alışverişi için büyük kolaylıklar sağlamıştır. 2002 yılı, akıllı telefon pazarında rekabet koşullarına bağlı olarak birbirinden farklı nitelikte ürünlerin piyasaya sürüldüğü bir yıl olmuştur. Yine 2002 yılında Microsoft firması tarafından, "Windows Pocket PC OS" adındaki işletim sistemi ve "Pocket PC" akıllı telefonu ile piyasadaki yerini almıştır (Ertuğrul, 2018).

2006 yılında BlackBerry şirketi Pearl adındaki akıllı telefonu piyasaya sürmüştür. 2007 yılı ise akıllı telefon tarihinde bir dönüm noktası olarak nitelendirilen yenilikle tanışmıştır. Apple, Steve Jobs öncülüğünde tarihindeki ilk iPhone modelini piyasaya sürmüştür. Apple'ın iOS işletim sistemi ile piyasaya sunulan iPhone'si, cep telefonu olmasının dışında, hem geniş hem de dokunmatik ekranlı iPod'u ve interneti bir araya getirmiştir (Ertuğrul, 2018).

2007 yılında ilk iPhone'nin piyasaya sürülmesiyle günümüzdeki akıllı telefon teknolojisinin de temelleri atılmıştır. Bu akıllı telefon o dönemde bütün dünyanın dikkatini çekmiş ve İos işletim sistemiyle sektöre farklı bir tarz getirmiştir. Bu tarihten sonra üretilen bütün akıllı telefonlar birbiriyle rekabet ederek akıllı telefon teknolojisini her yıl daha da geliştirmişlerdir.

iPhone'un sektöre girmesiyle birlikte artık her şey değişmiştir. Bu cihaz, akıllı telefon pazarına yeni standartlar getirmiştir. Tam anlamı ile ilk dokunmatik ekrana sahip olma özelliğini taşıyan iPhone, kendinden sonra tanıtılan bütün akıllı telefonlar için referans noktası olma niteliğini taşımıştır. 599 dolarlık fiyatla satışa sunulan ilk iPhone'dan sonra, 3G modelinin gelmesi sadece 1 yıl sürmüş, daha sonraki aylarda, Samsung, Nokia ve LG gibi dünya devlerinden de benzer telefonlar gelmeye başlamıştır. (Ertuğrul, 2018).

2008 yılına gelindiğinde bu kez Tayvanlı HTC, ilk android işletim sistemli HTC Dream adındaki akıllı telefonu piyasaya sürmüştür. HTC Dream (diğer adıyla T-Mobile G1) olarak da bilinen telefon, web tarayıcı, Gmail, Google Claendar, Google Maps ve Google Talk gibi uygulamalarla birlikte sunulmuştur. Samsung, Android işletim sistemi kullanmaya başladıktan sonra piyasaya sunmuş olduğu farklı modellerdeki telefonlar ile oldukça ses getirmiştir. Google'ın açıkladığı rakamlara göre, geçen yıl itibarı ile dünyada yaklaşık 600 milyon akıllı telefon kullanıcısı bulunmaktadır ayrıca satılan her 10 akıllı telefonun 8'inde de Android işletim sistemi kullanılmaktadır (Ertuğrul, 2018).

2.2.3.Dünyada Akıllı Telefon, İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı

Bilişim teknolojileri 1980’li yıllardan itibaren insan yaşantısının her alanında yer almaya başlamıştır. Hayatı kolaylaştıran bu teknolojik gelişmeler toplumsal yapıyı yeniden şekillendirmiş, kişisel davranış ve özelliklerde değişikliklere neden olmuştur. Bilgisayar, internet, web ve mobil teknolojiler ile anlık mesajlaşma, sosyal ağlar ve blog yapıları gibi uygulamalar, kişiler arasındaki iletişim kanallarını arttırmıştır. Uluslararası örgütler tarafından gelişmişlik göstergeleri arasında kabul edilen bu teknolojiler, bilgi toplumu olma sürecinin en temel unsurları arasına girmiştir (Fidan, 2016).

We are Social ve Hootsuite’nin (2019) ortaklaşa düzenlediği 2019 yılı dijital araştırma raporuna göre dünya nüfusunun yarısından fazlasının çevrimiçi olduğu tespit edilmiştir. Rapora göre Afrika kıtası internet kullanıcı sayısındaki artış ile en hızlı büyüme oranına sahip kıtadır. 2017 yılında 200 milyondan fazla kişi ilk mobil cihazını satın almıştır. Dünyanın 7,6 milyar nüfusunun üçte ikisi bir cep telefonuna sahiptir. Sosyal medya kullanımı bütün dünyada her yıl artmaya devam etmektedir. Rapora göre dünyada 3 milyardan fazla kişinin sosyal medya kullanıcısı olduğu saptanmıştır. Ayrıca dünyada her 10 sosyal medya kullanıcısından 9’u sosyal ağlara mobil cihazlar yoluyla erişmektedir. Aynı rapora göre 2018 yılında dünyada internet kullanıcısı 4,021 milyar iken, 2019 yılında bu sayı 4,38 milyara yükselmiştir. 2018 yılında dünyada sosyal medya kullanıcılarının sayısı 3,196 milyar kişi iken, 2019 yılında bu rakam 3,484 milyara yükselmiştir. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir yılda yaklaşık %9 oranında bir büyüme gerçekleştirmiştir (We are Social, 2019).

Deloitte tarafından 30 ülkeyi kapsayan ve yaklaşık 49.000 kişi ile yapılan Global Mobil Kullanıcı Araştırması sonuçlarına göre ülkelerin akıllı telefona olan bağımlılıkları karşılaştırıldığında ortalama ve üzeri bağımlılık düzeyi en yüksek ülkenin Türkiye olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların % 80’inden daha fazlasının ortalama ve üzeri bağımlılık düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Aynı araştırmada akıllı telefona olan bağımlılığın 18-24 yaş arası katılımcılarda zirve yaptığı saptanmıştır.

Akıllı telefonunu günde 100 defadan daha fazla kontrol eden kişiler bağımlı kullanıcı olarak nitelendirilirken, akıllı telefonunu günde 50 defadan daha az kontrol eden kişiler ortalama kullanıcı olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılanların büyük bir kısmının güne başlarken ve yatmadan önce kontrol amaçlı akıllı telefonlarına baktığı saptanmıştır. (Deloitte, 2018).

We Are Social'in (2019) akıllı telefon ve mobil cihaz kullanım istatistiklerine göre 2019 yılında bütün dünyada akıllı telefon kullanıcılarının sayısı 5,112 milyar olarak saptanmıştır. 2019 yılı itibariyle dünya nüfusunun üçte ikisinden fazlası bir mobil cihaza sahip iken bunların çoğu da akıllı telefon kullanıcısıdır. Dünyada ortalama bir kullanıcı 3 saat 14 dakikasını mobil internete harcamaktadır. Bu oranın Türkiye'de 3 saat 43 dakika olduğu saptanmıştır. Yani Türk kullanıcılar interneti dünya ortalamasına göre daha fazla kullanmaktadır. Tüm dünyada mobil internet ile en fazla vakit geçiren 15. ülkenin Türkiye olduğu saptanmıştır. Dünyada ortalama bir internet kullanıcısı günde yaklaşık 6 saat 42 dakikasını internette harcamaktadır. Türk kullanıcılar ise ortalama 7 saat 15 dakikasını internette harcamaktadır (We are Social, 2019).

Veriler karşılaştırıldığında Türk kullanıcıların internette zaman geçirme oranının dünyadaki bir ortalama kullanıcıya göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye bu alanda 14. Sırada yer almaktadır. Dünyada bilgisayar ile internete bağlanan kullanıcılar ortalama 3 saat 28 dakika vakit geçirmektedir. Türkiye'de bilgisayar ile internete bağlanma oranı ise 3 saat 32 dakikadır. Türkiye'nin bu alanda dünyada 24. sırada olduğu görülmektedir. Aynı rapora göre 2019 yılında dünyada en yaşlı internet kullanıcılarının Japonlar olduğu görülmektedir. Japon internet kullanıcılarının ortalama yaşı 46,2'dir. Japonları sırasıyla İtalyanlar ve Almanlar takip etmektedir. Dünyada en genç internet kullanıcılarının ise Nijeryalılar olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Nijeryalı internet kullanıcılarının ortalama yaşı 18,1'dir. Dünya geneline bakıldığında ise internet kullanıcılarının ortalama yaşının 30,8 olduğu saptanmıştır. Bu oran Türkiye için 31,6 olarak bulunmuştur (We are Social, 2019).

Aynı raporda dünyada sosyal medyanın en yaygın kullanıldığı ülkenin Birleşik Arap Emirlikleri olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Birleşik Arap Emirlikleri'nin sosyal medya kullanım oranı %99'dur. Onu %89 kullanım oranıyla Tayvan ve %85 kullanım oranıyla Güney Kore takip etmektedir. Türkiye ise %63'lük oranla dünyada sosyal medya kullanımında 27. Sıradadır (We are Social, 2019).

2019 yılında dünyada sosyal medya platformları arasında en yaygın kullanılan uygulamanın Facebook olduğu görülmektedir. İkinci sırada Youtube, Üçüncü sırada ise Whatsapp ve Facebook Messenger gelmektedir. 2019 yılında Facebook kullanıcılarının sayısı tüm dünyada toplam 2,121 milyardır. Facebook bir önceki yıla göre dünyada kullanıcı sayısını %1,7 oranında arttırmıştır. Facebook kullanıcılarının %96'sı mobil cihazlar aracılığıyla uygulamayı kullanmaktadır. Dünyada Facebook kullanıcılarının en fazla olduğu ülke 300 milyon aktif kullanıcı ile Hindistan'dır. Hindistan'dan sonra en fazla kullanıcının ABD ve Brezilya olduğu saptanmıştır. Türkiye 43 milyon Facebook kullanıcısıyla dünyada 9. Sırada yer almaktadır. Aynı raporda dünyada en yaygın kullanılan sosyal medya platformlarından bir diğerinin de Instagram olduğu görülmektedir. 2019 yılında dünyada Instagram kullanıcılarının sayısı 894,9 milyon olarak bulunmuştur. Bir önceki yıla göre Instagram kullanıcı sayısı %4,4'lük bir oranla büyümüştür. Dünyada Instagram kullanıcıları arasında en kalabalık yaş grubunun 18-34 aralığı olduğu görülmektedir. Instagram'ın en yoğun kullanıldığı ülkeler Türkiye ve İsviçre'dir. Türkiye Instagram kullanıcı sayısında 38 milyonluk bir rakamla dünyada 5. Sırada yer almaktadır (We are Social, 2019).

Ayrıca Sputniknews'in (2018) verilerine göre Ekim 2018 itibariyle ülkelerin aktif Instagram kullanıcı sayıları şu şekilde verilmiştir:

- 1- ABD — 121 milyon kişi
- 2- Hindistan — 71 milyon kişi
- 3- Brezilya — 64 milyon kişi
- 4- Endonezya — 59 milyon kişi
- 5- Türkiye — 37 milyon kişi
- 6- Rusya — 32 milyon kişi
- 7- Japonya — 25 milyon kişi
- 8- İran — 24 milyon kişi
- 9- Birleşik Krallık — 23 milyon kişi
- 10-Meksika — 21,9 milyon kişi (Sputniknews, 2018).

Aynı rapora göre 2019 yılında dünyada Twitter kullanıcılarının sayısı 250.8 milyona ulaşmıştır. Twitter'in bir önceki yıla göre kullanıcı sayısında %1,9 azalma olduğu saptanmıştır. Türkiye'de ise 9 milyon Twitter kullanıcısı olduğu saptanmıştır. Türkiye'deki Twitter kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre %1,9 oranında artmıştır. Benzer şekilde rapora göre dünyada en çok içeriğin İngilizce dilinde olduğu bulgular arasındadır. Ayrıca bir diğer veriye göre dünyada tüm web sitelerinin %54'ünün İngilizce olduğu saptanmıştır. İngilizce'yi %6,1'lik bir oranla Rusça takip etmektedir. Türkçe içerik ise %1,2'lik bir oranla tüm dünyada 13. Sırada yer almaktadır. Dünyada 2019 yılında internette en fazla aranan kelimeler sırasıyla ise şu şekildedir: “Facebook, Youtube, Google, Video, You, Weather, News, Mp3”. Türkiye'de en çok aranan kelimeler ise sırasıyla Youtube, hava ve hava durumu olarak saptanmıştır (We are Social, 2019).

2.2.4.Türkiye’de İnternet Kullanımı

Dünyada küreselleşmenin de etkisiyle başta bilim ve teknoloji olmak üzere toplumsal birçok bileşende baş döndürücü bir hızla değişim yaşandığı söylenebilir. Hızla dijitalleşen dünyada Türkiye de bilişim ve teknoloji konusunda halihazırdaki değişimden etkilenmektedir. Türkiye’de son 20 yılın telefon, bilgisayar, internet erişimi ve kullanımı gibi istatistikler incelendiğinde verilerin genel olarak artış trendinde olduğu görülmektedir. Mevcut oranlar dikkate alındığında Türkiye’nin de dünyadaki dijital değişim ve dönüşümün yakından etkilediği ülkelerden bir tanesi olduğu söylenebilir.

Türkiye İstatistik Kurumu’nun(TÜİK) 2018 yılında yaptığı hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırmasında bilgisayar ve internet kullanımı 2018 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde sırasıyla %59,6 ve %72,9 olarak bulunmuştur. Bu oranların 2017 yılında sırasıyla %56,6 ve %66,8 olduğu saptanmıştır. Bilgisayar ve internet kullanım oranlarının 16-74 yaş grubundaki erkeklerde %68,6 ve %80,4 olduğu, kadınlarda ise %50,6 ve %65,5 olduğu bulunmuştur (TÜİK, 2018).

Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre 2018 yılı nisan ayında hanelerin %83,8’i evden İnternete erişim imkânına sahip olmuştur. Bu oran 2017 yılının aynı ayında %80,7 olarak görülmektedir. Genişbant ile internete erişim sağlayan hanelerin oranı 2018 yılı nisan ayında %82,5 olmuştur.

Buna göre hanelerin %44,5’i sabit genişbant bağlantı (ADSL, kablolu İnternet, fiber vb.) ile internete erişim sağlarken, %79,4’ü mobil genişbant bağlantı ile internete erişim sağlamıştır. Genişbant internet erişim imkânına sahip hanelerin oranı önceki yıl %78,3 olarak açıklanmıştır (TÜİK, 2018).

İnternet üzerinden kişisel kullanım amacıyla mal veya hizmet siparişi veren ya da satın alan 16-74 yaş grubundaki bireylerin oranı, 2017 yılı Nisan ayı ile 2018 yılı Mart aylarını kapsayan on iki aylık dönemde %29,3 olarak bulunmuştur. Önceki yılın aynı döneminde (2016 Nisan- 2017 Mart), bu oran %24,9 olarak gözlenmiştir (TÜİK, 2018).

Cinsiyete göre internet üzerinden alışveriş yapma oranı erkeklerde %33,6 olarak gerçekleşirken kadınlarda %25 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar bir önceki yılın aynı döneminde sırası ile %29 ve %20,9 olarak bulunmuştur. İnternet üzerinden alışveriş yapan bireylerin %65,2'si giyim ve spor malzemesi satın almış, bunu %31,9 ile seyahat bileti, araç kiralama vb. %26,8 ile ev eşyası (mobilya, oyuncak, beyaz eşya, vb; tüketici elektroniği hariç), %22,1 ile gıda maddeleri veya günlük gereksinimler ve %20,6 ile kitap, dergi, gazete (e-kitap dahil) takip etmiştir (TÜİK, 2018).

Yukarıda verilen örneklerde de görüldüğü gibi Türk halkı internet ve bilişim araçlarını günlük hayatına hızlı bir şekilde entegre ederek kullanmaktadır. Geçmişte doğrudan yapılan bir çok günlük aktivite günümüzde dijital araçlarla ve birkaç tıklama ile kolayca yapılabilmektedir. Alışveriş, bankacılık, iletişim gibi faaliyetlerin dijital araçlarla yapılmasının günlük yaşamı ve tüketici alışkanlıklarını değiştirdiği söylenebilir. Bu durumun yakın gelecekte toplumları çok daha hızlı bir şekilde dönüştüreceği ve tüketicilerin kullanım alışkanlıklarının çoğunun dijital yaşama entegre edileceği söylenebilir.

2.2.5.Türkiye’de Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanımı

Türkiye’de bireysel cep telefonu kullanımı ile birlikte internet kullanımı da aynı hızla artış göstermeye başlamıştır. Bunlara bağlı olarak da sosyal medya kullanımı aynı ivmeyle artmaktadır. Özellikle akıllı telefon piyasasında yaşanan gelişmelerle birlikte bir sosyal medya çılgınlığı göze çarpmaktadır. Ücretsiz kayıt olunan sosyal ağlar ve çok da pahalı olmayan akıllı telefonlar kişilerin hem akıllı telefon hem de sosyal medya kanallarını aktif olarak kullanmasını mümkün kılmaktadır (Tufan, 2018). İletişimsel refah döneminde, dijital içerik üretiminin kolay ve ucuz yöntemlerle hızlıca gerçekleştirilebilir olması, kişilerin daha önce ulaşamadıkları basılı materyallere ulaşmasını, bu materyallerin kamusallaşmasını ve bilginin demokratikleşmesini sağlamıştır. Tek bir tuşla ücret ödmeden, farklı birçok bilgi materyaline ulaşmak, coğrafi sınırların ve yüksek maliyetlerin yok olması demektir (Özer, 2016).

Bu durum akıllı telefonlar ve sosyal medya kullanımıyla daha da pratik bir hale gelmiştir. Türkiye’deki akıllı telefon ve sosyal medya kullanım istatistikleri incelendiğinde Türk kullanıcıların akıllı telefon ve sosyal medya araçlarını her geçen gün yükselen bir oranla kullandığı göze çarpmaktadır.

We are Social ve Hootsui tarafından bütün dünyada her sene hazırlanan sosyal medya ve internet kullanım istatistikleri 2019 yılında da yayınlanmıştır. Bu rapor ‘Digital 2019 in Turkey’ adıyla yayınlamış ve Türkiye’nin dijital haritası detaylı bir şekilde açıklanmıştır. We are Social’ın (2019) verdiği istatistiklere göre 82,4 milyon nüfusa sahip Türkiye’de nüfusun %72’sini oluşturan 59,36 milyon internet kullanıcısı vardır. Nüfusun %63’üne tekabül eden 52 milyon aktif sosyal medya kullanıcısı vardır. Benzer şekilde nüfusun %53’ünü oluşturan 44 milyon aktif mobil sosyal medya kullanıcısı vardır.

Türkiye’de 2018 yılı ile 2019 verileri arasında yapılan karşılaştırmaya göre Türk internet kullanıcısı sayısı bir önceki yıla göre yaklaşık %9 artış göstererek 5 milyon kişi artmıştır. Benzer şekilde 2018’e göre Türkiye’de aktif sosyal medya kullanıcı sayısı da 2 milyonluk bir artış göstermiştir. Bu durum Türk halkının sosyal medyaya olan ilgisinin zaman içerisinde artarak devam ettiğinin göstergesi olabilir.

We are Social’ın (2019) Türkiye’de elektronik cihaz kullanım verileri çarpıcı sonuçlar içermektedir. Buna göre Türkiye’de yetişkin bireylerin %98’i cep telefonuna sahipken, bu kişilerin %77’si akıllı telefon kullanmaktadır. Laptop veya masaüstü bilgisayar kullananların oranı %48 iken, tablet kullananların oranı ise %25’tir. Türkiye’de herhangi bir çeşit televizyona sahip olma oranı %99’dur. Buna göre neredeyse her evde bir adet televizyon bulunmaktadır. Bu durum Türk halkının televizyona yüksek ilgisinin olduğu şeklinde yorumlanabilir. Giyilebilir teknoloji ürünleri kullanım oranı ise %9 olarak açıklanmaktadır. Aynı rapora göre Türkiye’de, insanların zamanlarını en çok neyle geçirdikleri ile ilgili istatistiklere göre Türk insanı internette günde ortalama 7 saat zaman geçirmektedir. Bu sürenin ortalama 2 saat 46 dakikası sosyal medya kullanımına aittir.

Benzer şekilde Türk halkı günde ortalama 3 saat 9 dakika video veya Tv izlemektedir. 1 saat 15 dakika ise müzik dinlemeye harcanmaktadır. Aynı araştırmada Türk halkının internet kullanımıyla ilgili istatistiklerine göre nüfusun %72'sine karşılık gelen 59,3 milyon internet kullanıcısı olduğu görülmektedir. Bu kişilerin 56,3 milyonu telefonlarından aktif olarak internete bağlanmaktadır. Aynı araştırmada Türkiye'deki sosyal medya kullanımıyla ilgili istatistiklerde Türk halkının sosyal medyayı aktif şekilde kullandığı ve kullanım oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre Türkiye'de toplam 52 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Bu kullanıcıların 44 milyonu akıllı telefonlar ile sosyal medyaya bağlanmaktadır. Buna göre Türk halkının en aktif olarak kullandığı sosyal medya platformu'nun Youtube olduğu görülmektedir. Youtube'nin ardından sırasıyla Instagram ve Facebook gelmektedir. Aynı araştırmanın 2018 raporunda Facebook'un Instagram'dan önde olduğu görülürken 2019 yılında durumun tam tersi şeklinde değiştiği ve Instagram'ın Facebook'u geçtiği görülmektedir. We are Social'e göre (2019) Türk halkının aktif olarak en çok kullandığı sosyal medya ve anlık mesajlaşma uygulamaları sırasıyla şu şekildedir: Youtube(%92), Instagram(%84), Whatsapp(%83), Facebook(%82), Twitter(%58), Facebook Messenger (%57), Skype(%31), Snapchat(%31), LinkedIn(%30), Pinterest(%28), Tumblr(%21), Twitch(%20), Wechat(%16), Reddit(%13), Line(%13), Badoo(%12) olarak açıklanmıştır.

Aynı araştırmada Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya araçlarının kullanıcı sayıları ve cinsiyete göre dağılımı şu şekilde açıklanmıştır: Facebook, Türkiye'de 2019 yılında yaklaşık 43 milyon kullanıcı sayısına sahiptir. 2018 yılına göre Facebook'un kullanıcı sayısı yaklaşık %2,3 oranında azalmıştır. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde Facebook kullanıcılarının %64'ü erkek, %36'sı ise kadındır. Instagram, Türkiye'de 2019 itibarıyla 38 milyon kullanıcı sayısına sahiptir. 2018 yılıyla karşılaştırıldığında Türkiye'de Instagram'ın kullanıcı sayısında %2,7 oranında artış görülmektedir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde Instagram kullanıcılarının %59'u erkek, %41'i ise kadındır.

Buna göre erkeklerin Facebook ve Instagram'ı kullanma oranının kadınlara göre daha fazla olduğu gör÷lmektedir. Bunlara ek olarak Facebook'un kullanıcı sayısında azalma gör÷lürken, Instagram'ın kullanıcı sayısındaki artış eğilimi göze çarpmaktadır.

Twitter 2019 yılı itibariyle Türkiye'de 9 milyon kullanıcıya sahiptir. 2018 yılına göre Twitter'in kullanıcı sayısında %1,9'luk bir oranda artış gör÷lmektedir. Twitter kullanan erkeklerin oranı %81, kadınların oranı ise %19'dur. Snapchat uygulamasının 2019 yılında Türkiye'de 6,3 milyon kullanıcısı olduğu gör÷lmektedir. 2018 yılına göre Snapchat'in kullanıcı sayısında %26 oranında bir azalma olduğu gör÷lmektedir. Snapchat'i kullanan erkeklerin oranı %30 civarındayken, kadınların oranı ise %68 civarındadır. Buna göre Snapchat uygulamasını kullanan kadınların oranının erkeklerden çok daha yüksek olduğu gör÷lmektedir. LinkedIn uygulamasını 2019 yılında Türkiye'de 7,3 milyon kişi kullanmaktadır. 2018 yılına göre LinkedIn kullanıcı sayısında yaklaşık %5,8'lik bir artış gör÷lmektedir. LinkedIn'i kullanan erkeklerin oranı %67, kadınların oranı ise %33'tür. Aynı araştırmada sosyal medya kullanıcılarının yaş ve cinsiyet dağılımı incelendiğinde erkeklerin her yaş grubunda sosyal medya araçlarını kadınlara göre daha fazla kullandığı gör÷lmektedir. 13-17 yaş aralığında sosyal medya kullanıcılarının %1,4'ü kadın, %2,5'i erkektir. 18-24 yaş aralığında sosyal medya kullanıcılarının %9'u kadın, %15'i erkektir. 25-34 yaş aralığında kullanıcıların %13'ü kadın, %20'si erkektir. 35-44 yaş aralığında kullanıcıların %8'i erkek, %13'ü kadındır. 45-54 yaş aralığında kullanıcıların %4,1'i kadın, %7'si erkektir. 55-64 yaş aralığında kullanıcıların %2,2'si kadın, %3,5'i erkektir. 65 yaş üstü kullanıcıların 0,9'u kadın, %1,6'sı erkektir. Bütün bu verilerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda en çarpıcı sonucun şu olduğu söylenebilir: Sosyal medya kullanıcılarının 1/3'i 25-34 yaş aralığındaki kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. Aynı araştırmanın mobil kullanıcı istatistiklerine bakıldığında Türkiye'deki mobil kullanıcı sayısının 76,3 milyon olduğu gör÷lmektedir. Verilen bu oran aynı zamanda Türkiye nüfusunun %93'üne denk gelmektedir. 2019 mobil uygulama indirme istatistiklerine bakıldığında geçen sene uygulama marketlerden 2,8 milyar kez uygulama indirildiği

görülmektedir. Bu örnek akıllı telefon ve mobil kullanımın Türkiye’de çok büyük bir pazar olduğunu göstergesi olabilir.

Global Mobil Kullanıcı Araştırması (GMCS) Deloitte tarafından 2012 yılından bu yana her yıl bir çok ülkenin katılımıyla yapılan bir anket çalışmasıdır. Bu çalışmada mobil telefon kullanıcı tercihlerinin çeşitli sorular ile analiz edilmesiyle bu alana dair önemli veriler sunulmaktadır.

Global Mobil Kullanıcı Araştırması (2017) 6 kıta 33 ülkede toplam 53,150 kullanıcıya ulaşmış ve ankette Türkiye’den kullanıcılar da yer almıştır. Türkiye’den 1005 kişinin katılımıyla düzenlenen online ankette katılımcılar yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, yaşadıkları bölge, hane halkı nüfusu, teknoloji benimseyişi, cihaz sahipliği, 4.5G kullanımı, mevcut telefonlarının markası, mevcut telefonlarının yaşı, mobil operatörleri ve çalışma durumları gibi farklı etmenlere göre sınıflandırılmıştır. (GMCS, 2017)

Global Mobil Kullanıcı Araştırmasına göre (2017) tablet, bilgisayar, akıllı saat ve diğer cihazlar ile karşılaştırıldığında akıllı telefonların artık insanlar tarafından vazgeçilmez bir ürün niteliğinde ve tüketici elektroniğinde pazarın en büyük hakimi olduğu görülmektedir. Akıllı telefonlar artık tüm yaş, gelir düzeyi ve farklı coğrafyalarda benzer oranlarda kullanılmaktadır. Türkiye’den araştırmaya katılan 1005 kişinin %92’si akıllı telefona erişimi olduğunu açıklamıştır. Bir önceki yıl yapılan araştırmada bu oran %86 olarak bulunmuştur. Akıllı telefonlardan sonra kullanıcıların %81’i dizüstü bilgisayar, %63’ü de tablet bilgisayarlara erişimi olduğunu açıklamıştır. Araştırmada tüketicilerin bir cihazı kullanırken elde ettikleri fayda arttıkça o cihazı kullanma sıklığının da arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu duruma bağlı olarak akıllı cihazların yenilenme ve o cihaz üzerine harcama yapılma olasılığının da aynı doğrultuda artış gösterdiği görülmektedir. Akıllı telefon kullanıcılarının gün içinde akıllı telefonlarının ekranlarına bakma sayısı Türkiye’de 78 iken Avrupa’da bu durum 48 olarak saptanmıştır. Bu durum Türk kullanıcıların akıllı telefonlarının ekranlarına, ortalama bir Avrupalı kullanıcıya göre 1,5 kat daha fazla baktığı anlamına gelmektedir.

Buna göre bir Türk akıllı telefon kullanıcısı ortalama her 13 dakikada bir telefonun ekranına bakmaktadır. Bu durum insanların akıllı telefonlara gittikçe daha da bağımlı olduklarının göstergesi olabilir.

Türkiye’de kullanıcıların büyük bir çoğunluğu sabah uyandığında ve gece yatarken telefonlarını kontrol etmektedir. Uyanır uyanmaz, başka hiçbir şey yapmadan, telefonlarına bakanların oranı %28 iken, uyandıktan sonraki ilk 5 dakika içinde bu oran %61’e çıkmaktadır. Gece yatmadan hemen önce telefonuna bakanların oranı %23 iken, yatmadan 5 dakika öncesi zamanı dikkate alındığında bu oranın %52’ye çıktığı dikkat çekmektedir. 18-24 yaş arasındaki kullanıcıların %65’i uyandıktan sonraki 5 dakika içerisinde telefonuna bakarken yaş ilerledikçe bu oran düşmekte ve 45-50 yaş grubunda %52 olmaktadır (GMCS, 2017).

Aynı araştırmaya göre Türkiye’de uyandıktan sonraki ilk 15 dakika içerisinde telefona bakma oranı %79 iken aynı oran Avrupa için %62 olarak saptanmıştır. Benzer şekilde yatmadan önceki son 15 dakika içerisinde telefona bakma oranı Türkiye’de %72 iken bu durum Avrupa’da %53 seviyelerinde görülmektedir. Kullanıcıların %85’i ise uyku için ayrılan zaman içinde bir şekilde telefonlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu oran Avrupa ülkelerine kıyasla Türkiye’de çok daha yüksektir. Bu süre içinde kullanım nedenleri arasında ilk sırada %51 ile saate bakmak yer alırken, kullanıcıların %46’sı sosyal medya bildirimlerini kontrol ettiklerini, %33’ü de anlık mesaj/SMS okuduklarını belirtmişlerdir (GMCS, 2017). Türk mobil telefon kullanıcılarının %66’sı telefonlarını gereğinden daha fazla kullandıklarını kabul etmektedir. Böyle düşünenlerin %53’ü bunun tüm gün boyunca geçerli olduğunu, %27’si ise özellikle akşam saatlerinde olması gerektiğinden daha fazla telefon kullandıklarını belirtmiştir. Ek olarak kullanıcıların yaklaşık yarısı da mobil telefon kullanım sürelerini sınırlamaya çalıştığını, ancak bunlar içinde sadece yarısının başarılı olduğunu belirtmişlerdir. Kullanımı sınırlamak için uygulanan yöntemler arasında telefonu bir başkası ile görüşme halindeyken cepte ya da çantada bırakmak, veri erişimini ve ses bildirimlerini kapatmak öne çıkmaktadır.

Global Mobil Kullanıcı Araştırması (2017) haberleşme konusunda tüketicilerin geçmişteki alışkanlıklarının değişim gösterdiğini açıklamaktadır. Kullanım alışkanlığında SMS, WhatsApp, Facebook Messenger gibi anlık mesajlaşma uygulamaları, eposta, sosyal ağlar ve sesli aramalar, kullanıcıların şimdiye kadar en az bir defa kullandıkları haberleşme yollarında başı çekmektedir. Anlık mesajlaşma uygulamalarının yaygınlaşmadığı yıllarda sık kullanılan SMS ve MMS'in günümüzde günlük kullanımının artık anlık mesajlaşma uygulamalarına kaydığı görülmektedir. Ancak halen kullanıcıların yarısından fazlasının SMS'i günlük olarak kullanıyor olması dikkat çekmektedir.

Haberleşme yöntemleri, cep telefonunda bulunan haberleşme uygulamaları kırılımında incelendiğinde Facebook ve sahibi olduğu uygulamaların (WhatsApp, Facebook Messenger, Instagram) eposta ile birlikte en sık kullanılan uygulamalar olduğu görülmektedir. Bu uygulamaları saatlik olarak kullanan kullanıcılar incelendiğinde WhatsApp, Snapchat, iMessage, Instagram ve Twitter gibi uygulamaları, 18-24 yaş grubundaki kullanıcılar daha sık kontrol etmekte ve kullanım sıklığı kullanıcıların yaşı arttıkça azalmaktadır. Türkiye'de kullanıcıların telefonunda ortalama 17 uygulama bulunmakta iken bu ortalama Avrupa'da 24'tür. Türkiye'de erkekler, ortalama 18,2 uygulama ile kadınlardan (15,7) daha fazla uygulama indirmektedir.

Global Mobil Kullanıcı Araştırmasına göre (2017) kullanıcıların akıllı telefonları ile günlük olarak en sık anlık mesajlaşma ağlarında video izledikleri, haber okudukları ve kısa video/canlı yayın/hikaye izlediği görülmektedir. Her üç kişiden ikisinin günde en az bir kez WhatsApp ve Facebook Messenger gibi anlık mesajlaşma ağlarında paylaşılan videoları izlediği düşünüldüğünde, sosyal medyanın içerik tüketiminde ne kadar önemli bir kanal haline geldiği görülmektedir. İçerik üretimi açısından değerlendirildiğinde, kullanıcıların akıllı telefonları ile günlük olarak en sık fotoğraf çektiği, anlık mesajlaşma uygulamalarında fotoğraf ve video paylaştığı görülmektedir. Kullanıcıların %24'ü, Dropbox gibi dosya depolama sitelerini hiç kullanmadıklarını belirtmiştir.

Aynı araştırmada kullanıcıların mobil paketlerindeki aylık kullanım kotaları incelendiğinde, kullanıcıların yarısından fazlasının 3-10 Gigabyte(GB) arası veri paketine sahip olduğu görülmektedir. Kullanıcıların yaşı arttıkça tercih ettiği internet kotasının da arttığı gözlemlenmektedir. 18-44 yaş grubunda en çok tercih edilen kota 3-5 GB aralığında iken 18-24 yaş grubunda 3-5 GB aralığını tercih etme oranı %35'tir. Bu oran 25-34 yaş grubu için %31 ve 35-44 yaş grubu için ise %28 olarak gerçekleşmiştir. 45-50 yaş grubunda ise en çok 5-10 GB'lık kota tercih edilmektedir. Kullanıcıların sadece %32'si için mevcut kullanım kotaları yeterli gelmekte iken geri kalan kısım ise mevcut kotalarını aşabilmektedir. En çok 5-10 GB kullanım kotası tercih eden 45-50 yaş grubu, diğer yaş gruplarına göre mevcut kullanım kotasını en az aşan grup olarak öne çıkmaktadır. Kullanıcıların yaşı arttıkça aylık kullanımları ile yakın bir paket tercihleri olduğu görülmektedir. 18-24 yaş arasındaki kullanıcıların %16'sı kotalarını çok sık aşmaktayken, 45-50 yaş arasındaki kullanıcıların sadece %3'ünün veri kotalarını çok sık aştığı dikkat çekmektedir. Buna ek olarak 4.5G'ye erişimi olan kullanıcılar, diğer kullanıcılara göre daha sık kota aşımı yapmaktadır.

Deloitte tarafından 2013 yılında yapılan Global Mobil Kullanıcı Pazar araştırmasında Türk kullanıcıların internete %26 oranında mobil ağ üzerinden bağlandığı tespit edilmişken 2017'deki araştırmada Mobil ağ kullanım oranı %41'e yükselmiştir. Avrupalı kullanıcılar Türk kullanıcılara göre daha çok Wi-Fi kullanarak internete bağlanmayı tercih etmektedir. Türkiye'de artan 4.5G kapsama alanı genişliği sebebiyle mobil ağ kullanımının Avrupa ortalamasının üstünde olduğu saptanmıştır. Operatörlerinden 4.5G hizmeti alan kullanıcıların büyük çoğunluğu 4.5G hızının Wi-Fi ile bağlandıklarında eriştikleri hıza oranla daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye'deki 4.5G kapsama alanı genişliği sebebiyle mobil ağ kullanımının Avrupa ortalamasının üstünde olduğu ifade edilmektedir.

Deloitte Global Mobil Kullanıcı Anketinde (2017) öne çıkan bir durum da Türk insanının akıllı telefon değiştirme oranlarıdır. Türkiye’de sahip olduğu telefonu son 18 ay içinde değiştirmiş olduğunu belirten kullanıcıların oranı %64 olmakla birlikte, gelecek 12 ay içinde telefonunu değiştirmeyi düşünenlerin oranı ise %56’dır. Avrupa’da ise bu oranlar sırasıyla %61 ve %36 olarak ortaya saptanmıştır.

Gelecek yıl içinde telefonunu değiştirmeyi düşünenlerin oranında Türkiye ve Avrupa arasında ciddi fark gözlemlenmektedir. Bu saptamaya göre Türk akıllı telefon kullanıcıları ortalama bir Avrupalı’ya göre daha sık telefon değiştirmektedir. Bu durum üzerinde Türk kullanıcıların teknolojik ürünlere olan ilgisi, güncel ve yeni model akıllı cihazlara sahip olma isteği ve akıllı cihazları daha yoğun ve sık kullanarak tüketmesi gibi durumların etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca ödeme seçeneklerinin (aylık ücretlendirme vb.) yaygınlaşması ile akıllı cihazlara erişilebilirliğin artması, telefonun bazı kullanıcılar tarafından statü sembolü olarak görülmesi gibi sebeplerden dolayı telefonun yaşından bağımsız olarak kullanıcılar telefonlarını değiştirmek istemektedir. Bu sayede de telefonların artık tüketici elektroniği ürünlerinden çok, hızlı tüketim ürünleri gibi satın alındığı ve kullanıldığı görülmektedir. Türkiye’deki kullanıcıların yarısından fazlası, bozuk donanım, telefonun yavaşlaması, ekranın kırılması veya bataryanın zayıflaması durumlarında mevcut cihazlarını kesinlikle değiştireceğini belirtmiştir. Hem Türkiye’de hem de Avrupa genelinde telefon değiştirme konusunda donanımdan kaynaklı sorunlar ön plana çıkmakla birlikte, Türk kullanıcıların bu sorunlar karşısında telefonlarını değiştirmeye Avrupa’dan daha fazla eğilim gösterdiği görülmektedir.

Global Mobil Kullanıcı Anketine (2017) katılan kullanıcılardan %88’i mevcut telefonlarını yeni(kullanılmamış) satın aldıklarını belirtirken satın alma kanalları Türkiye ve Avrupa’da farklılık göstermektedir. Türkiye’de kullanıcıların %58’i mevcut telefonlarını mağazadan alırken, sadece %16’sı online satın alma kanallarını kullandığını belirtmektedir. Avrupa’da ise mağazadan alma oranı %42 iken online satın alma oranı %30 olarak görülmektedir.

Bu farkın en büyük nedenlerinden birinin mevcut düzenlemeler nedeniyle Türkiye’de kredi kartı ile taksitli cep telefonu satışı yapılamaması ve mobil abonelikler için kimlik doğrulama ve ıslak imza zorunluluğunun olması olarak değerlendirilebilir.

BTK 28 Ekim 2017 tarihinde yayınladığı yönetmelikle, elektronik haberleşmede abonelik sözleşmelerinin artık dijital ortamda yapılmasını sağlayacak bir düzenleme yapmıştır. Bu düzenlemenin dijital deneyimin yaygınlaşmasına fayda sağlayacağı öngörülmekle birlikte, elektronik de olsa yerinde imza gerekliliği uygulaması devam ettiği sürece dijital kanallardan mobil abonelik işlemlerinin yaygınlaşması pek de fazla beklenmemektedir.

2.2.6.Bağımlılık ve Akıllı Telefon Bağımlılığı

Bağımlılık, sinir sisteminin bir işlevi olarak bir maddeye biyolojik olarak bağlanmayla ortaya çıkar. Bağımlılık bir maddenin ya da bir etkinliğin bireylerin ruhsal ve bedensel sağlığına ya da sosyal yaşamına zarar vermesine, sosyal yaşamını kötü yönde etkilemesine karşın maddenin kullanımının, eylemin yapılmasının devam etmesi; söz konusu madde alımını veya eylemi yinelemeye yönelik önüne geçilemez istek duyma hali şeklinde tanımlanabilir. Bireyin davranış bağımlılığının devam etmesinin nedeni bağımlısı olunan etkinliğin kişinin davranışını kontrol etmesidir (Akın, 2018, s. 5).

Bağımlılığın sosyal hayatı etkileyen bir hastalık olarak kabul edilmesi yirminci yüzyılın ortalarına dayanmaktadır. American Medical Association (AMA) tarafından 1956 yılında alkolizm ve 1987 yılında bağımlılık bir hastalık olarak kabul edilmiştir (Leshner, 1997).

Bağımlılık, bir maddenin yaşamı ve sağlığı olumsuz etkilemesine rağmen kullanımına devam edilmesidir. Bağımlılığın bir tanımı da, maddeyi kullanmaya başladıktan sonra kişinin kendisini durduramamasıdır. Bağımlılık bir beyin hastalığıdır ve bu hastalığın mutlaka tedavi edilmesi gerekmektedir. Bağımlılığın davranışsal, sosyal, biyolojik ve genetik nedenleri vardır; ancak hiçbir neden bağımlılığı tek başına açıklamaya yeterli değildir (NP İstanbul, 1998).

Bağımlılık anlamı bakımından oldukça geniş bir kavramdır. Bağımlılığın sözcük anlamı; birey ve nesne(si) arasında bireyin seçimiyle başlayan aynılık ve süreklilik özelliği taşıyan çok boyutlu bir ilişkidir. Genel anlamı ile bağımlılık; bir nesneye, kişiye, ya da bir varlığa duyulan önlenemez istek veya bir başka iradenin güdümü altına girme durumu olarak tanımlanmaktadır (Devlet Denetleme Kurulu, 2014).

Bir kişide bağımlılık olup olmadığını anlamak için çeşitli kriterlerin incelenmesi gerekir. Bunlardan birisi de kişide yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkmasıdır. Bu belirtiler kişinin bağımlılık maddesini almadığı zaman krize girmesiyle kendini belli eder. Krizin belirtileri bağımlılık maddesine göre çeşitlilik göstermektedir (Tarhan, 2018).

Bağımlılık zararlı sonuçlarına rağmen aslında kronik bir beyin hastalığıdır ve sadece maddelerle sınırlı değildir. Yapılan araştırmalarda içki, sigara ve uyuşturucu bağımlılığı dışında kumar, alışveriş, spor, siber seks ve teknolojinin de beyinde bağımlılık oluşturduğuna dair veriler bulunmuştur. Maddeler, kimyevi uyarıcılar olduklarından beyni doğrudan etkilerken, sanal alışkanlıklar da beyinde iç kimyevi madde salgılatarak, madde kullanımıyla aynı etkiyi sağlamaktadır (DDK, 2014).

Bağımlılık kavramını her psikolojik ekol ve psikolog kendi kuram ve görüşlerine göre açıklama çabası içinde olmuştur. Bu açıklamalar genel olarak birbirine yakın anlamlar içerse de aralarında çeşitli farklılıkların var olduğu görülmektedir. Zira her açıklamanın dayandığı kuramsal temel ve çerçeve birbirinden farklıdır.

DDK'nin raporunda (2014) Psikanalitik ekolün temsilcisi olan Sigmund Freud'un bağımlılık kavramıyla ilgili görüşleri şu şekilde açıklanmıştır: Derinlikler Psikolojisi en ünlü öğretisi olup Freud tarafından (1856–1939) geliştirilmiştir. Freud, “İnsan denen varlığın bütün davranışlarının bir nedeni vardır” tezi ile hareket etmiş, temel içgüdü olarak cinselliği kabul etmiş ve insanın kişilik yapısını, id (içben), ego (ben), süperego (üstben) olarak üç kısımda tanımlamıştır. Üzerinde durulmayan rüya, dil sürçmesi, mimikler ve jestlerin kullanımı ile insanı çözümlemeye çalışmıştır.

Freud’a göre, sağlıklı kişilerde id, ego ve süperegö denge içerisindeydir. Bağımlı kişilerde ise bu denge bozulur. Çocukluk döneminde (oral-ağız dönemi) yeteri kadar süt emmeyen, yani ilk çocuklukta bu hazzı yaşamayan kişilerin ileri yaşlarda alkolik olabileceklerini öne sürmüştür. İnsanın amacının haz peşinde koşmak olduğu, hazza ulaşmak için çabalamanın nevrozlarda ve bağımlılıkta insanı kurtaracağı ön kabulüne dayanan tez, insanı zevk tuzaklarına daha fazla düşürmeye başlamıştır. Sloganı, “Zincirleri kır, duvarları yık, özgürlüğü yaşa, senin önceliğin zevklerini gidermektedir” şeklinde olan yaşam felsefesi bütün dünyaya yayılmıştır. Hedonizme (hazcılık, zevkçilik) öncülük etmek muhtemelen Freud’un amacı değildir ancak öğretisi bu şekilde anlaşılmıştır (DDK, 2014).

Davranışçı Bilişsel Psikoloji ekolünün bağımlılık kavramıyla ilgili kuramsal açıklamaları şu şekilde verilmektedir: Öğrenme teorisine dayanan bu yöntem, şartlı refleks sonucu insanda olumlu ve olumsuz davranışların oluşacağını öne sürmektedir. Bu öğreti, cinsel içerikli uyarılar ve beslenme ile birlikte bir süre alkol alınırsa, şartlı tepki öğrenilerek besin, su ve karşı çıkış yerine alkolün geçeceğini belirtmekte, insanın iç dinamiklerini, içgüdü, dürtü ve tepkilerini yok sayan bu görüş her bağımlılık tipini açıklayamamaktadır (DDK, 2014).

Hümanistik psikolojisinin Maslow tarafından öne sürülen görüşünde ise, insanın fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları (güven, sevilme, sayılma, kendini gerçekleştirme) sağlıklı yollarla karşılanmazsa alkol ve madde ile karşılanmaya çalışılır denilmektedir. Bütün bu öğretilerin bilgileri ile son yıllarda gelişen genetik bilimin verileri birleştiğinde, insanın egosunun doyum peşinde koştuğu, bunun beyinsel bir eğilim olduğu ancak bu ihtiyacı karşılamak için kullanılan savunma düzeneklerinin önemli olduğu konusunda fikir birliğine varılmaktadır (DDK, 2014).

Prof. Tarhan’a göre (2011) Tıbbi kavram olarak psikotrop madde (psikotrop drug) olarak tanımlanan kimyasalların insan beynine etki ederek davranışını değiştirmesi sonucu bağımlılık oluşmaktadır. Ruhsal yaşantıyı değiştiren ve bozan bu kimyasallar her insanda farklı tepkilere yol açmaktadır.

Bütün bunlar genel olarak kişilere geçici keyif verir ancak daha sonra ruhsal bozukluğa neden olur. Kimisini ağlatır, kimisini güldürür, kimisini saldırgan yapar, kimisini suçlayıcı, kimilerini ise içe kapanık hale getirir. Sonuçta bu psikotrop maddeler yüksek beyin kontrolünü bozar, aynı zamanda kişiliğin arka planını ortaya çıkarır ve sosyal ilişkilere zarar verir. Psikotrop maddelerden sayılan sigara ve kafein ise daha çok kişinin kendi sağlığına zarar verir. Bu maddelerin kullanımında nikotinizm ve kafeinizm oluşarak bağımlılık ortaya çıkar. Alkol, eroin, esrar grubu psikotrop maddeler, önce kişinin kendisine zarar vermekten çok, davranışlarını değiştirdiği için toplumsal rolüne de zarar verir (Tarhan, 2011).

Tarhan'a göre (2011) bağımlılık kavramı için üç temel ayağın varlığı gereklidir. Bunlardan; birinci ayak maddenin kendisi, ikincisi kişinin bulunduğu bağımlılık alt kültürü (çevrenin etkisi) ve üçüncüsü ise bireyin kişilik yapısıdır. Buna göre bağımlılık olgusu üç boyutu ile birlikte ele alınıp değerlendirilmeli ve tedavisi de bu parametrelere göre planlanmalıdır.

Bağımlılık, zararlı sonuçlarına rağmen, dürtüsel olarak madde veya sanal alıştırıcı arayışı ve kullanımı ile karakterize, nüksedici, kronik bir beyin hastalığı olarak düşünülmektedir. Çünkü maddeler ve sanal alıştırıcılar beynin yapısını ve işleyiş tarzını değiştirmektedir. Bu beyin değişiklikleri uzun süreli olabilmekte, zararlı davranışlara yol açabilmektedir. Beynin ödül ihtiyacı davranışları etkilerken, beklentiler ve davranışlar da beynin ödül ihtiyacını etkilemektedir. Kısaca, beyin temel vücut fonksiyonlarını düzenlemekte; yaşananları yorumlama, tepki verme fonksiyonunu üstlenmekte, duygu, düşünce ve davranışları şekillendirmektedir. Spesifik fonksiyonların koordinasyon ve yürütülmesinden farklı beyin bölgeleri sorumludur. Madde ve sanallar, hayatı idame ettirici fonksiyonlar için gerekli olan önemli beyin bölgelerini etkileyebilmekte ve dürtüsel madde ve sanal suistimalini tetikleyebilmektedir (Tarhan ve Nurmedov 2011).

Suistimal edilen tüm maddeler ve sanallar beynin ödöl sistemini hedeflemektedir. Beynimizde farklı farklı görevleri yerine getiren merkezler vardır. Onlardan biri de zevk ve keyif alma merkezidir. Bu merkeze salgılanan kimyevi maddelerden en önemlisi dopamindir. Dopamin, merkezi sinir sisteminin hormon düzenlemesinde önemli rol oynayan bir kimyasaldır. Cinsiyet ve büyüme hormonlarına etkisi bilinmektedir. Dopamin eksikliği aslında ödöl eksikliği anlamına gelmektedir. Normal şartlarda beyin sabit seviyede dopamin üretmekte, dopamin alıcılarının (reseptör) sadece bir bölümü devreye girmektedir. Madde kullananlarda ise, beyinde dopamin üretimi büyük ölçüde artmakta ve alıcıların tümü devreye girmektedir (DDK, 2014).

Bağımlılıklar genel olarak madde ve davranış bağımlılığı olarak iki grupta incelenebilir: Madde bağımlılığı genel olarak, kişinin kullandığı maddeyi bırakmak istemesi ve bu amaçla çeşitli çabalara girmesine karşın bırakamaması; bırakma çabaları sırasında yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması ya da zararlarını bilmesine karşın, madde kullanmaya devam etmesi ve kullanmak gereksinimini hissettiği maddenin dozunu devamlı artırmak zorunda kalması olarak tanımlanmaktadır (DDK, 2014).

Davranışsal Bağımlılık ise; sanal bağımlılık (internet), kumar bağımlılığı, cinsel bağımlılık, alışveriş bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı ve bilgisayar bağımlılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar içerisinde günümüzde özellikle çocuklar, ergenler ve genç yetişkinler arasında sıkça karşılaşılan akıllı telefon, internet ve bilgisayar bağımlılığıdır. İnternet veya bilgisayar bağımlılığında kişi, kötüye kullanıma göre çok daha fazla zaman harcamakta ve bu süreçte olağan bir bağımlılık gözlenmektedir. İnternetteki veya bilgisayardaki etkinliğe giderek daha fazla zaman harcanmakta, bu etkinlik kişinin yaşamının odak noktası haline gelmektedir. Kişinin sosyal ilişkileri, diğer insanların internetteki veya bilgisayardaki etkinlik karşısındaki tutumlarına ve ona katılma becerilerine bağlı olarak gelişmekte veya bitmektedir. Alışkanlık ve tolerans ortaya çıkmaktadır (DDK, 2014).

Çok yakın zamanlara kadar bağımlılık denildiğinde sadece eroin, kokain gibi uyuşturucuların kullanıldığı madde bağımlılığı akla gelirdi. Ancak son dönemlerde geliştirilen ileri beyin görüntüleme sistemleri sayesinde bağımlılığın davranışsal da olabileceği ortaya konulmuştur. İnsanların belli bir durum ve şarta bağımlı olabileceği, bu davranışsal bağımlılıkların tıpkı madde bağımlılığı gibi beyindeki ödül-ceza mekanizmasını ve beynin kimyasal dengesini bozduğu kanıtlanmıştır (Tarhan, 2018).

Akıllı telefon bağımlılığı günümüzde özellikle ergenler arasında çok yaygın görülen bir durumdur. Kuyucu'ya göre (2017) akıllı telefon bağımlılığı akıllı telefonların kullanımına ve sıklığına bağlı olarak gelişen bir bağımlılık türüdür. Cep telefonları mobil cihazların en pratik ve en çok tercih edilenidir. Cep telefonlarına bilgisayarların özelliklerinin eklenmesiyle akıllı telefonlar üretilmiştir.

Akıllı telefonlarla günlük hayattaki birçok işi zahmetsizce ve tek bir cihazla gerçekleştirebilmek mümkün hale gelmiştir. Sesli arama, görüntülü arama, mesajlaşma, e-posta kullanımı, sosyal ağlarda zaman geçirme, bilgiye ulaşma, bilgiyi paylaşma, yeni insanlarla tanışma, video izleme, müzik dinleme, fotoğraf ve video çekme/düzenleme, yön bulma, kitap/gazete okuma, not alma, günü planlama gibi birçok işlem akıllı telefonlarla gerçekleştirilebilmektedir. Bu durum da akıllı telefonları hayatın vazgeçilmez bir parçası haline getirmiştir (Ataş, 2018).

Synovata'nın, yaptığı araştırmada, insanların %75'i cep telefonlarını almadan evden çıkmadıklarını, %36'dan fazlası telefon olmadan yaşayamayacaklarını, %42'si telefonlarını uykuya dalmadan önce ulaşabilecekleri yerlere bıraktıklarını, kullanıcıların %36'sı ise telefonlarını hiç kapatmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bireylerin bu tür düşünce ve davranışlar sergilemesi telefonların da bağımlılık yaratabileceği düşüncelerini desteklemektedir (Yılmaz vd., 2015).

Ergenlik döneminde gençler, gelişimsel sorunların yanı sıra sosyal, psikolojik ve teknolojik sorunlarla da baş etmek zorundadır. Çünkü telefonlar gençler için bir tüketim malzemesi haline gelmiştir. Bu dönemde tüketim; bireyin kimliğini oluşturmaya ve yaşam tarzı hakkında bilgi vermesinin bir yoludur. Bir cep telefonuna sahip olmak ergenin toplumda bir yer edinmesine yardımcı olan bir durumdur (Yılmaz vd., 2015).

Intel şirketinin 16 farklı ülkede yaptığı ve mobil cihazların bireylerin hayatında yarattığı değişiklikler irdelenmiştir. Bu araştırmaya göre Türklerin %31'i yataktan çıkmadan, %27'si kahvaltıda, %25'i ise işe gittikten sonra cep telefonu ya da dizüstü bilgisayarından mesajlarını, Facebook'ta kendisine gelen uyarıları ve Twitter mesajlarını kontrol etmektedir. Aynı araştırmada 'katılımcılara mobil cihaz ve imkanları için nelerden vazgeçersiniz?' şeklinde sorulan bir soruya Türk katılımcıların %52'si çikolata ve tatlıdan vazgeçebileceğini, %23'ü çaydan, %11'i tatil günlerinden ve %9'u da sevgilisinden vazgeçebileceğini söylemiştir. Türkiye için bir başka ilginç rakam da Türklerin cep telefonunu bir statü sembolü olarak görmesidir (Dilmen, 2017).

Dünyada geniş bir kullanıcı kitlesi olan akıllı telefonların Türkiye'de de geniş bir kitleye hitap ettiği söylenebilir. Gençlerin akıllı telefonlarıyla uzun ve kalitesiz zaman geçirdikleri ve kullanım sürelerini kontrol edemedikleri görülmektedir. Geleceği oluşturan gençlerin zamanının çoğunu akıllı telefonlarla harcaması, arkadaş ilişkilerinde bozulmalar yaşanması ve sosyalleşmek yerine akıllı telefonların aşırı kullanımı gibi ruh sağlığını olumsuz etkileyebilecek davranışlara neden olabilmektedir. Akıllı telefonların internete erişim imkânı sonucunda kullanım alanları genişlemiş, istenen mekânda kontrolsüz serbestlik sonucunda bağımlılıklar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda bilimsel olarak araştırmaya ihtiyaç duyulan akıllı telefon kullanımına, bağımlılık düzeyine gelmeden önlem alınması gençler ve toplum açısından çok önemlidir (Süler, 2016 s. 5).

2.2.7.Nomofobi ve Etkileri

21. yüzyıl teknolojik gelişmelerle beraber post modernleşen iletişim anlayışında sosyal medya ve internetin yönlendirmesiyle gelişen bir sosyolojik yapı ortaya koymaktadır. Tüm toplumsal alanlarda olduğu gibi iletişim ve kültürel alanlarda da köklü değişimler meydana gelmektedir. Ortaya çıkan farklı parametrelerle birlikte toplumda gerek sosyolojik gerekse psikolojik nevrozlar ve yeni problemler görülmektedir (Öztürk, 2015). Bu yeni problemlerden biri de nomofobi olarak açıklanmaktadır. Nomofobi kavramı kısaca mobil telefon yoksunluğu olarak açıklanmaktadır. 21. Yüzyılda ortaya çıkan fobilerden birisidir. Nomofobi üzerine yapılmış olan çoğu araştırmanın ergen ve öğrenciler ile ilgili olması konunun gençler üzerindeki olumsuz etkilerini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Bu olumsuz etkilerin en önemlileri düşük akademik başarıya yol açması ve akıllı telefonların aşırı kullanılmasıdır.

Nomofobi kavramı İngilizce nomophobia (No Mobile Phobia) kelimesinden türetilmiş ve bireylerin akıllı telefonlar gibi mobil cihazlarına erişemediklerinde veya onun aracılığıyla iletişime geçemediklerinde baş başa kaldıkları istem dışı korkudur (Gezgin vd., 2017). Türkiye’de ergenler ve üniversite öğrencileri üzerinde nomofobi konulu çalışmalar bulunmaktadır.

Adnan ve Gezgin (2016) tarafından 433 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerin nomofobi düzeylerinin ortalamanın üzerinde çıktığı tespit edilmiştir. Yıldırım, Şumuer, Adnan ve Yıldırım (2016) tarafından 537 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin %42,6’sının (n=206) nomofobik davranış gösterdikleri tespit edilmiştir. Gezgin, Çakır ve Yıldırım (2016) tarafından farklı sosyo-ekonomik bölgelerde bulunan liselerde öğrenim gören 929 lise öğrencisinin katılımı ile yapılan çalışmada ergenlerin nomofobik davranışa yatkın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, ergenlerin akıllı telefon ve mobil internet kullanımının artması durumunda, nomofobi düzeylerinin de arttığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Günümüzde akıllı telefonların insan hayatında vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu düşünüldüğünde, akıllı telefondan yoksun kalma sonucunda oluşacak etkilerin bireyleri rahatsız edeceği akıllara gelmektedir. Telefonun şarjının bitmesi, mobil hatta veya internet ağına ulaşamaması ve kullanılan mobil tarife veya paketlerin bitmesi gibi durumlar sonucunda akıllı telefonu ile bağı kopan birey ne yapacağını bilememektedir. Bu duyguyu yaşama korkusu da nomofobi, yani cep telefonu bağlantısını kaybetme korkusu olarak tanımlanmaktadır (King, Valena ve Nardi, 2010).

Nomofobi kavramı için modern çağın fobisi denilebilir. Nomofobi'nin daha çok gençler ve ergenlerde yaygın olduğu düşünölse de bu durum yanıltıcı olabilir. Günümüzde insanlar akıllı telefonları yanlarında olmadığında huzursuzluk, gerginlik, stres ve kaygı gibi psikolojik durumların etkisi altında kalabilmektedir. Özellikle iletişim kanalllarının akıllı telefonlarla birlikte çeşitlenmesi ve her an iletişimde kalma isteği insanları nomofobi durumuna yöneltebilmektedir. Akıllı telefonlarla birlikte popüler gündemin çok hızlı ve anlık değişimi, kişilerin gündemden uzaklaşmak istememesi sürekli mobil cihazları kontrol etme isteğine neden olabilmektedir. Akıllı telefonlarla birlikte sosyal medya kanallarının da çeşitlenmesi, bilgiye çok hızlı ve kolay yoldan ulaşabilme imkanlarının artması, boş zamanlarda bir zaman geçirme aracı olarak mobil oyun bağımlılığı gibi faktörlerin de nomofobi üzerinde etkili olabileceği düşünölmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması gibi açıklamalara yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma “Ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı hangi düzeydedir?” ana problemi ve buna bağlı olarak belirlenen diğer alt problemleri çözümlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada nicel araştırmaların betimsel yöntemi kullanılmıştır.

Nicel araştırmalar olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir şekilde ortaya koyan araştırma türleridir. Gözlem ve ölçmelerin tekrarlanabildiği ve objektif şekilde yapıldığı araştırmalara niceliksel (quantitative) araştırma denir. Nicel araştırmalarda amaç bireylerin toplumsal davranışlarını deney, gözlem ve çeşitli testler yoluyla ölçmek ve sayısal veriler yoluyla açıklamaktır. Nicel araştırma ile “ne kadar? , ne miktarda? , ne kadar sık? , ne kadar yaygın?” gibi sorulara cevap aranır (Gurbetoğlu, 2018).

Betimsel araştırmalar; saha araştırması, tarama yöntemi, alan araştırması veya survey kavramlarıyla da açıklanmaktadır. Bu tür araştırmalar gerçek hayatın içinde yer alır. Sosyal bilimlerde bir şirket, bir grup, bir köy, bir şehir veya bütün bir toplum alan olarak kabul edilebilir. Alan araştırmasının bilimsel niteliği toplumla ve bireyle ilgili değişkenleri içermesinden kaynaklanır (Arslanoğlu, 2018).

Betimleyici bir araştırmada herhangi bir ilişkinin varlığı veya yokluğu araştırılır. Örneklemden hareketle evren hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanır. Betimleyici araştırmalar bir olgunun niçin öyle olduğunu, o ilişkinin neden o şekilde kurulduğunu açıklamazlar. Onun yerine olgularda neyin olduğunu, nelerin neler ile birlikte olduğunu bildirirler. Betimleyici araştırmaların sonuçları yüzde tabloları ve grafikler ile gösterilir. Ayrıca değişkenler arasındaki korelasyonun varlığı veya yokluğu saptanır. Betimsel araştırmalar (survey) olayların insan gruplarının bazı özelliklerinin tek tek ne olduğunu veya iki ve daha fazla özelliğin ilişkisel düzeyde nasıl olduğunu açıklamaya çalışır (Arslanoğlu, 2018).

3.2.Evren Ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş ilinde ve devlet okullarında öğrenim gören toplam 45,400 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Bu çalışmada çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Örneklemenin amacı çok sayıda birimden oluşan kitleler hakkındaki tahmin ve incelemelerin kısa zamanda ve düşük maliyetle gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Tek aşamalı örnekleme yöntemlerinin uygulanması için tüm örneklem birimlerini içeren bir çerçeve hazırlanması gerekmektedir. Ancak çoğu araştırmada tüm örneklem birimlerini içeren böyle bir çerçevenin hazırlanması mümkün değildir ya da çerçevenin hazırlanması için yeterli mali kaynak bulunmamaktadır (Uçar, 2009, s. 66).

Örnekleme çerçevesinin kitlenin tüm birimleri için elde edilemediği ve ayrıca çerçeve hazırlamanın aşırı emek ve yüksek bir maliyet gerektirdiği durumlarda çok aşamalı örnekleme yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Kitle birimlerinin örnekleme seçiminin birden çok aşamada gerçekleştiği yöntem çok aşamalı örneklemedir (Uçar, 2009, s. 66).

Çok aşamalı örnekleme yöntemi bir araştırmanın iki ya da daha fazla aşamada tamamlanmasıdır (Büyüköztürk, 2012). Örnekleme çerçevesinin kitlenin tüm birimleri için elde edilemediği ve ayrıca çerçeve hazırlamanın aşırı emek ve yüksek bir maliyet gerektirdiği durumlarda çok aşamalı örnekleme uygulanabilir bir yöntem olmaktadır (Uçar, 2009, s. 3).

Bu çalışmada, örneklemin birinci aşamasında okullar belirlenirken küme örnekleme yönteminden yararlanılmıştır.

Küme örnekleme tekniğiyle büyük bir şehri önce bölgelere, sonra mahallelere sonra sokaklara bölebilir sonunda bir dizi haneden oluşan bir örneklem elde edip bu hanelerden bireyler seçilebilir (Rose, 1983, s. 53). Küme örneklemede birden fazla kitle birimi içeren örneklem birimlerinin örnekleme çekilmesi söz konusudur. Bu yöntemde kitle bir takım kümeler ayrılır ve kümeler üzerinden örnekleme yapılarak örnekleme giren kümelerin tamamı alınır. Çekilen kümelerin içerdikleri kitle birimleri örnekleme oluşturacağından kümelerin en uygun şekilde belirlenmesi gereklidir. Küme örneklemede örneklem birimleri eşit ya da eşit olmayan sayıda kitle birimi içerebilir (Uçar, 2009, s. 2).

Kahramanmaraş ili Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçelerinden oluşmaktadır. Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçelerinin insani gelişmişlik düzeyinin birbirinden farklı olduğu saptanmıştır. Şeker, Bakış ve Dizici'nin yaptığı çalışmaya göre (2018) Kahramanmaraş'ın Onikişubat ilçesi 0,485 puanla orta düzey insani gelişmişlik endeksine sahipken Dulkadiroğlu ilçesinde 0,287 puanla düşük insani gelişmişlik endeksine sahiptir. İlçelerin gelişmişlik endeksi değerlendirilirken sosyal kapsama, ekonomik durum, eğitim, sağlık, sosyal yaşam, belediye çevresel performans ve ulaşım, yönetim ve saydamlık gibi farklı ölçütlerden aldığı puanların ortalaması göz önünde bulundurulmaktadır. (Şeker vd, 2018).

Bu çalışmada öncelikle farklı gelişmişlik endeksine sahip Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçeleri iki ayrı küme olarak belirlenmiştir. Sonrasında Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinde bulunan mahalleler ve ortaöğretim kurumları belirlenerek yeni alt kümeler oluşturulmuştur. Farklı okul türlerini temsil edecek şekilde kümeler oluşturularak tesadüfi (random) olarak seçilen kümeler içerisinde uygulama yapılacak okullar belirlenmiştir. Uygulama yapılacak okulların oluşturduğu kümeler belirlendikten sonra örneklem için ikinci aşamaya geçilmiştir. Öğrenciler ikinci aşamada, önceden belirlenen okullardan orantısız tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.

Orantısız tabakalı örneklem seçiminde her tabakadan seçilecek örnek sayısı belirlenir ve tabakaların evren içindeki oranına bakılmaksızın eşit sayıda örnek alınır (Sencer ve Sencer 1978, s. 470). Buna göre öğrenciler 9, 10, 11 ve 12. sınıf gibi farklı tabakalara ayrılmış ve her bir tabakadan 24 öğrenci olmak üzere her okuldan toplam 96 öğrenciye ölçek uygulanmıştır. Ancak ölçeklerin bazılarında öğrencilerin bilerek veya bilmeyerek hatalı doldurduğu bazı ölçme araçları tespit edilmiştir. Bu şekilde eksik ya da hatalı veri içeren ölçekler çıkarılmış ve araştırma içerisine dahil edilmemiştir. Araştırmada hatalı yanıtlanan ölçekler çıkarıldıktan sonra geriye kalan hatasız ölçekler üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Belirli evrenler için kabul edilebilir tahmini örneklem büyüklüğü göz önünde bulundurularak %98 güven seviyesiyle 536 kişiye uygulama yapılması örneklem için yeterli sayı olarak hesaplanmıştır. Ancak örneklem için kabul edilebilir yeterli sayının üzerine çıkılarak toplam 609 ölçek üzerinden değerlendirme yapılması sağlanmıştır. Veri toplama araçları araştırmacı tarafından bütün okullarda öğrencilerle birebir iletişim kurularak sınıf içerisinde uygulanmıştır.

Belirlenen okullarda ve okul idarelerinin uygun gördüğü zamanlarda yapılan uygulama doğrudan okul yöneticilerinin denetiminde yapılmıştır. Uygulama yapılan okullar şunlardır: *Tobb Fen Lisesi, İklim Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Fatih Anadolu Lisesi, Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Süha Erler Anadolu Lisesi, Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi, Hoca Ahmet Yesevi Anadolu Lisesi, Toki Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi*. Değerlendirmenin toplam 609 ölçek üzerinden yapılması sağlanmıştır.

Uygulama yapılan okullardan toplanan verilere temel istatistik yöntemleri uygulanmış ve çok boyutlu değişkenler arasındaki ilişki tablolar ve şekiller yardımıyla açıklanıp yorumlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılacak öğrencilerin akıllı telefon kullanım alışkanlıklarını belirlemek ve katılımcılar hakkında istenilen bilgilere ulaşmak amacıyla araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Bu formda öğrencilerin okulu, sınıf kademeleri, cinsiyetleri, yaşları, anne-baba öğrenim durumu, ailenin gelir düzeyleri, kullandığı cep telefonu türü, ilk cep telefonuna sahip olma yaşı, sosyal ağların kullanımı, günlük telefon kullanma süresi ve akıllı telefon kullanım amaçlarını belirlemeye yönelik bir dizi sorular yer almaktadır. Veri toplama araçları tezin sonundaki ekler kısmında sunulmuştur.

Öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık durumunu tespit etmek amacıyla “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği”(ATBÖ) kullanılmıştır. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (Smartphone Addiction Scale) Kwon ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilmiş, Türkçeye ise Şata, Çelik, Ertürk, Taş (2016) tarafından uyarlanmıştır. ATBÖ 15-20 yaş arasındaki gençlere uygulanabilen bir ölçektir. Ölçekten alınan puanlara göre akıllı telefon bağımlılığının düzeyi belirlenmektedir.

Akıllı telefon bağımlılığını ortaya koymak için Kwon ve arkadaşları (2013) 33 madde ve 6'lı likert ölçeğinden oluşan Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği (Smartphone Addiction Scale-SAS)'ni geliştirmişlerdir. Kwon ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen verilere faktör analizleri uygulanmıştır. Analizler sonucunda, ölçeğin altı faktörlü bir yapı sergilediği ve bu faktörlerin toplam varyansın yaklaşık %61'ini açıklayabildiği bulunmuştur. Ölçeğin bütünü için Cronbach α değeri (güvenirlilik katsayısı) $\alpha=0,967$ ve her bir alt faktör için sırasıyla $\alpha=0,858$, $\alpha=0,913$, $\alpha=0,876$, $\alpha=0,904$, $\alpha=0,825$, $\alpha=0,865$ olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmalardan elde edilen bulgulara göre ölçeğin, bireylerin akıllı telefon bağımlılık düzeylerine ilişkin geçerli ve güvenilir ölçümler sağlayabildiği ortaya konulmuştur. Akıllı telefon bağımlılığını belirlemek için geliştirilen ilk ölçeğin bu sayede oluşturulduğu söylenebilir (Şata vd, 2016).

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği Türkçeye Şata, Çelik, Ertürk, Taş (2016) tarafından uyarlanmıştır. Orijinal versiyonu İngilizce olan Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasını ve formunu elde edebilmek için niteliksel yöntemlerden yararlanılmıştır. Uzman görüşlerine dayanılarak elde edilen ölçek formunun geçerlik ve güvenirliğine ilişkin sonuçlar elde etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre uyum indeks değerleri RMSEA=.058, GFI=.84, AGFI=.82, NNFI=.96, CFI=.96 olarak bulunmuştur. Ayrıca iç tutarlılık anlamında güvenirlik düzeylerine ilişkin kanıtlar elde etmek üzere ilgili ölçümlere ilişkin Cronbach α değerleri ve ölçeğin geneli için tabakalı Cronbach α değeri hesaplanmıştır. Cronbach α değerleri, altı alt ölçeğin ve ölçeğin bütününe kabul edilebilir düzeyde güvenilir ölçümler sağlayabildiğine işaret etmektedir. Sonuç olarak ATBÖ'nün Türkiye'deki lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılıklarını ölçmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir ölçümler sağladığı söylenebilir (Şata vd, 2016). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ), altı boyutta (gündelik yaşam bozuklukları, olumlu beklenti, yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki, aşırı kullanım ve dayanma) akıllı telefona olan bağımlılığı ölçen kendini değerlendirme türünde bir ölçme aracıdır.

Ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığının incelendiği bu çalışmada ölçek ve alt boyutlarının güvenirlik katsayı değerleri analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde ölçek ve alt boyutlarının güvenirliğinin; günlük yaşam bozuklukları (0,728), olumlu beklentiler (0,810), yoksunluk hissi (0,800), sanal yönelimli ilişki (0,717), aşırı kullanım (0,605), dayanma (0,654) ve akıllı telefon bağımlılığı (0,901) olarak bulunmuştur. Yapılan analizlerde ölçek ve alt boyutlarının genel itibarıyla 0,60'dan büyük ve güvenilir oldukları tespit edilmiştir.

Ölçeğin orijinal formu, bireyin akıllı telefona bağımlılığını belirtilen boyutlarıyla ölçen ve 6'lı Likert tipi derecelendirmeyi (1:kesinlikle katılmıyorum, 6:kesinlikle katılıyorum) kullanan 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçek; gündelik yaşam bozuklukları (5 madde), olumlu beklenti (8 madde), yoksunluk hissi (6 madde), sanal yönelimli ilişki (7 madde), aşırı kullanım (4 madde) ve dayanma (3 madde) boyutlarına ilişkin ölçümler sağlamaktadır (Şata vd, 2016). Bu ölçekten elde edilecek puanlar minimum 33 ve maksimum 198 puan arasındadır. Ölçekten elde edilebilecek puanların orta düzeyi 115,5 olup ölçekten elde edilen puanlar arttığında bağımlılık düzeyi de artmaktadır.

Şata ve diğerlerine göre (2016) Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin ölçtüğü alt boyutlar şu hususları içermektedir:

Gündelik yaşam bozuklukları alt ölçeği; dah çok günlük planlanan işleri yetiştirememe, sınavtayken veya çalışırken konsantre olmakta zorlanma, görme bulanıklığı ya da baş dönmesi yaşama, boyunda veya el bileklerinde ağrı hissetme ve uyku bozukluğunu gibi durumları ifade etmektedir.

Olumlu beklentiler alt ölçeği; akıllı telefonla keyifli hissetme ve onu kullanarak stres atma olarak tanımlanmaktadır.

Yoksunluk hissi alt ölçeği; akıllı telefon olmadığında sabırsız, huysuz ve tahammülsüz olmayı, akıllı telefonunu kullanmasa bile birinin sürekli aklında telefonunun olmasını, akıllı telefonunu kullanmayı asla bırakmamayı ve akıllı telefon kullanırken rahatsız edildiğinde öfkelenmeyi kapsamaktadır.

Sanal yönelimli ilişki alt ölçeği; bir kimsenin akıllı telefonla edindiği arkadaşları ile olan ilişkilerinin gerçek yaşamdaki arkadaşları ile olan ilişkilerinden daha samimi hissetmesi ile ilgili soruları ve sürekli kişinin akıllı telefonunu kontrol etmesini içermektedir.

Aşırı kullanım alt ölçeği; birinin akıllı telefonunu kontrol edilemez bir şekilde kullanmasını, başka insanlardan yardım istemektense akıllı telefonda araştırma yapmayı tercih etmeyi, akıllı telefonu kullanmayı bıraktıktan hemen sonra bile tekrar kullanma isteği duymayı ifade etmektedir.

Dayanma alt ölçeği; bir kişinin sürekli olarak akıllı telefonunun kullanımını kontrol etmeyi denemesi ancak her seferinde başarısız olması olarak açıklanmaktadır.

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırma için veri toplama araçlarının belirlenmesinden sonra Kahramanmaraş'ın merkez Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinden örneklem alınacak ortaöğretim kurumları belirlenmiştir. Gazi Üniversitesi, Kahramanmaraş Valiliği ve Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli yasal izinler alındıktan sonra uygulama gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde Gazi Üniversitesi Etik Kurulundan da uygulama yapmak için etik kurul onayı alınmıştır. Veri toplama işlemlerine başlanmadan önce belirlenen okulların idarecilerine gerekli bilgiler verilmiş, okullarda hangi gün uygulama yapılacağı okul idaresiyle görüşülerek kararlaştırılmış ve bütün bu süreçlerin sonucunda uygulama yapılmıştır.

3.5.Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmadan elde edilecek veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Toplanan bilgilere farklı istatistik yöntemleri uygulanmış ve bu sayede elde edilen veriler arasındaki ilişkiler tablolar yardımıyla açıklanıp yorumlanmıştır.

Öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeylerini belirlemek için akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinden alınan puanların analizi ve yorumlaması yapılmıştır. Verilerden elde edilen puanların aritmetik ortalaması ve standart sapması dikkate alınarak akıllı telefon bağımlılık düzeyleri değerlendirilmiştir. Ayrıca akıllı telefon bağımlılığının hangi değişkenlerden etkilendiği detaylı olarak incelenmiştir. Araştırmada Anova (F testi), T testi, Bonferroni testi ve korelasyon yöntemlerinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Ölçek genel olarak normal dağılım gösterdiği için istatistik değerlendirmelerde parametrik testler kullanılmıştır.

Bir çalışmada analizin türü (farklılıkların test edilmesi ve ilişkilerin incelenmesi) ve analizde kullanılacak olan grup sayısı (tek grup ve çok grup arası karşılaştırma) analiz tekniğinin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Coşkun, Altunışık, Yıldırım, 2017). Yapılan çalışmada niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı bağımsız örneklem T testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmıştır.

Karşılaştırılması yapılacak gruplar arası farkın belirlenmesinde ve grup sayısının ikiden fazla olması durumunda kullanılan istatistik yöntemlerinden biri varyans analizidir (Anova: Analysis of Variance). Parametrik bir test istatistiği olan varyans analizinde gruplar arasındaki fark durumu incelenir. Varyans analizinde gruplar arası bir farklılığın olduğu tespit edilirse farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını belirlemek çoklu karşılaştırma (post-hoc) test istatistiklerinin belirleyeceği bir durumdur (Kayri, 2009). Varyans Analizi, ikiden çok ortalamanın karşılaştırılmasında, ortalamalar arasında fark olup olmadığını belirlemekte, ancak bu farklılığın nereden kaynaklandığını ortaya koyamamaktadır. Çoklu karşılaştırma testleri ortalamalar arasındaki farklılıklar hakkında daha detaylı bilgi verdiği için çok sayıda çoklu karşılaştırma testi önerilmiştir. Çoklu karşılaştırma testleri son yıllarda daha yoğun şekilde kullanılmaya başlanmış ancak araştırmacılar tarafından daha az bilinmektedir (Doğan ve Doğan, 2014).

Yapılan araştırmada ortaya çıkan verilere dayanarak gruplar arası farkın anlamlı olup olmadığı ($p < 0.05$) varyans analizi ile test edildikten sonra gruplar arası farkın belirlenmesi için çoklu karşılaştırma (post-hoc) testlerinden biri olan Bonferroni testi uygulanmıştır. Bonferroni işlemi çoklu karşılaştırmalarda pek çok kullanım avantajı sunan bir yöntemdir.

Bonferroni işleminin sunduğu iki avantajdan biri uygulanmasının kolay olması diğeri ise çok farklı çoklu karşılaştırma durumlarında kullanılabilir olmasıdır. Orijinal Bonferroni işleminin çok sayıda uyarlanmış hali geliştirilmiş ve uygulanmaktadır. Bonferroni'ye alternatif olarak uyarlanmış durumlardan altısı literatürde sıkça kullanılmaktadır. Bunlar Holm, Shaffer, Holland ve Copenhaver, Hochberg, Hommel ve Rom tarafından geliştirilmiş yöntemlerdir (Doğan ve Doğan, 2014).

Ölçeklerin güvenilirliğini test etmek amacıyla güvenirlik analizi yapılmıştır. Yapılan analizde ölçeğin güvenirlik tablosu Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Güvenirliği(α)

Ölçek ve Boyutları	Madde Sayısı	Güvenirlik Katsayısı(α)
Günlük yaşam bozuklukları	5	0,728
Olumlu beklenti	8	0,810
Yoksunluk hissi	6	0,800
Sanal yönelimli ilişki	7	0,717
Aşırı kullanım	4	0,605
Dayanma	3	0,654
<i>Akıllı telefon bağımlılığı</i>	33	0,901

Ölçek ve alt boyutlarının güvenirliğinin; günlük yaşam bozuklukları (0,728), olumlu beklentiler (0,810), yoksunluk hissi (0,800), sanal yönelimli ilişki (0,717), aşırı kullanım (0,605), dayanma (0,654) ve akıllı telefon bağımlılığı (0,901) olarak bulunmuştur. Yukarıda verilen tablo incelendiğinde güvenirlik katsayısının 0,605-0,901 aralığında değiştiği görülmektedir. Ölçek ve alt boyutlarının ise 0,60’dan büyük ve güvenilir oldukları tespit edilmiştir.

$0.60 \leq \alpha$ ise ölçek oldukça güvenilirdir denilebilir (Kalaycı, 2008).

Tablo 2

Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (n=609)

Özellikler	n	%
Okul	Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi	76 12,5
	Süha Erler Anadolu Lisesi	74 12,2
	İklim Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	77 12,6
	Ticaret ve Sanayi Odası Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi	74 12,2
	Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi	81 13,3
	Fatih Anadolu Lisesi	77 12,6
	Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi	71 11,7
	Toki Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	79 13,0
Okulun Bulunduğu Bölge	On İki Şubat ilçesi	301 49,4
	Dulkadiroğlu ilçesi	308 50,6
Cinsiyet	Kız	314 51,6
	Erkek	295 48,4
Yaş	15 ve altı	165 27,1
	16	178 29,2
	17	159 26,1
	18 ve üstü	107 17,6
Sınıf	9.	161 26,4
	10.	186 30,5
	11.	176 28,9
	12.	86 14,1
Aile aylık geliri	2000 TL ve altı	116 19,0
	2000-4000 TL	319 52,4
	4000-6000 TL	113 18,6
	6000 TL ve üstü	61 10,0
Annenin öğrenim durumu	İlkokul ve altı	272 44,7
	Ortaokul	165 27,1
	Lise	109 17,9
	Üniversite ve üstü	63 10,3
Babanın öğrenim durumu	İlkokul ve altı	145 23,8
	Ortaokul	144 23,6
	Lise	177 29,1
	Üniversite ve üstü	143 23,5
Toplam	609	100,0

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin kişisel bilgilerine ait özelliklere ayrıntılı olarak Tablo 3'te yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okullarına ve okulun bulunduğu bölgeye göre yaklaşık eşit oranlarda dağıldığı görülmüştür. Katılımcıların %51,6'sının kız, %48,4'ünün erkek öğrencilerden oluştuğu ve oranların neredeyse birbirine yakın düzeyde olduğu görülmüştür. Yaşa göre öğrencilerin %29,2'sinin 16, %27,1'inin 15 ve altı, %26,1'inin 17 yaşlarında olduğu görülmüştür. Katılımcıların %30,5'inin 10., %28,9'unun 11., %26,4'ünün 9. sınıfta olduğu tespit edilmiştir. Öğrenci ailelerinin %52,4'ünün 2000-4000 TL, %19,0'ının 2000 TL ve altı, %18,6'sının 4000-6000 TL aylık geliri olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin anne öğrenim durumuna bakıldığında %44,7'sinin ilkokul ve altı, %27,1'inin ortaokul öğrenim durumuna sahip oldukları, baba öğrenim durumuna bakıldığında %29,1'inin lise, %23,8'inin ilkokul ve altı, %23,6'sının ortaokul, %23,5'inin üniversite ve üstü öğrenim durumuna sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 3

Katılımcıların Telefon Kullanımlarına Ait Özelliklerine Göre Dağılımı (n=609)

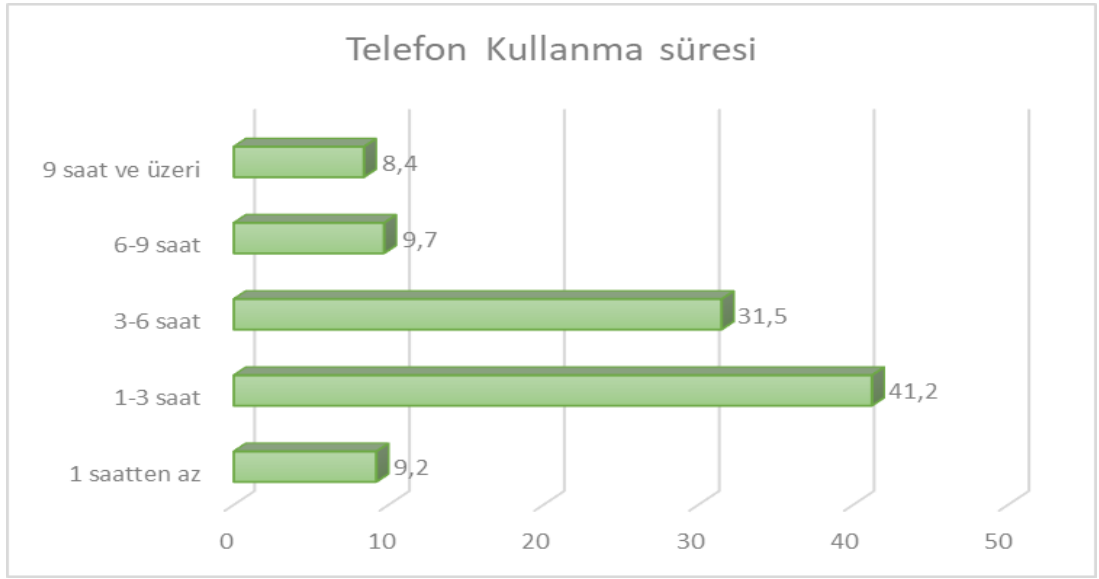
Özellikler		n	%
Kullanılan cep telefonu türü	Akıllı telefon	586	96,2
	Tuşlu cep telefonu	23	3,8
Cep telefonuna sahip olma yaşı	10 yaş ve altı	47	7,7
	11	55	9,0
	12	91	14,9
	13	98	16,1
	14	153	25,1
	15	120	19,7
	16 yaş ve üzeri	45	7,4
Kaç yıldır telefon kullanıyor	1 yıl	108	17,7
	2 yıl	159	26,1
	3 yıl	113	18,6
	4 yıl	96	15,8
	5 yıl	66	10,8
	6 yıl ve üstü	67	11,0
Kullanılan cep telefonu markası	Iphone	85	14,0
	Samsung	255	41,9
	Huawei	78	12,8
	Casper	19	3,1
	Vestel	25	4,1
	Lg	27	4,4
	General mobile	70	11,5
Telefonu günde ortalama kaç saat kullanıyor	Diğer	50	8,2
	1 saatten az	56	9,2
	1-3	251	41,2
	3-6	192	31,5
	6-9	59	9,7
Fatura ücreti	9 saat ve üzeri	51	8,4
	0-10 TL	59	9,7
	10-20 TL	53	8,7
	20-30 TL	224	36,8
	30-40 TL	168	27,6
	40-50 TL	67	11,0
Toplam	50 TL ve üzeri	38	6,2
		609	100,0

Ankete katılan öğrencilerin telefon kullanım bilgilerine ait özelliklerine ayrıntılı olarak Tablo 3'te yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %96,2'sinin akıllı telefon kullandığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %25,1'inin 14, %19,7'sinin 15, %16,1'inin 13, %14,9'unun 12 yaşlarında cep telefonuna sahip oldukları görülmüştür. Öğrencilerin %26,1'inin 2 yıldır, %18,6'sının 3 yıldır, %17,7'sinin 1 yıldır telefon kullandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin kullandığı cep telefonu markaları incelendiğinde katılımcıların %41'lik bir çoğunluğunun Samsung marka akıllı telefon kullandığı görülmektedir. 2. sırada öğrencilerin %14'lük bir kısmının Iphone marka akıllı telefon kullandığı görülmektedir. 3. Sırada öğrencilerin yaklaşık %12,8'inin Huawei marka akıllı telefon kullandığı görülmektedir. 4. sırada ise öğrencilerin %11,5'lik bir kısmının General Mobile marka akıllı telefon kullandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin kullandığı akıllı telefon markaları ile Türkiye'de en çok satan akıllı telefon markalarının kıyaslaması yapıldığında benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Araştırmada öğrencilerin en çok kullandığı cep telefonu marka sıralamasının şu şekilde olduğu görülmektedir:

1.Samsung 2.Iphone 3.Huawei 4.General Mobile 5. LG 6. Vestel 7. Casper

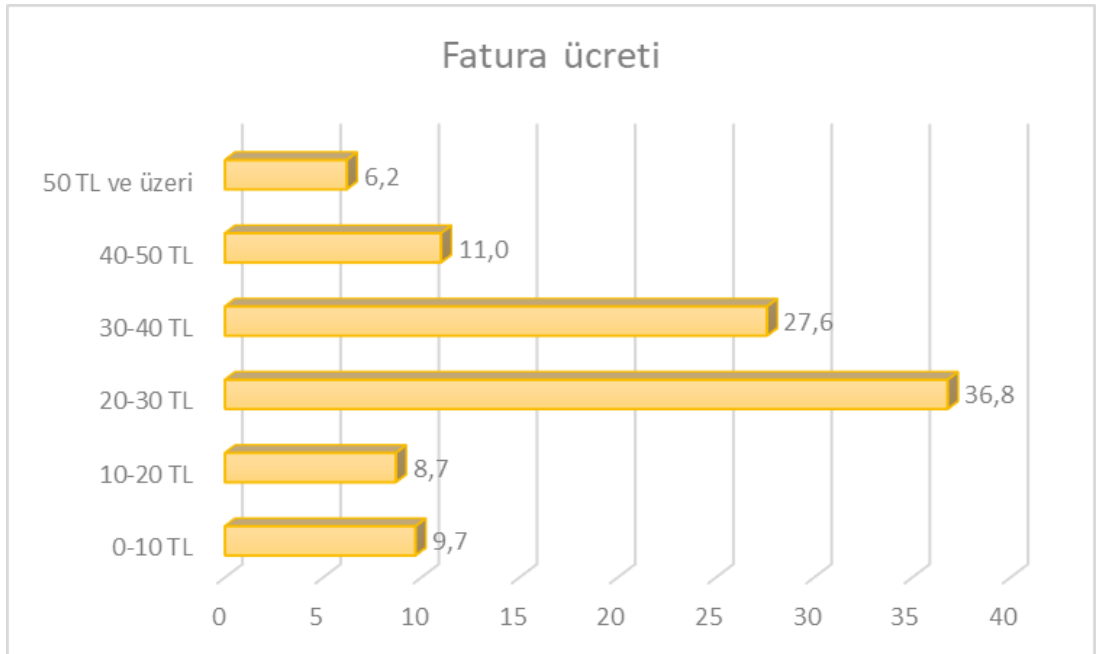
Haberport'a göre (2019) Türkiye'de en çok satılan cep telefonu markalarının sıralaması şu şekildedir: 1.Samsung 2.Iphone 3.General Mobile 4.LG 5.Vestel 6.Huawei7.MI Xıaomi (Haberport, 2019). Bu açıklamalara göre Türkiye genelindeki akıllı telefon satışlarının markalara göre dağılım oranlarıyla, yapılan araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin sahip olduğu akıllı telefon markalarının benzerliği dikkat çekicidir. Bu yönüyle yapılan çalışmanın genel istatistiklerle benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Katılımcıların %41,2'sinin 1-3 saat, %31,5'inin 3-6 saat ortalama kullanım saatlerinin olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %36,8'inin 20-30 TL, %27,6'sının 30-40 TL fatura ücretlerinin olduğu belirlenmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların günlük ortalama telefon kullanım süresine göre dağılımları

Katılımcıların telefon kullanma süresi Şekil 1’de de görüldüğü gibi, telefon kullanma oranının 1-3 saat kullanımda en yüksek olduğu görülmüştür. Daha sonra ise 3-6 saat aralığında kullanımın geldiği görülmektedir. Katılımcıların toplamda %72,7’lik bir kısmı akıllı telefonlarını günlük 1 ile 6 saat aralığında kullanmaktadır.

Şekil 2. Katılımcıların fatura ücretine göre dağılımları

Katılımcıların fatura ücretlerinin Şekil 2’de de görüldüğü gibi, 20-30 TL arasındaki fatura ücretinin oransal olarak diğerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4

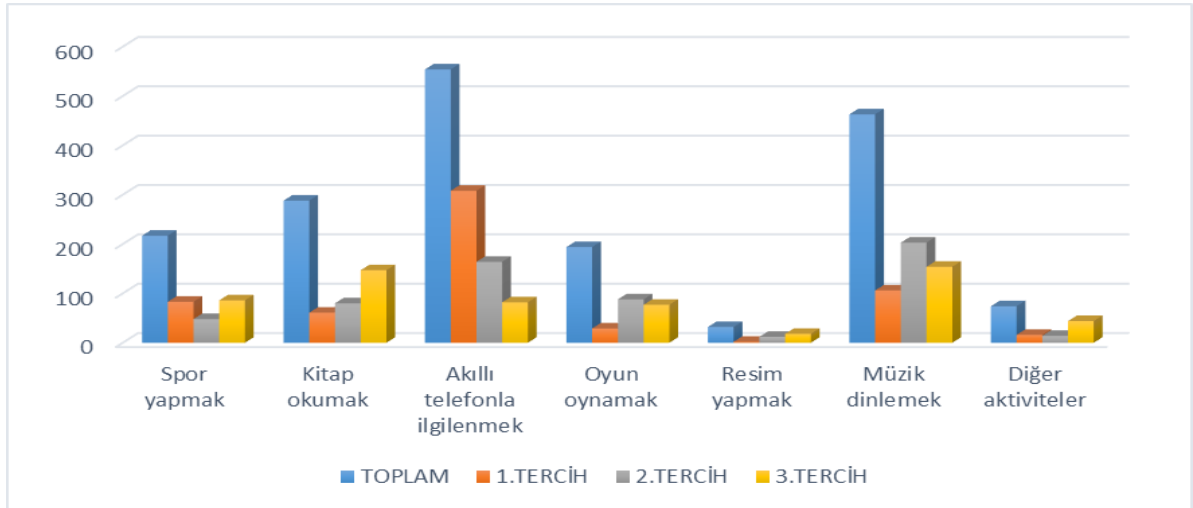
Katılımcıların Boş Zamanlarında En Fazla Yaptığı Aktivitenin Önem Sırasına Verdiği Cevaplara Göre Dağılımları

	Toplam		1 (***)		2 (**)		3 (*)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Spor yapmak	217	35,6	83	38,2	48	22,1	86	39,6
Kitap okumak	288	47,3	61	21,2	80	27,8	147	51,0
Akıllı telefonla ilgilenmek	554	91,0	308	55,6	164	29,6	82	14,8
Oyun oynamak	194	31,9	29	14,9	88	45,4	77	39,7
Resim yapmak	32	5,3	2	6,3	12	37,5	18	56,3
Müzik dinlemek	463	76,0	106	22,9	203	33,3	154	25,3
Diğer aktiviteler	74	12,2	16	21,6	14	18,9	44	59,5

Tercih Sırası: 1. (***), 3 (*)

Araştırmaya katılan katılımcıların en fazla yaptığı aktivitenin önem sırasına verdiği cevaplara ayrıntılı olarak Tablo 4’de ve Şekil 3’de yer verilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların en fazla yaptığı aktivitenin önem sırasına verdiği cevaplara göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %91,0’ının akıllı telefonla ilgilenmeyi tercih ettiği, akıllı telefonla ilgilenenlerin %55,6’sının 1.önem sırasında yer aldığı görülmüştür. Katılımcıların %76,0’ının müzik dinlemeyi tercih ettiği, müzik dinleyenlerin %33,3’ünün 2. önem sırasında yer aldığı görülmüştür. Katılımcıların %47,3’ünün kitap okumayı tercih ettiği, kitap okumayı tercih edenlerin %51,0’ının 3. önem sırasında tercih ettiği tespit edilmiştir.

Bu durumda test edilen “Öğrenciler boş zamanlarında en çok akıllı telefonlarla ilgilenmektedir.” hipotezinin doğruluğu görülerek kabul edilmiştir.

Şekil 3. Katılımcıların en fazla yaptığı aktivitenin önem sırasına verdiği cevaplara göre dağılımları

Tablo 5.

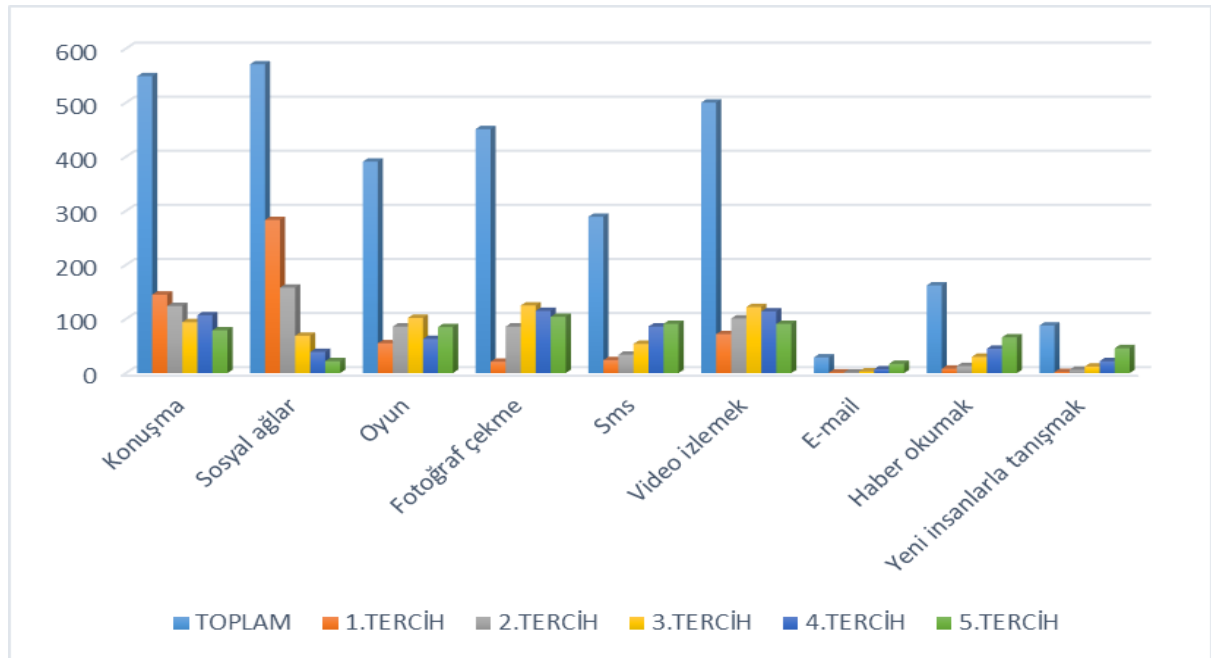
Katılımcıların Akıllı Telefonu Hangi Amaçla Kullandığının Önem Sırasıyla Verdiği Cevaplara Göre Dağılımları

	Toplam		1 (*****)		2 (****)		3 (***)		4 (**)		5 (*)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Konuşma	549	90,1	145	26,4	124	22,6	94	17,1	107	19,5	79	14,4
Sosyal ağlar	571	93,8	283	46,5	158	27,7	69	12,1	39	6,8	22	3,9
Oyun	391	64,2	55	14,1	86	22,0	102	26,1	63	16,1	85	21,7
Fotoğraf çekme	451	74,1	21	4,7	86	19,1	125	27,7	115	25,5	104	23,1
Sms	289	47,5	24	8,3	34	11,8	54	18,7	86	29,8	91	31,5
Video izlemek	500	82,1	72	14,4	101	20,2	122	24,4	114	22,8	91	18,2
E-mail	29	4,8	1	3,4	1	3,4	3	10,3	7	24,1	17	58,6
Haber okumak	162	26,6	8	4,9	13	8,0	30	18,5	45	27,8	66	40,7
Yeni insanlarla tanışmak	88	14,4	2	2,3	6	6,8	12	13,6	22	25,0	46	52,3

Tercih Sırası: 1. (*****), 5. (*)

Araştırmada katılımcıların akıllı telefonu hangi amaçla kullandığının önem sırasıyla verdiği cevaplara göre ayrıntılı olarak Tablo 5’de ve Şekil 4’de yer verilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların akıllı telefonu hangi amaçla kullandığının önem sırasıyla verdiği cevaplara göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %93,8’inin sosyal ağları kullanmayı tercih ettiği, sosyal ağları kullananların %46,5’inin 1.önem sırasında yer aldığı görülmüştür. Katılımcıların %90,1’inin konuşmayı tercih ettiği, konuşmayı tercih edenlerin %26,4’ünün 1. önem sırasında yer aldığı görülmüştür. Katılımcıların %82,1’inin video izlemeyi tercih ettiği, video izlemeyi tercih edenlerin %24,4’ünün 3. önem sırasında tercih ettiği tespit edilmiştir.

Bu durumda Tablo 5’teki veriler göz önünde bulundurulduğunda test edilen “Öğrenciler akıllı telefonlarında en çok sosyal ağları kullanmaktadır.” hipotezinin doğruluğu tespit edilerek kabul edilmiştir.

Şekil 4. Katılımcıların akıllı telefonu hangi amaçla kullandığının önem sırasıyla verdiği cevaplara göre dağılımları

Tablo 6

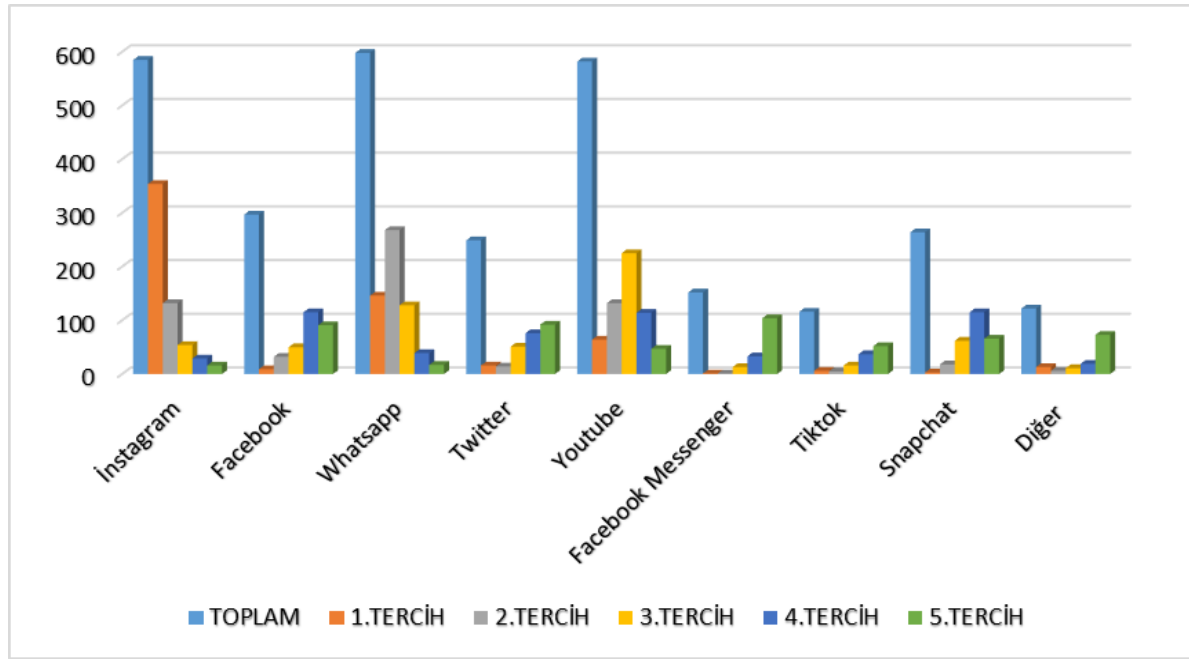
Katılımcıların En Çok Kullandığı Uygulamaların Önem Sırasına Verdiği Cevaplara Göre Dağılımları

	Toplam		1 (*****)		2 (***)		3 (**)		4 (*)		5 (*)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Instagram	585	96,1	354	60,5	132	22,6	54	9,2	29	5,0	16	2,7
Facebook	297	48,8	9	3,0	32	10,8	50	16,8	115	38,7	91	30,6
Whatsapp	598	98,2	146	24,4	268	44,8	128	21,4	39	6,5	17	2,8
Twitter	249	40,9	16	6,4	14	5,6	51	20,5	76	30,5	92	36,9
Youtube	582	95,6	64	11,0	132	22,7	225	38,7	114	19,6	47	8,1
Facebook Messenger	152	25,0	1	0,7	1	0,7	13	8,6	33	21,7	104	68,4
Tiktok	116	19,0	6	5,2	5	4,3	16	13,8	37	31,9	52	44,8
Snapchat	264	43,3	3	1,1	18	6,8	62	23,5	115	43,6	66	25,0
Diğer	122	20,0	13	10,7	6	4,9	11	9,0	19	3,1	73	12,0

Tercih Sırası: 1. (*****), 5. (*)

Araştırmaya katılan katılımcıların en çok kullandığı uygulamaların önem sırasına göre verdiği cevaplara ayrıntılı olarak Tablo 6’da ve Şekil 5’de yer verilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların en çok kullandığı uygulamaların önem sırasına verdiği cevaplara göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %98,2’sinin Whatsapp kullanmayı tercih ettiği, Whatsapp kullananların %44,8’inin 2.önem sırasında yer aldığı görülmüştür. Katılımcıların %96,1’inin Instagram kullanmayı tercih ettiği, Instagram kullanmayı tercih edenlerin %60,5’inin 1. önem sırasında yer aldığı görülmüştür. Katılımcıların %95,6’sının Youtube kullanmayı tercih ettiği, Youtube kullanmayı tercih edenlerin %38,7’sinin 3. önem sırasında tercih ettiği tespit edilmiştir.

Buna göre tablo ve açıklamalar göz önüne alındığında “Öğrencilerin akıllı telefonlarında en çok kullandığı uygulama Instagram’dır.” hipotezinin yanlışlandığı görülerek reddedilmiştir. Öğrencilerin akıllı telefonlarında en çok kullandığı uygulamanın Whatsapp olduğu görülmektedir.

Şekil 5. Katılımcıların en çok kullandığı uygulamaların önem sırasına verdiği cevaplara göre dağılımları

Tablo 7

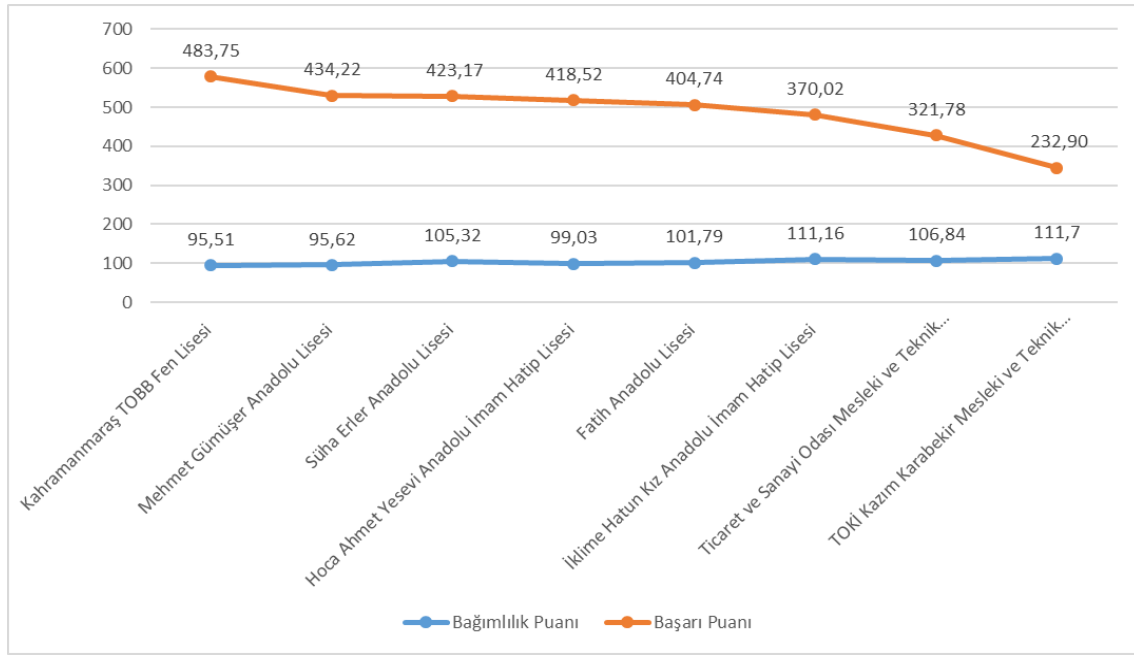
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları (n=609)

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma
Gündelik yaşam bozuklukları	15,95	5,86
Olumlu beklentiler	26,53	8,22
Yoksunluk hissi	17,54	7,35
Sanal yönelimli ilişki	17,68	6,86
Aşırı kullanım	15,23	4,57
Dayanma	10,45	4,19
<i>Akıllı telefon bağımlılığı</i>	103,38	26,95

Akıllı telefon bağımlılığı ve alt boyutlarının Tablo 7’deki ortalama dağılımlarına bakıldığında gündelik yaşam bozuklukları ortalaması 15,95, olumlu beklentiler ortalaması 26,53, yoksunluk hissi ortalaması 17,54, sanal yönelimli ilişki ortalaması 17,68, aşırı kullanım ortalaması 15,23, dayanma ortalaması 4,19, akıllı telefon bağımlılığı ortalaması ise 103,38 olarak tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin genel puan ortalaması 103,38 olarak ölçekten elde edilebilecek puanların orta noktası olan 115,5 puanına yakın olduğu bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin orta seviyelerde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7 ve açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda “‘Kahramanmaraş’ta öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılıkları yüksek düzeydedir” hipotezinin yanlışlandığı görülerek reddedilmiştir.

Şekil 6. Okulların akıllı telefon bağımlılık puanı ile başarı puan karşılaştırması

Tablo 8

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Okullara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Okullar	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Bonferroni
Gündelik yaşam bozuklukları	Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi (1)	76	14,70	4,91	4,487	0,000*	1<3
	Süha Erler Anadolu Lisesi (2)	74	16,59	5,59			
	İkime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi (3)	77	18,51	5,92			
	Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (4)	74	16,20	6,04			
	Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi (5)	81	14,32	5,80	2,215	0,032*	5<3
	Fatih Anadolu Lisesi (6)	77	16,30	5,85			
	Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi (7)	71	14,55	5,36			
	TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (8)	79	16,38	6,32			7<3
Olumlu beklenti	Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi (1)	76	25,32	7,75	2,215	0,032*	1<3; 1<8
	Süha Erler Anadolu Lisesi (2)	74	26,45	6,84			

	İklime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi (3)	77	28,34	8,74			
	Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (4)	74	26,86	8,93			
	Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi (5)	81	25,37	8,84			
	Fatih Anadolu Lisesi (6)	77	25,48	8,06			
	Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi (7)	71	25,54	7,42			
	TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (8)	79	28,77	8,37			
Yoksunluk hissi	Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi (1)	76	15,71	5,86	4,265	0,000*	1<3; 1<8
	Süha Erler Anadolu Lisesi (2)	74	17,69	7,44			
	İklime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi (3)	77	19,49	7,85			
	Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (4)	74	18,27	7,89			
	Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi (5)	81	15,52	6,91			5<3; 5<8
	Fatih Anadolu Lisesi (6)	77	16,65	7,00			
	Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi (7)	71	16,82	6,32			
	TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (8)	79	20,14	8,05			
	Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi (1)	76	15,37	5,37	3,201	0,002*	1<8
	Süha Erler Anadolu Lisesi (2)	74	18,01	6,06			
Sanal yönelimli ilişki	İklime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi (3)	77	17,74	6,99			
	Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (4)	74	18,61	7,43			
	Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi (5)	81	16,85	7,39			
	Fatih Anadolu Lisesi (6)	77	17,27	6,73			
	Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi (7)	71	17,46	7,24			
	TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (8)	79	20,14	6,69			
	Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi (1)	76	14,79	4,13	2,676	0,010*	
	Süha Erler Anadolu Lisesi (2)	74	15,65	4,13			
Aşırı kullanım	İklime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi (3)	77	16,25	4,79			

	Ticaret ve Sanayi Odası	74	16,00	4,69			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (4)						
	Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi (5)	81	13,67	5,00			5<3; 5<4
	Fatih Anadolu Lisesi (6)	77	15,25	4,44			
	Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi (7)	71	14,69	4,28			
	TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (8)	79	15,66	4,64			
Dayanma	Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi	76	9,63	3,44	1,221	0,289	-
	Süha Erler Anadolu Lisesi	74	10,93	4,05			
	İklim Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	77	10,83	4,42			
	Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	74	10,89	3,95			
	Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi	81	9,89	4,62			
	Fatih Anadolu Lisesi	77	10,84	4,59			
	Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi	71	9,97	4,17			
	TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	79	10,61	4,02			
	Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi (1)	76	95,51	22,41	4,591	0,000*	1<3; 1<8
	Süha Erler Anadolu Lisesi (2)	74	105,32	24,69			
	İklim Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi (3)	77	111,16	28,69			
	Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (4)	74	106,84	29,52			
Akıllı Telefon Bağımlılığı	Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi (5)	81	95,62	28,82			5<3; 5<8
	Fatih Anadolu Lisesi (6)	77	101,79	26,58			
	Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi (7)	71	99,03	23,54			
	TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (8)	79	111,70	25,76			

* p<0.05;

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının okullara göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Katılımcıların okullara göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği alt boyutlarından dayanma boyutunun puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Araştırmada katılımcıların okullara göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarından günlük yaşam bozuklukları, olumlu beklentiler, yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki, aşırı kullanım boyutlarının puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre İklim Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi grubunun gündelik yaşam bozuklukları, aşırı kullanım düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir. TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi grubunun olumlu beklenti, yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki, akıllı telefon bağımlılığı düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir.

Farkın hangi gruptan kaynaklandığını görebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden biri olan Bonferroni testi yapılmıştır. Sonuçlara göre İklim Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi olan grup Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi, Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi, Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi olan gruplardan gündelik yaşam bozuklukları düzeyi daha yüksektir. İklim Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi olan grup Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi olan gruptan, TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olan grup Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi olan gruptan olumlu beklentiler düzeyi daha yüksektir. İklim Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi olan grup Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi, Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi olan gruplardan, TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olan grup Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi, Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi olan gruplardan yoksunluk hissi düzeyi daha yüksektir.

TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olan grup Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi olan gruptan sanal yönelimli ilişki düzeyi daha yüksektir. İkime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi olan grup Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi olan gruptan, Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olan grup Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi olan gruptan aşırı kullanım düzeyi daha yüksektir. İkime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi olan grup Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi, Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi olan gruplardan, TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olan grup Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi, Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi olan gruplardan akıllı telefon bağımlılığı düzeyi daha yüksektir.

Tablo 8 ve açıklamalarının verdiği bilgilere dayanarak “Akıllı telefon bağımlılığı farklı okul türlerine göre değişmektedir.” hipotezinin doğruluğu görülerek kabul edilmiştir.

Tablo 9

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Okulun Bulunduğu Bölgeye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Okulun Bulunduğu Bölge	N	$\bar{X}$	SS	T	p
Gündelik yaşam bozuklukları	Onikişubat ilçesi	301	16,51	5,77	2,351	0,019*
	Dulkadiroğlu ilçesi	308	15,40	5,90		
Olumlu beklentiler	Onikişubat ilçesi	301	26,75	8,15	0,659	0,510
	Dulkadiroğlu ilçesi	308	26,31	8,30		
Yoksunluk hissi	Onikişubat ilçesi	301	17,79	7,40	0,854	0,394
	Dulkadiroğlu ilçesi	308	17,29	7,29		
Sanal yönelimli ilişki	Onikişubat ilçesi	301	17,42	6,59	-0,935	0,350
	Dulkadiroğlu ilçesi	308	17,94	7,11		
Aşırı kullanım	Onikişubat ilçesi	301	15,67	4,46	2,336	0,020*
	Dulkadiroğlu ilçesi	308	14,81	4,65		
Dayanma	Onikişubat ilçesi	301	10,57	4,00	0,698	0,485
	Dulkadiroğlu ilçesi	308	10,33	4,36		
Akıllı telefon bağımlılığı	Onikişubat ilçesi	301	104,71	26,98	1,209	0,227
	Dulkadiroğlu ilçesi	308	102,07	26,90		

* $p < 0.05$;

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının okulun bulunduğu bölgeye göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Katılımcıların okulun bulunduğu bölgeye göre akıllı telefon bağımlılığı ve boyutlarından olumlu beklentiler, yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki, dayanma boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p > 0.05$).

Katılımcıların okulun bulunduğu bölgeye göre akıllı telefon bağımlılığı boyutlarından gündelik yaşam bozuklukları, aşırı kullanım boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre okulun bulunduğu bölge Onikişubat ilçesi olanların günlük yaşam bozuklukları ve aşırı kullanım düzeyi Dulkadiroğlu ilçesinde bulunanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Gündelik yaşam bozuklukları	Kız	314	16,88	5,90	4,109	0,000*
	Erkek	295	14,95	5,65		
Olumlu beklentiler	Kız	314	26,63	8,25	0,315	0,753
	Erkek	295	26,42	8,22		
Yoksunluk hissi	Kız	314	18,12	7,64	2,013	0,045*
	Erkek	295	16,92	6,97		
Sanal yönelimli ilişki	Kız	314	17,44	6,72	-0,910	0,363
	Erkek	295	17,95	7,00		
Aşırı kullanım	Kız	314	15,66	4,66	2,390	0,017*
	Erkek	295	14,78	4,44		
Dayanma	Kız	314	10,82	4,34	2,285	0,023*
	Erkek	295	10,05	3,98		
Akıllı telefon bağımlılığı	Kız	314	105,54	28,14	2,061	0,040*
	Erkek	295	101,07	25,46		

* $p<0.05$

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Katılımcıların cinsiyete göre akıllı telefon bağımlılığı boyutlarından olumlu beklentiler, sanal yönelimli ilişki boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Katılımcıların cinsiyete göre akıllı telefon bağımlılığı ve alt boyutlarından gündelik yaşam bozuklukları, yoksunluk hissi ve dayanma boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre kızların günlük yaşam bozuklukları, yoksunluk hissi, aşırı kullanım ve dayanma boyutları ile akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri, erkeklere göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksek olarak bulunmuştur. Bu tespit üzerinde önemle durulması gereken bir sonuca işaret etmektedir.

Veriler ve açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda “Kız öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyi erkek öğrencilere göre daha yüksektir.” hipotezi doğrulanarak kabul edilmiştir.

Tablo 11

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaşa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Bonferroni
Gündelik yaşam bozuklukları	15 ve altı	165	16,52	5,77	0,910	0,436	-
	16	178	15,92	6,13			
	17	159	15,77	5,84			
	18 ve üstü	107	15,37	5,57			
Olumlu beklenti	15 ve altı (1)	165	27,99	8,74	2,668	0,047*	4<1
	16 (2)	178	26,10	8,26			
	17 (3)	159	26,23	7,56			
	18 ve üstü (4)	107	25,40	8,08			
Yoksunluk hissi	15 ve altı	165	18,14	7,82	1,032	0,378	-
	16	178	17,35	7,15			
	17	159	16,82	7,42			
	18 ve üstü	107	17,97	6,77			
Sanal yönelimli ilişki	15 ve altı	165	17,02	6,59	1,623	0,183	-
	16	178	18,48	7,34			
	17	159	17,25	6,22			
	18 ve üstü	107	18,04	7,26			
Aşırı kullanım	15 ve altı	165	15,36	4,92	0,511	0,675	-
	16	178	15,34	4,63			
	17	159	15,32	4,24			
	18 ve üstü	107	14,74	4,44			
Dayanma	15 ve altı	165	10,78	4,26	0,717	0,542	-
	16	178	10,54	4,23			
	17	159	10,18	4,28			
	18 ve üstü	107	10,20	3,87			
Akıllı telefon bağımlılığı	15 ve altı	165	105,81	27,46	0,829	0,478	-
	16	178	103,73	27,21			
	17	159	101,57	25,96			
	18 ve üstü	107	101,72	27,19			

* p<0.05;

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Katılımcıların yaşa göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarından günlük yaşam bozuklukları, yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki, aşırı kullanım, dayanma boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Araştırmada katılımcıların yaşa göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği alt boyutlarından olumlu beklentiler boyutunun puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre 15 ve altı yaş grubunun olumlu beklenti düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir.

Farkın hangi gruptan kaynaklandığını görebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden biri olan Bonferroni testi yapılmıştır. Sonuçlara göre 15 ve altı yaş grubunun, 18 ve üstü yaş grubundan olumlu beklenti düzeyi olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 11 ve açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda “Öğrencilerin yaşları ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.” hipotezi yanlışlanarak reddedilmiştir.

Tablo 12

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sınıflara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Sınıf	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Bonferroni
Gündelik yaşam bozuklukları	9	161	16,26	5,72	1,841	0,138	-
	10	186	16,51	6,02			
	11	176	15,15	5,77			
	12	86	15,78	5,84			
Olumlu beklenti	9 (1)	161	28,19	8,56	3,790	0,010*	4<1
	10 (2)	186	26,31	8,36			
	11 (3)	176	26,10	7,88			
	12 (4)	86	24,76	7,52			
Yoksunluk hissi	9	161	18,33	7,98	1,121	0,340	-
	10	186	17,48	7,07			
	11	176	16,86	7,37			
	12	86	17,55	6,57			
Sanal yönelimli ilişki	9	161	17,70	6,97	0,112	0,953	-
	10	186	17,66	7,23			
	11	176	17,87	6,51			
	12	86	17,35	6,61			
Aşırı kullanım	9	161	15,39	4,85	0,554	0,646	-
	10	186	15,47	4,66			
	11	176	15,03	4,34			
	12	86	14,85	4,31			
Dayanma	9	161	10,61	4,39	0,611	0,608	-
	10	186	10,66	4,16			
	11	176	10,12	4,24			
	12	86	10,36	3,72			
Akıllı telefon bağımlılığı	9	161	106,48	27,55	1,465	0,223	-
	10	186	104,08	27,37			
	11	176	101,13	26,28			
	12	86	100,64	25,97			

* p<0.05;

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının sınıflara göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla, verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Katılımcıların sınıflara göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarından günlük yaşam bozuklukları, yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki, aşırı kullanım ve dayanma boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0.05).

Araştırmada katılımcıların sınıflara göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği alt boyutlarından olumlu beklentiler boyutunun puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre 9. sınıf olan grubun olumlu beklenti düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını görebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden biri olan Bonferroni testi yapılmıştır. Sonuçlara göre 9. sınıf olan grubun 12. sınıf olan gruptan olumlu beklenti düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Tablo 12 ve açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda “Akıllı telefon bağımlılığı farklı sınıf kademelerine göre değişmektedir.” hipotezi yanlışlanarak reddedilmiştir.

Tablo 13

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Aylık Gelire Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Aylık Gelir	N	$\bar{X}$	SS	F	p
Gündelik yaşam bozuklukları	2000 TL ve altı	116	15,63	6,21	1,396	0,243
	2000-4000 TL	319	16,40	5,88		
	4000-6000 TL	113	15,32	5,46		
	6000 TL ve üzeri	61	15,34	5,69		
Olumlu beklenti	2000 TL ve altı	116	26,16	8,48	1,203	0,308
	2000-4000 TL	319	26,70	8,23		
	4000-6000 TL	113	25,63	7,62		
	6000 TL ve üzeri	61	27,97	8,78		
Yoksunluk hissi	2000 TL ve altı	116	16,91	7,78	2,288	0,078
	2000-4000 TL	319	17,75	7,34		
	4000-6000 TL	113	16,59	6,59		
	6000 TL ve üzeri	61	19,38	7,62		
Sanal yönelimli ilişki	2000 TL ve altı	116	17,63	7,30	1,298	0,274
	2000-4000 TL	319	17,80	6,99		
	4000-6000 TL	113	16,78	5,58		
	6000 TL ve üzeri	61	18,87	7,37		
Aşırı kullanım	2000 TL ve altı	116	14,60	4,73	2,086	0,101
	2000-4000 TL	319	15,14	4,62		
	4000-6000 TL	113	15,59	4,16		
	6000 TL ve üzeri	61	16,28	4,63		
Dayanma	2000 TL ve altı	116	10,14	4,38	0,794	0,101
	2000-4000 TL	319	10,35	4,05		
	4000-6000 TL	113	10,92	4,32		
	6000 TL ve üzeri	61	10,66	4,27		
Akıllı telefon bağımlılığı	2000 TL ve altı	116	101,06	28,91	1,443	0,229
	2000-4000 TL	319	104,14	26,87		
	4000-6000 TL	113	100,83	23,69		
	6000 TL ve üzeri	61	108,49	28,81		

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının aylık gelire göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Katılımcıların aylık gelire göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 13 ve açıklamalar incelendiğinde “Ailenin aylık gelir düzeyi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır” hipotezi yanlıştır ve reddedilmiştir.

Tablo 14

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Anne Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Bonferroni
Gündelik yaşam bozuklukları	İlkokul ve altı (1)	272	16,56	5,97	2,687	0,046*	4<1
	Ortaokul (2)	165	15,62	5,88			
	Lise (3)	109	15,79	5,55			
	Üniversite ve üstü (4)	63	14,40	5,56			
Olumlu beklenti	İlkokul ve altı	272	26,04	8,22	1,852	0,137	-
	Ortaokul	165	27,47	7,96			
	Lise	109	27,13	8,94			
	Üniversite ve üstü	63	25,13	7,39			
Yoksunluk hissi	İlkokul ve altı (1)	272	17,18	7,41	2,722	0,044*	4<2
	Ortaokul (2)	165	18,65	7,68			
	Lise (3)	109	17,74	7,11			
	Üniversite ve üstü (4)	63	15,79	6,19			
Sanal yönelimli ilişki	İlkokul ve altı (1)	272	17,33	6,77	2,878	0,035*	4<2
	Ortaokul (2)	165	18,80	7,33			
	Lise (3)	109	17,79	6,62			
	Üniversite ve üstü (4)	63	16,07	5,94			
Aşırı kullanım	İlkokul ve altı	272	15,06	4,63	0,596	0,618	-
	Ortaokul	165	15,49	4,57			
	Lise	109	15,51	4,55			
	Üniversite ve üstü	63	14,84	4,42			
Dayanma	İlkokul ve altı	272	10,29	4,30	0,801	0,494	-
	Ortaokul	165	10,84	4,04			
	Lise	109	10,48	4,22			
	Üniversite ve üstü	63	10,06	4,02			
Akıllı telefon bağımlılığı	İlkokul ve altı	272	102,46	27,22	2,559	0,054	-
	Ortaokul	165	106,88	26,93			
	Lise	109	104,45	27,78			
	Üniversite ve üstü	63	96,30	22,99			

* $p<0.05$;

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının anne öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Katılımcıların anne öğrenim durumuna göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarından olumlu beklentiler, aşırı kullanım ve dayanma boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Araştırmada katılımcıların anne öğrenim durumuna göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği alt boyutlarından günlük yaşam bozuklukları, yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki boyutlarının puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre anneleri ilköğretim ve altı öğrenim durumuna sahip olan grubun gündelik yaşam bozuklukları düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir. Anneleri ortaokul öğrenim durumuna sahip olan grubun yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir.

Farkın hangi gruptan kaynaklandığını görebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden biri olan Bonferroni testi yapılmıştır. Sonuçlara göre annesi ilköğretim ve altı öğrenime sahip olan grubun, annesi üniversite ve üstü olan gruptan gündelik yaşam bozuklukları düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Annesi ortaokul öğrenimine sahip olan grubun, annesi üniversite ve üstü öğrenime sahip olan gruptan, yoksunluk hissi ve sanal yönelimli ilişki düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun, annenin öğrenim düzeyinin, çocukların davranışları üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önemli bir saptama olduğu savunulabilir.

Tablo 14 ve ilgili açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda “‘Annenin öğrenim durumu arttıkça akıllı telefon bağımlılığı azalmaktadır” hipotezi yanlışlanarak reddedilmiştir.

Tablo 15

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Baba Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Bonferroni
Gündelik yaşam bozuklukları	İlkokul ve altı (1)	145	17,01	6,35	3,184	0,023*	4<1
	Ortaokul (2)	144	16,33	5,47			
	Lise (3)	177	15,36	5,87			
	Üniversite ve üstü (4)	143	15,20	5,55			
Olumlu beklenti	İlkokul ve altı	145	26,63	8,57	0,462	0,709	-
	Ortaokul	144	26,64	7,91			
	Lise	177	26,90	8,62			
	Üniversite ve üstü	143	25,83	7,69			
Yoksunluk hissi	İlkokul ve altı	145	17,87	7,76	0,473	0,701	-
	Ortaokul	144	17,23	7,75			
	Lise	177	17,87	7,33			
	Üniversite ve üstü	143	17,10	6,50			
Sanal yönelimli ilişki	İlkokul ve altı	145	17,61	6,70	1,672	0,172	-
	Ortaokul	144	17,82	7,58			
	Lise	177	18,42	6,97			
	Üniversite ve üstü	143	16,71	6,00			
Aşırı kullanım	İlkokul ve altı	145	15,74	4,69	0,934	0,424	-
	Ortaokul	144	15,28	4,54			
	Lise	177	14,98	4,78			
	Üniversite ve üstü	143	14,99	4,21			
Dayanma	İlkokul ve altı	145	10,32	4,34	0,447	0,720	-
	Ortaokul	144	10,74	3,98			
	Lise	177	10,51	4,33			
	Üniversite ve üstü	143	10,20	4,06			
Akıllı telefon bağımlılığı	İlkokul ve altı	145	105,18	28,11	1,009	0,388	-
	Ortaokul	144	104,04	26,09			
	Lise	177	104,05	28,79			
	Üniversite ve üstü	143	100,05	24,08			

* p<0.05;

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının baba öğrenim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere, verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Katılımcıların baba öğrenim durumuna göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarından olumlu beklentiler, yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki, aşırı kullanım, dayanma boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0.05).

Araştırmada katılımcıların baba öğrenim durumuna göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği alt boyutlarından günlük yaşam bozuklukları boyutunun puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre babaları ilkokul ve altı öğrenim durumuna sahip olan grubun gündelik yaşam bozuklukları düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir.

Farkın hangi gruptan kaynaklandığını görebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden biri olan Bonferroni testi yapılmıştır. Sonuçlara göre babası ilkokul ve altı öğrenime sahip olan grubun, babası üniversite ve üstü öğrenim durumuna sahip olan gruptan gündelik yaşam bozuklukları düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 15 ve ilgili açıklamalar incelendiğinde “Babanın öğrenim durumu arttıkça akıllı telefon bağımlılığı azalmaktadır.” hipotezi yanlışlanarak reddedilmiştir.

Tablo 16

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının İlk Cep Telefonu Kullanma Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	İlk Cep Telefonu Kullanma Yaşı	N	$\bar{X}$	SS	F	p
Gündelik yaşam bozuklukları	10 yaş ve altı	47	15,83	6,13	0,314	0,930
	11	55	16,20	5,66		
	12	91	15,56	5,61		
	13	98	16,54	5,68		
	14	153	15,67	6,01		
	15	120	16,00	6,09		
	16 yaş ve üzeri	45	16,04	5,79		
Olumlu beklenti	10 yaş ve altı	47	27,47	9,35	1,292	0,259
	11	55	28,60	9,22		
	12	91	27,30	7,51		
	13	98	25,82	8,41		
	14	153	25,78	7,95		
	15	120	25,94	7,78		
	16 yaş ve üzeri	45	27,09	8,55		
Yoksunluk hissi	10 yaş ve altı	47	18,51	8,30	1,670	0,126
	11	55	18,87	7,53		
	12	91	18,81	7,17		
	13	98	17,46	7,42		
	14	153	16,29	6,80		
	15	120	17,34	7,21		
	16 yaş ve üzeri	45	17,22	8,05		
Sanal yönelimli ilişki	10 yaş ve altı	47	19,06	7,77	1,491	0,179
	11	55	17,69	6,78		
	12	91	18,51	6,02		
	13	98	16,53	6,38		
	14	153	17,46	7,35		
	15	120	17,19	6,65		
	16 yaş ve üzeri	45	19,18	7,13		
Aşırı kullanım	10 yaş ve altı	47	16,43	4,69	1,494	0,178
	11	55	16,09	4,44		
	12	91	15,62	4,90		
	13	98	15,06	4,91		
	14	153	14,98	4,12		
	15	120	14,57	4,55		
	16 yaş ve üzeri	45	15,20	4,56		

Dayanma	10 yaş ve altı	47	11,43	4,31	1,090	0,367
	11	55	11,16	4,01		
	12	91	10,35	4,03		
	13	98	10,61	4,69		
	14	153	10,13	4,04		
	15	120	10,03	4,18		
	16 yaş ve üzeri	45	10,60	3,88		
Akıllı telefon bağımlılığı	10 yaş ve altı	47	108,72	27,81	1,379	0,221
	11	55	108,62	26,70		
	12	91	106,14	25,21		
	13	98	102,02	29,57		
	14	153	100,31	26,31		
	15	120	101,07	25,81		
	16 yaş ve üzeri	45	105,33	28,16		

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının ilk cep telefonu kullanma yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Katılımcıların ilk cep telefonu kullanma yaşına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 16 ve açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda “Öğrencilerin ilk cep telefonu kullanma yaşı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.” hipotezinin yanlışlandığı görülerek reddedilmiştir.

Tablo 17

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Telefonu Kaç Yıldır Kullandığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Telefonu Kaç Yıldır Kullanıyor	N	$\bar{X}$	SS	F	p
Gündelik yaşam bozuklukları	1 yıl	108	15,69	5,68	1,029	0,400
	2 yıl	159	16,70	6,09		
	3 yıl	113	16,12	6,19		
	4 yıl	96	15,57	5,67		
	5 yıl	66	15,01	5,82		
	6 yıl ve üstü	67	15,71	5,26		
Olumlu beklenti	1 yıl	108	27,18	7,78	0,496	0,780
	2 yıl	159	26,00	8,51		
	3 yıl	113	26,23	8,26		
	4 yıl	96	26,78	7,85		
	5 yıl	66	27,35	8,39		
	6 yıl ve üstü	67	26,01	8,61		
Yoksunluk hissi	1 yıl	108	16,15	6,67	1,325	0,252
	2 yıl	159	17,36	8,00		
	3 yıl	113	18,36	7,63		
	4 yıl	96	18,01	6,80		
	5 yıl	66	17,28	6,84		
	6 yıl ve üstü	67	18,34	7,35		
Sanal yönelimli ilişki	1 yıl	108	17,22	6,00	0,437	0,823
	2 yıl	159	17,55	7,55		
	3 yıl	113	17,50	6,88		
	4 yıl	96	18,38	6,75		
	5 yıl	66	17,43	6,79		
	6 yıl ve üstü	67	18,26	6,71		
Aşırı kullanım	1 yıl	108	15,19	4,39	0,653	0,660
	2 yıl	159	14,74	4,63		
	3 yıl	113	15,35	4,71		
	4 yıl	96	15,41	4,83		
	5 yıl	66	15,39	4,31		
	6 yıl ve üstü	67	15,83	4,38		
Dayanma	1 yıl	108	10,47	3,89	0,498	0,778
	2 yıl	159	10,11	4,51		
	3 yıl	113	10,61	4,08		
	4 yıl	96	10,89	4,15		
	5 yıl	66	10,50	4,32		
	6 yıl ve üstü	67	10,20	3,97		
Akıllı telefon bağımlılığı	1 yıl	108	101,91	23,58	0,213	0,957
	2 yıl	159	102,50	29,35		
	3 yıl	113	104,19	28,67		
	4 yıl	96	105,06	26,82		
	5 yıl	66	102,98	25,01		
	6 yıl ve üstü	67	104,38	25,79		

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının telefonu kaç yıldır kullandığına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Katılımcıların telefonu kaç yıldır kullandığına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 17 incelendiğinde “Öğrencilerin telefonu kullanma yılı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.” hipotezinin yanlışlandığı görülerek reddedilmiştir.

Tablo 18

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Günlük Ortalama Cep Telefonu Kullanma Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Günlük Ortalama Cep Telefonu Kullanma Süresi	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Bonferroni
Gündelik yaşam bozuklukları	1 saatten az (1)	56	13,76	6,26	9,606	0,000*	1<3; 1<4; 1<5
	1-3 saat (2)	251	14,79	5,52			2<3; 2<4
	3-6 saat (3)	192	16,99	5,42			
	6-9 saat (4)	59	18,42	5,24			
	9 saat ve üzeri (5)	51	17,17	7,19			
Olumlu beklenti	1 saatten az (1)	56	22,37	7,73	16,594	0,000*	1<3; 1<4; 1<5
	1-3 saat (2)	251	24,76	7,35			2<3; 2<4; 2<5
	3-6 saat (3)	192	27,86	7,93			3<5
	6-9 saat (4)	59	28,52	8,60			
	9 saat ve üzeri (5)	51	32,37	8,79			
Yoksunluk hissi	1 saatten az (1)	56	12,14	5,94	31,785	0,000*	1<2; 1<3; 1<4; 1<5
	1-3 saat (2)	251	15,58	6,13			2<3; 2<4; 2<5
	3-6 saat (3)	192	18,88	6,72			3<5
	6-9 saat (4)	59	21,25	8,33			
	9 saat ve üzeri (5)	51	23,72	7,84			
Sanal yönelimli ilişki	1 saatten az (1)	56	15,01	7,08	12,844	0,000*	1<3; 1<4; 1<5
	1-3 saat (2)	251	16,06	6,28			2<3; 2<4; 2<5
	3-6 saat (3)	192	19,13	6,64			
	6-9 saat (4)	59	19,42	6,55			
	9 saat ve üzeri (5)	51	21,11	7,45			
Aşırı kullanım	1 saatten az (1)	56	11,48	3,88	30,434	0,000*	1<2; 1<3; 1<4; 1<5
	1-3 saat (2)	251	14,03	4,25			2<3; 2<4; 2<5
	3-6 saat (3)	192	16,46	4,09			
	6-9 saat (4)	59	17,47	3,87			
	9 saat ve üzeri (5)	51	18,01	4,83			
Dayanma	1 saatten az (1)	56	7,92	3,82	18,521	0,000*	1<3; 1<4; 1<5
	1-3 saat (2)	251	9,41	3,76			2<3; 2<4; 2<5
	3-6 saat (3)	192	11,61	3,97			
	6-9 saat (4)	59	12,00	4,25			
	9 saat ve üzeri (5)	51	12,09	4,64			

Akıllı telefon bağımlılığı	1 saatten az (1)	56	82,71	24,60	37,550	0,000*	1<2; 1<3; 1<4; 1<5
	1-3 saat (2)	251	94,66	23,25			2<3; 2<4; 2<5
	3-6 saat (3)	192	110,96	23,67			3<5
	6-9 saat (4)	59	117,10	25,73			
	9 saat ve üzeri (5)	51	124,50	28,13			

* p<0.05;

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının günlük ortalama cep telefonu kullanma süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların günlük ortalama cep telefonu kullanma süresine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (p<0,05). Buna göre 6-9 saat olan grubun gündelik yaşam bozuklukları düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir. 9 saat ve üzeri grubunun olumlu beklenti, yoksunluk hissi, sanal yönelimli ilişki, aşırı kullanım, akıllı telefon bağımlılığı düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir.

Farkın hangi gruptan kaynaklandığını görebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden biri olan Bonferroni testi yapılmıştır. Sonuçlara göre 3-6 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 6-9 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 9 saat ve üzeri olan grup 1 saatten az olan gruptan gündelik yaşam bozuklukları düzeyi daha yüksektir. 3-6 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 6-9 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 9 saat ve üzeri olan grup 1 saatten az, 1-3 saat, 3-6 saat olan gruplardan olumlu beklenti düzeyi daha yüksektir. 1-3 saat olan grup 1 saatten az olan gruptan, 3-6 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 6-9 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 9 saat ve üzeri olan grup 1 saatten az, 1-3 saat, 3-6 saat olan gruplardan yoksunluk hissi düzeyi daha yüksektir.

3-6 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 6-9 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 9 saat ve üzeri olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan sanal yönelimli ilişki düzeyi daha yüksektir. 1-3 saat olan grup 1saatten az olan gruptan, 3-6 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 6-9 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 9 saat ve üzeri olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan aşırı kullanım düzeyi daha yüksektir. 3-6 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 6-9 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 9 saat ve üzeri olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan dayanma düzeyi daha yüksektir.

1-3 saat olan grup 1saatten az olan gruptan, 3-6 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 6-9 saat olan grup 1 saatten az, 1-3 saat olan gruplardan, 9 saat ve üzeri olan grup 1 saatten az, 1-3 saat, 3-6 saat olan gruplardan akıllı telefon bağımlılığı düzeyi daha yüksektir.

Buna göre Tablo 18 ve ilgili açıklamalar incelendiğinde “Öğrencilerin günlük ortalama cep telefonu kullanma süresi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.” hipotezinin doğrulandığı görülerek kabul edilmiştir.

Tablo 19

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Akıllı Telefon İçin Ödenen Paket veya Fatura Ücretine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan F (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Akıllı Telefon İçin Ödenen Paket veya Fatura Ücretine	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Bonferroni
Gündelik yaşam bozuklukları	0-10 TL (1)	59	15,46	7,07	2,945	0,012*	3<4
	10-20 TL (2)	53	14,62	5,55			
	20-30 TL (3)	224	15,30	6,05			
	30-40 TL (4)	168	17,26	5,35			
	40-50 TL (5)	67	16,30	5,27			
	50 TL ve üzeri (6)	38	15,95	5,43			
Olumlu beklenti	0-10 TL (1)	59	26,59	8,18	6,243	0,000*	2<4; 2<5; 2<6 3<5
	10-20 TL (2)	53	22,26	6,86			
	20-30 TL (3)	224	25,78	7,76			
	30-40 TL (4)	168	27,02	8,20			
	40-50 TL (5)	67	29,60	8,11			
	50 TL ve üzeri (6)	38	29,16	10,09			
Yoksunluk hissi	0-10 TL (1)	59	17,66	7,78	3,886	0,002*	2<4; 2<5
	10-20 TL (2)	53	14,75	6,64			
	20-30 TL (3)	224	16,65	6,83			
	30-40 TL (4)	168	18,64	7,19			
	40-50 TL (5)	67	19,22	8,26			
	50 TL ve üzeri (6)	38	18,61	8,13			
Sanal yönelimli ilişki	0-10 TL	59	16,97	7,00	1,923	0,089	-
	10-20 TL	53	15,98	6,56			
	20-30 TL	224	17,24	6,89			
	30-40 TL	168	18,38	6,71			
	40-50 TL	67	18,54	6,30			
	50 TL ve üzeri	38	19,24	7,93			
Aşırı kullanım	0-10 TL (1)	59	15,27	5,19	7,857	0,000*	2<4; 2<5; 2<6 3<4; 3<6
	10-20 TL (2)	53	13,21	4,83			
	20-30 TL (3)	224	14,38	4,22			
	30-40 TL (4)	168	16,20	4,49			
	40-50 TL (5)	67	15,93	4,30			
	50 TL ve üzeri (6)	38	17,58	4,05			
Dayanma	0-10 TL (1)	59	11,19	4,58	2,972	0,012*	3<6
	10-20 TL (2)	53	9,77	4,36			
	20-30 TL (3)	224	9,80	4,17			
	30-40 TL (4)	168	10,76	3,90			
	40-50 TL (5)	67	10,91	4,49			
	50 TL ve üzeri (6)	38	11,87	3,44			

Akıllı telefon bağımlılığı	0-10 TL (1)	59	103,14	29,41	6,657	0,000*
	10-20 TL (2)	53	90,60	24,95		2<4; 2<5; 2<6
	20-30 TL (3)	224	99,16	25,77		3<4; 3<5
	30-40 TL (4)	168	108,24	25,73		
	40-50 TL (5)	67	110,49	26,83		
	50 TL ve üzeri (6)	38	112,39	28,29		

* p<0.05;

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının akıllı telefon için ödenen paket veya fatura ücretine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, verilere tek yönlü Anova (F) testi yapılmıştır. Katılımcıların akıllı telefon için ödenen paket veya fatura ücretine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği alt boyutlarından sanal yönelimli ilişki boyutunun puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0.05). Araştırmada katılımcıların akıllı telefon için ödenen paket veya fatura ücretine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarından günlük yaşam bozuklukları, olumlu beklentiler, yoksunluk hissi, aşırı kullanım, dayanma boyutlarının puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (p<0,05). Buna göre 30-40 TL ödeyen grubun gündelik yaşam bozuklukları düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir. 40-50 TL ödeyen grubun olumlu beklenti, yoksunluk hissi düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir. 50 TL ve üzeri ödeyen grubun aşırı kullanım, dayanma, akıllı telefon bağımlılığı düzeyi diğer gruplara göre daha yüksektir.

Farkın hangi gruptan kaynaklandığını görebilmek için çoklu karşılaştırma testlerinden biri olan Bonferroni testi yapılmıştır. Sonuçlara göre 30-40 TL ödeyen grup 20-30 TL ödeyen gruptan gündelik yaşam bozuklukları düzeyi daha yüksektir. 30-40 TL ödeyen grup 10-20 TL ödeyen gruptan, 40-50 TL ödeyen grup 10-20 TL, 20-30 TL ödeyen gruplardan, 50 TL ve üzeri ödeyen grup 10-20 TL ödeyen gruptan olumlu beklenti düzeyi daha yüksektir. 30-40 TL ödeyen grup 10-20 TL ödeyen gruptan, 40-50 TL ödeyen grup 10-20 TL ödeyen gruptan yoksunluk hissi düzeyi daha yüksektir.

30-40 TL ödeyen grup 10-20 TL, 20-30 TL ödeyen gruplardan, 40-50 TL ödeyen grup 10-20 TL, 20-30 TL ödeyen gruplardan, 50 TL ve üzeri ödeyen grup 10-20 TL ödeyen gruptan aşırı kullanım düzeyi daha yüksektir. 50 TL ve üzeri ödeyen grup 20-30 TL ödeyen gruptan dayanma düzeyi daha yüksektir. 30-40 TL ödeyen grup 10-20 TL, 20-30 TL ödeyen gruplardan, 40-50 TL ödeyen grup 10-20 TL, 20-30 TL ödeyen gruplardan, 50 TL ve üzeri ödeyen grup 10-20 TL ödeyen gruptan akıllı telefon bağımlılığı düzeyi daha yüksektir.

Tablo 19 ve açıklamalar incelendiğinde “Öğrencilerin aylık ortalama ödediği paket veya fatura tutarı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.” hipotezinin doğruluğu görülerek kabul edilmiştir.

Tablo 20

Araştırmaya Katılanların Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Kullanılan Telefon Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan T Testi

Sonuçları

Ölçek Boyutları	Telefon Türü	N	$\bar{X}$	SS	T	p
Gündelik yaşam bozuklukları	IOS	85	15,87	5,34	-0,128	0,899
	Android	524	15,96	5,94		
Olumlu beklentiler	IOS	85	27,49	8,15	1,171	0,242
	Android	524	26,37	8,23		
Yoksunluk hissi	IOS	85	17,39	7,23	-0,201	0,841
	Android	524	17,56	7,37		
Sanal yönelimli ilişki	IOS	85	18,78	7,09	1,584	0,114
	Android	524	17,51	6,81		
Aşırı kullanım	IOS	85	15,68	4,14	0,973	0,331
	Android	524	15,16	4,64		
Dayanma	IOS	85	10,53	3,74	0,193	0,847
	Android	524	10,44	4,26		
Akıllı telefon bağımlılığı	IOS	85	105,74	26,21	0,872	0,383
	Android	524	102,99	27,07		

* p<0.05;

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının kullandığı telefon türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Katılımcıların kullandığı telefon türüne göre akıllı telefon bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Ertuğrul'un (2018) yaptığı çalışmaya göre dünyada satılan her 10 akıllı telefonun 8'inde Android işletim sistemi kullanılmaktadır. Başka bir deyişle dünyada satılan telefonların %80'lik bir kısmı Android işletim sistemine sahiptir. Yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin %86'lık bir kısmının Android işletim sistemli akıllı telefonlara sahip olduğu görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yapılan çalışmanın diğer mevcut araştırmalarla istatistiksel olarak benzer sonuç verdiği söylenebilir.

Tablo 20 ve ilgili açıklamalar incelendiğinde “Akıllı telefon bağımlılığı kullanılan telefon türüne göre değişmektedir.” hipotezinin yanlışlandığı görülerek reddedilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖZET

Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerini ve kullanım alışkanlıklarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada farklı alanlarda çok çeşitli veriler elde edilmiştir. Öncelikle öğrencilere uygulanan ölçeğin güvenilirliği değerlendirilmiş ve bu değerlendirme sonucunda öğrencilerin cevaplandığı ölçeğin güvenilirlik katsayısının 0,901 olduğu bulunmuştur. Bu veriye göre ölçeğin oldukça güvenilir sonuçlar verdiği söylenebilir. Yapılan çalışmada okul, cinsiyet, yaş gibi özellikler bakımından katılımcı sayılarının birbirine çok yakın olduğu görülmüştür. Bu değişkenlerin birbirine yakın olması araştırma sonucuna etkisi bakımından önemlidir.

İnsan hayatını kolaylaştırmak için geliştirilen teknolojik araçlardan biri de akıllı telefonlardır. Akıllı telefonlar ortaya çıktığı dönemlerden günümüze kadar geçen sürede pek çok değişim ve gelişim sürecinden geçerek toplum tarafından benimsenmiştir. Modern yaşamın ve insanın ayrılmaz bir parçası haline gelen akıllı telefonların, çocuklar ve ergenler tarafından yoğun şekilde kullanıldığı açıktır. Araştırmaya katılan öğrencilerin neredeyse tamamına yakınının akıllı telefon kullanıcısı olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin ilköğretim ve ortaokuldan itibaren akıllı telefonlara sahip olduğu görülmektedir. Öğrenciler akıllı telefon kullanımına erken yaşlardan itibaren başlamaktadır. Bu durumun birey ve toplum açısından hem olumlu hem de olumsuz etkilere neden olduğu söylenebilir.

Doğru kullanıldığında ergenler için zengin uyarıcı imkanları sunan akıllı telefonların ergenlerin zihin dünyasını ve hayal gücünü geliştirecek uygulamalar ve içerikler sunduğu söylenebilir. Ayrıca öğrenme-öğretme yaşantıları içerisinde bilgiye ulaşmayı kolaylaştırıcı bir imkan sağladığı ifade edilebilir. Ancak bu durumun yanında kontrolsüz ve bilinçsiz kullanıma çok uygun olan akıllı telefonların dijital içeriklerinin bilinçsiz kullanım durumunda çocukların psikolojisine ve duygusal durumuna olumsuz etkilerde bulunabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle akıllı telefonların kontrollü kullanımı için ebeveynlere büyük görev düşmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin ortalama akıllı telefon kullanma süreleri incelendiğinde katılımcıların %41,2'sinin 1-3 saat, %31,5'inin ise 3-6 saat ortalama kullanım saatlerinin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin yaklaşık %72.7'lik bir kısmı akıllı telefonlarını günde ortalama 1 ile 6 saat arasında kullanmaktadır. 2019 yılında Dünyada ortalama bir kullanıcı 3 saat 14 dakikasını mobil internete harcamaktadır. Bu oranın Türkiye'de 3 saat 43 dakika olduğu saptanmıştır. Bu verilerden yola çıkarak Türk kullanıcıların interneti dünya ortalamasına göre daha fazla kullandığı söylenebilir. Ortaöğretim öğrencilerinin büyük çoğunluğu da akıllı telefonlarını bu zaman dilimleri içinde kullanmaktadır.

Uludağ Üniversitesi Tıp fakültesi pedagoglarının açıklamasına göre okul çağındaki çocukların en fazla zaman harcadığı aktivitelerin başında internet ve bilgisayar kullanımı gelmektedir. Buna göre okul çağındaki çocukların ödev hazırlama süresi hariç haftada en fazla 5 saat internet ve bilgisayar kullanımı uygun görülmekte, haftada 8-10 saati geçen kullanımlar bağımlılık olarak tarif edilmektedir. Bağımlı çocuklar ve gençlerin internet ve bilgisayar ile aşırı zihinsel uğraş içinde olduğu, yeterli keyfi alabilmek için hep daha fazlasına ihtiyaç duydukları ve kullanım süresini azalttıklarında yoksunluk belirtileri ortaya çıktığı ifade edilmiştir (Habertürk, 2012). Bu durumla ilgili diğer görüş ise Prof. Tarhan tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

Tarhan'a göre (2018) internet ve bilgisayar eğlence amacıyla haftalık 20 saatten fazla kullanmak, çevrimiçi olduğunda kendini mutlu hissetmek, çevrimdışı olduğunda ise sinirli, mutsuz ve huzursuz hissetmek bağımlılık göstergesidir. Bu durumda olan gençler kendini kontrol etmeyi öğrenmeli, bunu başarmakta zorlananlar uzman yardımına başvurmalı hatta hastaneye yatarak tedavi olmalıdır (Tarhan, 2018). Öte yandan yapılan araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin %18,1'lik kısmının akıllı telefonlarını günde 6 saatten daha fazla kullandığı saptanmıştır. Uzman açıklamalarına dayanarak akıllı telefonları günde 6 saatten fazla kullanmak ergenler için bağımlılık göstergesi olabilir. Bağımlılık davranışını ortadan kaldırmak için öncelikle ailelere büyük görev düşmektedir. Ebeveyn-çocuk etkileşimi ve karşılıklı güvene dayalı ilişki problemin çözümü için ilk adımdır. Ebeveynler çocuğun akıllı telefon kullanımını gözlemlemeli ve aşırı kullanım fark ettiklerinde bunu çocuklarına uygun dille anlatarak farkındalık yaratabilmelidir. Çünkü ergenler akıllı telefonla geçirdikleri zamanın farkında olmamaktadır. Aşırı kullanım veya bağımlılık davranışı fark edildiğinde ebeveynler bu durumu ortadan kaldırmak için ergenlerin akıllı telefon kullanımını kontrol altında tutulabilir. Ergenlerin kullandığı internet paketlerinde ve fatura limitlerinde kısıtlamaya gidilebilir. Zira sınırsız internete sahip olmak ergenlerin akıllı telefonlarla zaman geçirme davranışını arttırabilmektedir. Aile, çocuğun sosyalleşmesine önem vererek bağımlılık davranışını ortadan kaldırabilir. Spor, tiyatro, sinema, müzik, dans gibi aktiviteler çocuğun hem fiziksel hem de zihinsel gelişimini olumlu etkilemekte ve zararlı alışkanlıkların önlenmesinde yararlı olabilmektedir.

Araştırmada katılımcıların aylık ödediği kullanım paketi veya fatura tutarları incelendiğinde öğrencilerin %64,4 gibi büyük bir kısmının aylık 20 tl ile 40 tl arasında kullanım ücreti ödediği görülmektedir. Bu rakam ortalama seviyede normal karşılanabilir. Çünkü araştırmaya katılanlar lise düzeyinde öğrenciler olduğu için fatura ücretlerinin yüksek olması beklenmemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilere, ‘*boş zamanlarınızda en çok yaptığınız aktiviteler nelerdir?*’ sorusu sorulmuş ve en fazla yaptıkları aktiviteleri öncelik sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Buna göre katılımcıların %91’inin akıllı telefonlarla ilgilendiği, %76’sının müzik dinlemeyi tercih ettiği ve %47,3’ünün kitap okumayı tercih ettiği görülmektedir. Araştırmada öğrencilerin boş zamanlarında en fazla akıllı telefonlarla ilgilenmeyi tercih ettiği görülmüştür. Akıllı telefonların gençler arasında bir boş zaman geçirme aracı olarak kullanıldığı açıkça görülmektedir. Araştırmanın verileri incelendiğinde öğrencilerin kitap okuma ve spor yapma alışkanlıklarının genel olarak düşük olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %47,3’ü boş zamanlarında kitap okuduğunu belirtirken, öğrencilerin %35,6’sı boş zamanlarında spor yaptığını belirtmiştir. Ayrıca boş zamanlarında kitap okuduğunu belirten öğrencilerin %51’lik bir kısmı kitap okumayı 3. öncelik olarak görmektedir. Ayrıca spor yapan öğrencilerin %39,6’lık bir kısmı spor yapmayı 3. öncelik olarak görmektedir.

Bütün bu veriler bütüncül olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin kitap okuma ve spor yapma alışkanlıklarının diğer etkinliklere göre düşük oranlarda olduğu söylenebilir. Öğrenciler kitap okumak veya spor yapmaktansa akıllı telefonlarla ilgilenmeyi ve müzik dinlemeyi tercih etmektedir. Bu tercihin sebebi şu şekilde açıklanabilir:

Tarhan’a göre (2018) internet kullanımının önemli bir özelliği de kişilerde kimlik değişimine izin vermesidir. Kişi kendisini farklı bir kimlikte hissettiğinde özel bir coşku hali hissetmektedir. Kişi sanal fantezileri gerçekmiş gibi yaşayabilir. Bu durum uyuşturucu etkisi altındayken de yaşanmaktadır, kısaca bu durum kişiyi uyuşturucu madde gibi etkileyebilmektedir. İnternet ortamı kullanıcıların kendini tehdit altında hissetmeden heyecan verici, sürükleyici, kendi kimliğinden kaçmayı sağlayıcı, dilediği özelliklere kolayca bürünebildiği, özgür olduğu ve onaylandığı bir ortam sunmaktadır. Sanal oyunlar gençlere kendilerini yapay da olsa güçlü hissettikleri ve doyum sağladıkları yalancı bir gerçeklik sunmaktadır (Tarhan, 2018). Bütün bu ifadeler kişilerin akıllı telefon ve interneti yoğun kullanma davranışının nedenleri olarak açıklanabilir.

Tarhan'a göre (2018) insanın günümüzde bağımlısı olabileceği pek çok teknolojik araç vardır. Özellikle modernizmin getirdiği yeni yaşam tarzı kişileri pek çok bağımlılık durumuyla karşı karşıya bırakmaktadır. Televizyon, internet ve bilgisayar bağımlılığı gençleri en çok tuzağa düşüren bağımlılık türleridir. Teknoloji özünde kişiler için tarafsızdır, iyi yönde kullanılırsa iyi sonuçlar verir, yanlış kullanımda ise zararlı sonuçlara neden olur. Teknoloji iyi yönlerden kullanılmadığında kişileri tembelliğe sürükler, beyni dağıtır ve bir düşmana dönüşerek bağımlılığa neden olur. Ancak doğru kullanımda ise insan hayatını kolaylaştırdığı açıktır (Tarhan, 2018). Özellikle modern yaşam ve şehir hayatının zorlukları ile ev dışı ortamların güvensizliğine olan inanç kişilerin evde zaman geçirme süresini arttırmaktadır. Modern yaşam koşullarında okul, ev ve dersler arasında sıkışan öğrencilerin okul dışında sosyal faaliyetlere yeterli düzeyde katılamadığı söylenebilir. Üniversiteye giriş sınavları ve bu sınavlara hazırlanma süreci ergenlerin sosyal aktivitelerine ket vurucu bir etki yapabilmektedir. Ergenlerin sosyal etkinliklerini arttırmak için öğrencileri doğru sportif, sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılım konusunda destekleyici bir tutum sergilenmesi gerektiği söylenebilir. Bu doğrultuda ebeveynlere ve okullara büyük görev düşmektedir. Belirli bir spor branşıyla ilgilenen, kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılan gençlerin fiziksel ve ruhsal olarak akranlarına göre daha aktif olduğu söylenebilir. Ailelerin bu konuda öğrencileri ilgi ve yeteneklerine uygun spor, kültür ve sanat dallarına yönlendirmesi, ergenlerin bağımlılık davranışı geliştirmelerini engelleyebilir.

Katılımcılara *akıllı telefonlarını önem sırasına göre hangi amaçlar için kullandıkları sorusuna* verilen yanıtlar değerlendirildiğinde öğrencilerin %93,8'inin sosyal ağları kullandığı, %90,1'inin telefonla konuştuğu, %82,1'inin telefonla video izlediği, %74,1'inin fotoğraf çektiği, %64,2'sinin akıllı telefonla oyun oynadığı saptanmıştır. Sosyal ağları kullanan öğrencilerin %46,5'inin bunu en çok yapılan faaliyetler içerisinde 1. öncelik olarak gördüğü saptanmıştır. Bu veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin akıllı telefonlarında en çok sosyal ağları kullandığı ve bu ağları kullanmaya öncelik verdiği görülmektedir.

Sosyal ağların günümüzde, dünyanın bir çok yerinde olduğu gibi Türkiye’deki ortaöğretim öğrencileri arasında da yüksek kullanım oranlarına ve popüleriteye sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuç araştırmaya katılan öğrencilerin yanıtlarında açıkça görülmektedir. Sosyal ağlar, araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencileri tarafından yüksek kullanım oranlarına ve popülerliğe sahiptir.

2019 yılında dünyada sosyal medya kullanıcılarının sayısı 3,484 milyara ulaşmıştır. Benzer şekilde 82,4 milyon nüfusa sahip Türkiye’de nüfusun %72’sini oluşturan 59,36 milyon internet kullanıcısı vardır. Türkiye’de nüfusun %63’üne karşılık gelen 52 milyon aktif sosyal medya kullanıcısı vardır. Özetle Türk kullanıcılar açısından sosyal ağların yüksek kullanım oranlarına sahip olduğu söylenebilir. Ancak yapılan araştırma verileri ile mevcut istatistikler karşılaştırıldığında sosyal ağların ortaöğretim öğrencilerinde kullanım oranlarının çok daha fazla olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin (14-18 yaş grubu) %93.8’inin sosyal ağları aktif şekilde kullandığı saptanmıştır.

Katılımcılara *akıllı telefonlarında en çok hangi uygulamaları kullandıkları* sorulmuş ve *en çok kullandıkları uygulamaları önem sırasına göre sıralamaları* istenmiştir. Buna göre katılımcıların %98,2’sinin Whatsapp kullanmayı tercih ettiği, Whatsapp kullananların %44,8’inin 2.önem sırasında yer aldığı görülmüştür. Katılımcıların %96,1’inin Instagram kullanmayı tercih ettiği, Instagram kullanmayı tercih edenlerin %60,5’inin 1. önem sırasında tercihte bulunduğu görülmüştür. Katılımcıların %95,6’sının Youtube kullanmayı tercih ettiği, Youtube kullanmayı tercih edenlerin %38,7’sinin 3. önem sırasında tercih ettiği tespit edilmiştir. Bu verilere göre ortaöğretim öğrencileri arasında en çok kullanılan uygulamalar sırasıyla şu şekildedir: 1. Whatsapp(%98,2), 2. Instagram(%96,1), 3. Youtube(%95.6) 4. Facebook (48,8). Veriler değerlendirildiğinde ortaöğretim öğrencileri arasında Facebook kullanımının oran olarak düşüklüğü dikkat çekici bir unsurdur. Öğrencilerin sosyal ağ kullanım alışkanlıkları içerisinde Instagram’ın Facebook’a oranla yüksek bir popülerliği göze çarpmaktadır.

Araştırma istatistiklerine göre dünyada sosyal medya platformları arasında en yaygın kullanılan uygulamanın Facebook olduğu görülmektedir. İkinci sırada Youtube, Üçüncü sırada ise Whatsapp ve Facebook Messenger gelmektedir. Türkiye ise 43 milyon Facebook kullanıcısıyla dünyada 9. sırada yer almaktadır. Dünyada ve Türkiye’de en çok kullanıcıya sahip sosyal ağ olan Facebook’un Türk ortaöğretim öğrencileri arasında aynı oranda popüler olmadığı söylenebilir. Türk ortaöğretim öğrencileri bu noktada Facebook yerine Instagram kullanmayı tercih etmektedir. Bu durum Facebook kullanıcılarının yaş ortalamasının yükselmesiyle açıklanabilir. Facebook ilk kurulduğu tarihlerde üniversite öğrencilerine ve gençlere hitap eden bir sosyal platform olarak açıklanmıştır. Ancak zamanla kullanım oranlarının artması, kullanıcı profilinin değişmesiyle birlikte kullanıcıların artan yaş oranları, ergenlerin Facebook yerine Instagram’ı kullanması üzerinde etkili olabilir.

Daha önce verilen istatistiklere göre dünyada en yaygın kullanılan sosyal ağlardan bir diğerinin Instagram olduğu göze çarpmaktadır. 2019 yılında dünyada Instagram kullanıcılarının sayısı 894,9 milyon olarak ifade edilmiştir. Dünyada Instagram kullanıcıları arasında en kalabalık yaş grubunun 18-34 aralığı olduğu görülmektedir. Instagram’ın en yoğun kullanıldığı ülkeler Türkiye ve İsviçre’dir. Türkiye Instagram kullanıcı sayısında 38 milyonluk aktif üyeye dünyada 5. Sırada yer almaktadır. Araştırma sonuçlarına göre Instagram uygulamasının Türk ortaöğretim öğrencileri tarafından yoğun şekilde kullanılan bir sosyal ağ olduğu söylenebilir. Instagram uygulaması ortaöğretim öğrencileri arasında hem kullanıcı sayısı bakımından hem de bu uygulamaya verilen önem açısından ilk sırada gelmektedir. Özetle sosyal ağları kullanan ortaöğretim öğrencilerinin büyük bir kısmı Instagram’ı en önemli sosyal ağ olarak görmektedir.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının analizi sonucu elde edilen ortalama puanlar incelendiğinde, olumlu beklentiler alt boyutunun diğer alt boyutlara göre yüksek puan ortalamasına (%26,53) sahip olduğu görülmektedir. Olumlu beklentiler boyutu akıllı telefonla keyifli hissetme ve onu kullanarak stres atma olarak tanımlanmaktadır.

Bu boyutun diğer boyutlara göre ortalamasının yüksek çıkmasının sebebi olarak ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefonları kullanırken keyif aldıklarının ve akıllı telefonları bir stres atma aracı olarak kullandıklarının göstergesi olabilir.

Sanal yönelimli ilişki boyutunun puan ortalamasının 17,68 olduğu ve olumlu beklentiler alt boyutundan sonra en en yüksek 2. ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Sanal yönelimli ilişki boyutu bir kimsenin akıllı telefonla edindiği arkadaşları ile olan ilişkilerinin gerçek yaşamdaki arkadaşları ile olan ilişkilerinden daha samimi hissetmesi ile ilgili soruları ve sürekli kişinin akıllı telefonunu kontrol etmesini içermektedir. Bu boyutun yüksek olması ortaöğretim öğrencileri için sanal arkadaşlığın gerçek arkadaşlıklardan önemli hale geldiğinin göstergesi olabilir.

Araştırmaya göre yoksunluk hissi boyutunun puan ortalaması 17,54 olarak bulunmuştur. Bu boyut en yüksek 3. ortalamaya sahiptir. Yoksunluk hissi alt boyutu akıllı telefon olmadığında sabırsız, huysuz ve tahammülsüz olmayı, akıllı telefonunu kullanmasa bile birinin sürekli aklında telefonunun olmasını, akıllı telefonunu kullanmayı asla bırakmamayı ve akıllı telefon kullanırken rahatsız edildiğinde öfkelenmeyi içermektedir. Dolayısıyla katılımcılar açısından akıllı telefonlardan yoksun kalmak bazı olumsuz duygu durumlarına sebep olabilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin genel puan ortalaması 103,38 olarak ölçekten elde edilebilecek puanların orta noktası olan 115,5 puanına yakın olduğu bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin orta seviyelerde olabileceği görülmüştür.

Kwon ve diğerlerinin (2013) Güney Kore’de yaptıkları çalışma sonucuna göre öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık puan ortalaması 110,02 olarak bulunmuştur (Kwon vd., 2013).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %18'i (110 kişi) akıllı telefonlarını günde ortalama 6 saatten fazla kullandığını belirtmiştir. Yapılan analizlerde akıllı telefonu günlük ortalama 6 saat ve üzeri kullanan öğrencilerin bağımlılık puanlarının diğer öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 18). Bu durumda akıllı telefonu günlük ortalama 6 saatten fazla kullanmanın diğer kullanım sürelerine göre daha yüksek akıllı telefon bağımlılığı göstergesi olduğu söylenebilir. Bu duruma sahip öğrencilerde aşırı akıllı telefon kullanımının zararları hakkında farkındalık yaratmak gerektiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı oranlarının okullara göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Anova testi yapılmıştır. Yapılan analizlere göre araştırmaya katılan okulların bağımlılık oranlarının *en az olandan en fazla olana* doğru sıralaması şu şekilde bulunmuştur:

1. Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi
2. Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi
3. Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi
4. Fatih Anadolu Lisesi
5. Süha Erler Anadolu Lisesi
6. Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
7. İkime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi
8. TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Veriler incelendiğinde okulların ortalama akıllı telefon bağımlılık oranlarının birbirinden farklı olduğu bulunmuştur. Araştırma yapılan okulların başarı düzeyleri incelenmiştir. 2018 yılı liselere geçiş sınavları için okulların kabul ettiği öğrenci taban puanları okul başarısı için ölçüt kabul edilmiştir. Okul puanlarının sıralaması MEB ve Trakademi'den (2018) derlenerek alınmıştır.

Taban puanlarına göre okulların başarı sıralaması yapılmıştır. Buna göre okulların *başarı düzeyi en yüksek olandan en düşük olana* doğru sıralaması şu şekildedir:

1. Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesi
2. Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesi
3. Süha Erler Anadolu Lisesi
4. Hoca Ahmet Yesevi Anadolu İmam Hatip Lisesi
5. Fatih Anadolu Lisesi
6. İklime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi
7. Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
8. TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Araştırmaya katılan okulların akıllı telefon bağımlılık oranları ile okul başarı puanlarının karşılaştırması yapılmıştır. Buna göre akıllı telefon bağımlılığı ile okul başarı puanı arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Başarı puanı yüksek olan okullarda bağımlılık puanlarının diğerlerine göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (Tablo 8-Şekil 6).

Sıralaması yapılan okullar içerisinde en yüksek başarı puanına sahip okul olan Kahramanmaraş TOBB Fen Lisesinde akıllı telefon bağımlılık oranının en düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde uygulama yapılan okullar içerisinde başarı puanına göre ikinci sırada olan Mehmet Gümüşer Anadolu Lisesinde en düşük ikinci akıllı telefon bağımlılık oranı tespit edilmiştir.

Verilen okullar içerisinde okul başarı puanı en düşük olan TOKİ Kazım Karabekir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde akıllı telefon bağımlılık oranının diğer okullara göre en yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde okul başarı puanı en düşük olan Ticaret ve Sanayi Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve İklime Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesinde akıllı telefon bağımlılık oranının aynı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde Erdem ve diğerlerinin (2016) yapmış olduğu çalışmada da nomofobi(mobil telefon yoksunluğu korkusu) ile akademik başarı arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Erdem ve diğerlerinin (2016) bu çalışması da bu sonucu desteklemektedir. Ataş'ın (2018) çalışmasında da benzer sonuçlarla karşılaşıldığı söylenebilir.

Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen Ataş'ın (2018) okul başarısı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir (Ataş, 2018). Ataş'ın bu çalışması mevcut araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Bütün bu veriler detaylı analiz edildiğinde akıllı telefon bağımlılığının akademik başarıyı ve okul başarısını azaltıcı etki yaptığı söylenebilir. Uzun süre akıllı telefonlarla vakit geçirme alışkanlığının öğrencilerin okula ve derslere olan ilgisini azaltıcı bir rol oynadığı söylenebilir. Bu nedenle aile ve okulların akıllı telefonların kullanımı konusunda bilinçli olması ve kontrollü bir tutum sergilemesi son derece önem arz etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan analizde, kız öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre akıllı telefon bağımlılık düzeyinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan farklılaştığı söylenebilir. Literatür incelendiğinde cinsiyet ile akıllı telefon bağımlılığının mevcut araştırmaya benzer sonuçlar verdiği söylenebilir. Yılmaz ve diğerlerinin (2015) mobil telefon bağımlılığının ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri üzerindeki işleyişlerini incelemeye yönelik yapmış olduğu araştırmada cinsiyet ile problemlili mobil telefon kullanımı arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuş ve kadın lise öğrencilerinde ortalamanın daha yüksek olduğu görülmüştür (Ataş, 2018).

Doğan ve İlçin Tosun'un (2016) lise düzeyindeki öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri ve sosyal ağ siteleri kullanımları ile problemli akıllı telefon kullanımları arasındaki ilişkilerinin incelenmesi amacıyla yaptıkları araştırmada; problemli akıllı telefon kullanımının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin problemli akıllı telefon kullanım düzeylerinin erkek öğrencilerin problemli akıllı telefon kullanım düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Çakır ve Oğuz'un (2017) yapmış oldukları çalışmada kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha fazla akıllı telefon bağımlısı olduğu bulunmuştur (Ataş, 2018). Literatürde daha önce yapılan araştırmalar ile mevcut araştırma karşılaştırıldığında yapılan araştırmanın literatürle benzer sonuçlar verdiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili analizde istatistiksel olarak anlamlı bir veri elde edilememiştir. Bunun sebebi olarak öğrencilerin yaş gruplarının ve gelişim özelliklerinin birbirine çok yakın olması etkili olabilir. Ataş'ın (2018) çalışması da benzer şekilde sonuç vermiştir.

Yapılan araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Akıllı telefon bağımlılığının sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ile ailenin ortalama geliri arasındaki ilişki incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir. Yapılan analize göre akıllı telefon bağımlılığının, ailenin ortalama gelir düzeyine göre değişmediği söylenebilir. Ailenin ortalama aylık gelir düzeyi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememesinin nedenleri olarak şunlar söylenebilir: Akıllı telefonlar günümüzde toplumun her kesimi tarafından kolay erişilebilen cihazlardır. Toplumun tüm gelir düzeyine ve her bütçeye uygun fiyatlarda akıllı telefon bulmak ve satın alabilmek mümkündür. Bu nedenle akıllı telefonların herkes tarafından kolayca ulaşılabilir olmasının bu sonucu verdiği söylenebilir.

Kuyucu'nun (2017) üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerini incelemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada ailenin gelir düzeyi azaldıkça akıllı telefon bağımlılığının da azaldığı tespit edilmiştir. Kuyucu'nun çalışmasıyla mevcut çalışma bu açıdan benzer sonuçlar vermemiştir. (Kuyucu, 2017).

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının anne ve baba öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere verilere Anova testi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda anne ve babanın öğrenim durumuyla akıllı telefon bağımlılığı arasında kısmen anlamlı bir istatistik bulunmuştur. Annenin öğrenim durumuyla akıllı telefon bağımlılık ölçeğinin alt boyutlarından olan gündelik yaşam bozuklukları, yoksunluk hissi ve sanal yönelimli ilişki boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilmiştir. Buna göre annesi üniversite ve üstü öğrenim düzeyine sahip öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı alt boyutlarının, annesi ilkököl ve altı ile ortaokul mezunu olan öğrencilere göre bağımlılık durumunun daha düşük olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde babası üniversite ve üstü öğrenim durumuna sahip öğrencilerin, babası ilkököl ve altı öğrenimde olan öğrencilere göre gündelik yaşam bozuklukları alt boyutu için ortalama puanın anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır. Bütün bu veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde anne ve babanın öğrenim durumunun akıllı telefon bağımlılığı alt boyutlarını kısmen de olsa etkilediği söylenebilir.

Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının ilk cep telefonu kullanma yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan analizde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Benzer şekilde araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamalarının telefonu kaç yıldır kullandığına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan analizde de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmediği saptanmıştır. Bu durumun sebepleri şu şekilde açıklanabilir:

Öğrencilerin ilk cep telefonuna sahip olma yaşı ortalama 10 yaş ve sonrasında artmaktadır. 10 yaş sonrasındaki öğrenciler cep telefonuna kademeli olarak sahip olmaya başlamaktadır. Akıllı telefona sahiplik süresi ve yaş faktörü bağımlılık olgusunu etkilememektedir. Bağımlılık davranışı daha çok davranıştan alınan keyif, doyum ve hazla ilgilidir. Oyun, sosyal medya, video izleme gibi davranış kalıpları sadece ergenleri değil her yaş grubundan bireyleri etkileyen ve haz veren etkinliklerdir. Ayrıca araştırmaya katılan kitlenin yaş gruplarının ve telefon kullanma sürelerinin birbirine çok yakın olması anlamlı bir farklılık bulunmamasının sebepleri olarak değerlendirilebilir.

Yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının günlük ortalama cep telefonu kullanma süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan analizde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Buna göre akıllı telefonunu günlük 6-9 saat ile 9 saat üzerinde kullanan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığının diğer öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Akıllı telefonla sıkça ve uzun süreli vakit geçiren öğrencilerin bağımlılık puanlarının diğerlerine göre anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre akıllı telefon bağımlılığı ile günlük ortalama cep telefonu kullanma süresi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki olduğu söylenebilir. Buna göre akıllı telefonlarını sık kullanan ve akıllı telefonlarıyla uzun zaman geçiren öğrencilerin bağımlılık puanlarının diğerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının, akıllı telefon için ödenen aylık paket veya fatura ücretine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan analizde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır. Buna göre akıllı telefon için ödenen aylık paket veya fatura tutarı arttıkça akıllı telefon bağımlılık puanlarının da arttığı tespit edilmiştir. Bu durumda akıllı telefonu yoğun kullanmak aynı zamanda mobil interneti de yoğun kullanmak anlamına gelmektedir. Mobil interneti yoğun kullanmak ise mevcut fatura veya paket tutarının daha yüksek ödenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle akıllı telefon bağımlılığı ile ödenen paket veya fatura ücretleri arasında anlamlı ilişki olduğu söylenebilir.

5.1.Öneriler

Ortaöğretim öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ile kullanım alışkanlıklarının incelendiği bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak çeşitli görüş ve önerilerde bulunmak mümkündür.

Yapılan bu araştırma Kahramanmaraş ilindeki ortaöğretim öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma farklı il veya ilçelerde tekrarlanabilir ya da kapsamı genişletilebilir.

Bu araştırma genel olarak 14-18 yaş grubu arasındaki ergenlerin davranış ve alışkanlıklarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Farklı yaş ve dönemdeki bireyleri kapsayan çalışmalar yapılabilir. Ortaöğretim öğrencilerinin bağımlılık davranışlarının altında yatan nedenleri inceleyen geniş kapsamlı çalışmalar yapılabilir.

Akıllı telefon bağımlılığıyla ilgili ülkemizdeki ölçekler oldukça sınırlıdır. Hatta var olan ölçeklerin uyarlama olduğu dikkati çekmektedir. Teknoloji ve akıllı telefon bağımlılığı konularında Türk kültürüne uygun yeni, milli ve özgün ölçekler geliştirilebilir.

Özellikle ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilere yoğun teknoloji kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığının zararlarıyla ilgili kapsamlı seminerler verilerek öğrencilerin bu konuda daha dikkatli ve duyarlı olması sağlanabilir. Benzer şekilde öğrencilerin velilerine de teknoloji bağımlılığı ve kontrolü hakkında bilinçlendirme seminerleri düzenlenebilir. Bu konuda öğrenci-okul-aile arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanarak teknolojiyi kontrollü kullanım teşvik edilebilir.

Okullardaki rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar, öğrencilerin akıllı telefon ve bağımlılık davranışlarını çeşitli ölçeklerle değerlendirebilir. Değerlendirme sonucuna göre izleme faaliyetinde bulunarak riskli öğrencileri ilgili birimlere yönlendirebilir. Bu durum ile ilgili aileleri haberdar ederek velilerle işbirliği geliştirebilir.

Çocuk ilk eğitimini ailede almaktadır. Dolayısıyla çocukların akıllı telefonlarla yoğun zaman geçirme faaliyetleri öncelikle ailenin gözetiminde ve kontrolünde gerçekleşmelidir. Bu nedenle aile çocuğun teknolojiyle zaman geçirme davranışlarını gözlemlemeli, aşırı kullanım durumunda ilgili birimlerden konuyla alakalı destek alınması sağlanmalıdır.

Yapılan araştırma sonucuna göre ortaöğretim öğrencileri boş zamanlarının çoğunu akıllı telefonlar ve sosyal ağlarda geçirmektedir. Spor yapma, kitap okuma, belirli bir kültür veya sanat dalıyla ilgilenme (resim, müzik vs..) gibi etkinliklerin daha düşük oranlara sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle öğrencileri ilgi ve yeteneklerine uygun spor veya kültür-sanat dallarına yönlendirmek büyük önem taşımaktadır. Ayrıca öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Okulun yaşama hazırlık yeri değil aksine yaşamın ta kendisi olduğu bilinciyle okul, aile öğrenci ve öğretmen arasında her alanda yoğun işbirliği sağlanarak öğrencilerde zararlı teknoloji alışkanlıkları konusunda(akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, nomofobi, oyun bağımlılığı vs..) farkındalık oluşturulabilir.

Ayrıca okullarda sportif, kültürel ve sanatsal aktivitelerin yaygınlaştırılması sağlanarak öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarının daha etkili karşılanması mümkün olabilir. Zira öğrencilerin zamanlarının büyük bir kısmı okulda geçmektedir.

Okullardaki sosyal etkinliklerin artırılması ve doğru yönlendirme ile öğrencilerin her türlü bağımlılık ve zararlı alışkanlıklardan uzak tutulması mümkün hale gelebilir.

Yapılan araştırmaya göre öğrencilerin akıllı telefonları daha çok vakit geçirme, eğlence, konuşma, video izleme, arkadaşlık ve oyun oynama gibi amaçlarla kullandığı görülmektedir. Bu konunun sosyolojik ve psikolojik yönleri detaylı şekilde irdelenerek teknoloji bağımlılığına karşı geniş ölçekli ulusal politikalar geliştirilebilir.

Günümüzde akıllı telefon, tablet, dizüstü bilgisayar gibi araçlar her yaş grubundan öğrenciler tarafından sıkça ve yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin akademik başarılarını arttırmak amacıyla derslerle ilgili dijital içeriklerin sayılarını ve niteliklerini geliştirici çalışmalar yapılabilir. Geliştirilen dijital içeriklerin eğitim-öğretim ortamlarında daha etkili kullanılması için eğitim bilimci ve uzmanlardan oluşan geniş çaplı çalışmalar yapılabilir.

Akıllı telefonların aşırı kullanımı gençlerin anne-babaları, akranları ve diğer insanlar arasındaki iletişimlerinde çeşitli sorunlara neden olabilmektedir. Özellikle akıllı telefonların her geçen gün yeni teknolojilerle desteklenmesi ve geliştirilmesi bu cihazlara bağımlılığı artırıcı bir rol oynamaktadır. Bu nedenle anne ve babaların çocuklarına çok erken yaşlarda akıllı telefon kullanımını özendirmemesi ya da kontrollü kullandırması veya kullanımı sınırlandırması çocuğun gelecekte bu cihazlara aşırı anlam yüklememesine neden olabilir.

Yapılan uzman değerlendirmelerine göre haftada eğlence amaçlı 20 saati aşan internet kullanımı bağımlılık tehlikesi olarak nitelendirilmektedir (Tarhan, 2018). Bu nedenle aile çocuğunun telefon ve internet kullanım süresini gözlemlemeli, gerektiğinde çocuğunu uygun bir dille uymalı ve bu problemi çözmeye odaklanmalıdır. Ebeveynler bütün bunları yapmasına rağmen herhangi bir çözüm elde edemediği durumlarda vakit kaybetmeden uzmanlardan yardım istemelidir.

Aileler çocukları oyalamak veya daha kolay kontrol edebilmek için çocuklara çok erken yaşlarda akıllı telefon verebilmektedir. Bu durum çocuğun gelecekteki bağımlılık durumunu etkileyebilir. Bu nedenle ebeveynlerin bilinçlendirilmesi son derece önemlidir. Bununla ilgili okullar, üniversiteler, bakanlıklar ve diğer resmi kurumlar arasında işbirliği sağlanarak velilere, çocuk ve ergenlerin davranışlarını anlamalarına imkan verecek yetişkin eğitim kursları verilmelidir. Ailelerin, çocuğun davranış kalıplarını öğrenmesi, ve bu konuda bilinçlenmesi ancak farklı kamu kurum ve kuruluşlarının işbirliği sayesinde gerçekleştirilebilir. Zararlı alışkanlıklar konusunda bilinçlenen ebeveynlerin çocuğunun kötü alışkanlıklarını kolayca tespit ederek çözüm yoluna gitmesi mümkün hale gelebilir. Bu nedenle aile çocukta sorumluluk duygusunu geliştirerek, kaygı ve stres faktörlerini ortadan kaldırmalıdır. Sıcak, samimi, demokratik bir ortam içerisinde yetişen çocukların zararlı alışkanlıklar konusunda farkındalık kazanması daha kolay şekilde gerçekleşebilir. Baskıcı, otoriter, aşırı koruyucu ve stresli aileler içerisinde büyüyen çocuklar daha içe kapanık hale gelerek mutluluğu sanal dünyada arama arayışında olabilir. Bu nedenle ailenin çocuğa karşı tutumu çocuğun gelecekteki davranışları üzerinde son derece etkili olmaktadır.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin kitap okuma davranışının yeterli düzeyde olmadığı bulunmuştur. Z kuşağı (2000 ve sonrası doğan kişiler) olarak nitelendirilen bu öğrenciler kitap okumaktansa akıllı telefonlarıyla zaman geçirmeyi tercih etmektedir.

Z kuşağının doğumu akıllı telefonlar, videolar, internet ve görsel teknoloji ile dijital dünyanın içinde olmuştur. Bu özellikleriyle diğer kuşaklardan farklı olup şuanda kullanılmakta olan teknoloji onlar için yeni bir şey değildir. Bu kuşak teknoloji konusunda oldukça gelişmiş olup program ve alet kullanımlarında son derece başarılıdırlar. Gelişmiş yazılım ve kullanım programları ile çok daha üretken olabilirler ve sadece sosyal medyanın etkinliği onlar için yeterli olmayacaktır. Genel anlamda pragmatik ve realist özelliklere sahiptirler. Risk alma konusunda önceki kuşaklara nazaran daha tedbirlidirler (Seymen, 2017).

Girişimci ve daha sosyal olan bu nesil en son teknolojinin içerisinde yetişmesinden dolayı yeni teknolojilere karşı a, kendilerini geliştirmek ve kanıtlamak için hevesli ve çabuk öğrenen kişilerdir. Herhangi bir konuya odaklanmaları 8 saniye kadar kısa bir zaman dilimini kapsamaktadır. Onların dikkatini çekememek onları kaybetmek anlamına gelmektedir. Bu açıdan çok etkileyici ve direkt olmak gerekmektedir. Uzun yazılı metinler, zaman alan ve tekrar eden aplikasyonlar onlar için sıkıcıdır (Penfold'dan akt. Seymen, 2017). Z Kuşağının kağıttan yapılan malzemeyi sıkıcı bulması nedeniyle kitap okuma davranışının artması tablet ve akıllı telefonlarla arttırılabilir. Geliştirilecek bir yazılımla öğrencilerin hem tablet hem de akıllı telefonlarında e-kitap okumasını sağlamak mümkündür. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı, ğrenciler için kitap okuma yazılımı geliştirilmesinde öncü olabilir.

Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre öğrencilerin aktif spor yapma davranışının düşük oranlarda olduğu bulunmuştur. Bu durumu ortadan kaldırmak için liselerde aktif spor kulüpleri kurularak öğrencilerin yeteneklerine göre bir spor branşında kendilerini geliştirmeleri sağlanabilir. Ayrıca okulların spor altyapıları güçlendirilerek her öğrenciyi en az bir spor dalında uzmanlaştırmak mümkün hale gelebilir. Spor faaliyetleri ve öğrencilerin spordaki ulusal ve uluslararası başarılarına göre üniversite sınavlarında ek puan, burs gibi ödüllendirmeler teşvik edici olabilir. Bu şekilde yapılacak bir uygulama ile fiziksel, mental ve ruhsal açıdan sağlıklı bireylerin geliştirilmesi sağlanabilir. Bu durum ayrıca teknoloji bağımlılığına karşı da bir panzehir görevi üstlenecektir.

Günümüz bilim ve teknoloji dünyasında sıkça telaffuz edilen yapay zeka, artırılmış gerçeklik, akıllı robotlar ve otonom teknolojiler dünyanın gelecekteki konumunda çok önemli bir yer tutacaktır. Gerçek ve sanal olanın sınırlarının i içe geçtiği bir çağda insanın teknoloji karşısındaki pozisyonu sıkça tartışılmaktadır. Özellikle Z kuşağı gençlerin teknolojiyi çok yoğun ve sık kullanmasına bağlı olarak sanal ve gerçek kimliklerin ayrımı giderek ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle teknolojiyi sadece tüketen değil aynı zamanda üreten nesillerin inşası ülkemizin geleceği açısından çok önemli bir husustur.

KAYNAKLAR

- Akın, E. & Divanoğlu, U. S. (2009). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu kullanımına karşı genel tutumları ve bu tutumların, kullanıma yansımalarına yönelik Aksaray Üniversitesi'nde bir araştırma. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 69-93. dergipark.gov.tr/download/article-file/289237 sayfasından erişilmiştir.
- Akın, G. (2018). *Erzincan Üniversitesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılık düzeyinin belirlenmesi ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). [https://tez.yok.gov.tr/](https://tez.yok.gov.tr/sayfasından) sayfasından erişilmiştir.
- Arslanoğlu, İ. (2018 Aralık 17). *Sosyal bilimlerde metod ve araştırma teknikleri*. <http://w3.gazi.edu.tr/~iarslan/arastek.doc> sayfasından erişilmiştir.
- Ataş, M. B. (2018). *Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). [https://tez.yok.gov.tr/](https://tez.yok.gov.tr/sayfasından) sayfasından erişilmiştir.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, (2017). *4.5G Nedir?* <https://www.btk.gov.tr/4-5g-nedir> sayfasından erişilmiştir.
- Büdük, S. (2018). *Obez Bireylerde obezite düzeyi ile akıllı telefon bağımlılığı ve çevrimiçi oyun bağımlılığı ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). [https://tez.yok.gov.tr/](https://tez.yok.gov.tr/sayfasından) sayfasından erişilmiştir.

- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Örnekleme Yöntemleri*. <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf>
- Chang, A. M. & P. K. Kannan (2002). Preparing for Wireless and Mobile Technologies in Government, Arlington, Virginia: IBM Endowment for the Business of Government Raporu.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi.
- Coşkun, R., Altunışık R., Yıldırım E (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya.
- Demir, S. (2018). *Lise öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının duygusal zeka ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/sayfasından> erişilmiştir.
- Demirci, K., Orhan, H., Demirdas, A., Akpınar, A., Sert, H. (2014). Validity and Reliability of the Turkish Version of the Smartphone Addiction Scale in a Younger Population. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*. 24(3), 226-234. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.5455/bcp.20140710040824?needAccess=true> sayfasından erişilmiştir.
- Demirel, E. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon kullanımı ile sosyal ilişkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/sayfasından> erişilmiştir.
- Deloitte, (2016). *Deloitte Global Mobil Kullanıcı Anketi 2015*. <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/global-mobile-consumer-survey.html> sayfasından erişilmiştir.
- Deloitte, (2018). *Global Mobil Kullanıcı Araştırması 2017*. <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/about-deloitte/articles/deloitte-global-mobil-kullanci-arastirmasi-2017.html#> sayfasından erişilmiştir.

- DDK, (2014). *Madde ve diğer bağımlılıklar ile mücadele kapasitesinin ve bu bağlamda Türkiye Yeşilay Cemiyetinin değerlendirilmesi*. <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/alintilar/370.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Dilmen, N. E. (2017) *Mobil cihazınız için nelerden vazgeçersiniz?*. <http://www.sosyalkele.com/mobil-cihaziniz-icin-nelerden-vazgecersiniz/> sayfasından erişilmiştir.
- Dirik, K. (2016). *Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile öz-güven arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Dombaycı, M. A. (2002). *Ortaöğretimde öğretim ilke, yöntem ve teknikler açısından felsefe öğretimi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, N., Doğan, İ. (2014). Birinci tür hatanın kontrolü ve adımsal (stepwise) çoklu karşılaştırma testleri. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/56559> sayfasından erişilmiştir.
- Erdem, H., Türen, U., & Kalkın, G. (2017). Mobil Telefon Yoksunluğu Korkusu (Nomofobi) Yayılımı: Türkiye’den Üniversite Öğrencileri ve Kamu Çalışanları Örnekleme. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10(1) https://www.academia.edu/31136417/Mobil_Telefon_Yoksunlu%C4%9Fu_Korkusu_Nomofobi_Yay%C4%B1%C4%B1m%C4%B1_T%C3%BCrkiyeden_%C3%9Cniversite_%C3%96%C4%9Frencileri_ve_Kamu_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fanlar%C4%B1_%C3%96rnekleme_No_Mobile_Phone_Phobia_Nomophobia_Prevalence_Samples_of_Undergraduate_Students_and_Public_Employees_from_Turkey sayfasından erişilmiştir.

- Ertuğrul, S. (2018). *Akıllı Telefon Tarihi*. <http://mediatrend.mediamarkt.com.tr/akilli-telefon-tarihi/> sayfasından erişilmiştir.
- Fidan, H. (2016). Mobil bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve geçerliliği: Bileşenler modeli yaklaşımı. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3, 433–469. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2016.3.0118>
- Gümüş, A. (2018). *Tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ve depresyon durumlarının değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Gezgin, D.M., Şahin, Y.L. & Yıldırım, S. (2017). Sosyal ağ kullanıcıları arasında nomofobi yaygınlığının çeşitli faktörler açısından incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, <https://dergipark.org.tr/download/article-file/271659> sayfasından erişilmiştir.
- Gurbetoğlu, A. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. <http://agurbetoglu.com/files/2-%20ARA%C5%9ETIRMA%20%20T%C3%9CRLER%C4%B0.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Güneş, A. (2012). Kil Tabletlerden Elektronik tabletlere: İletişim araçlarının tarihsel gelişim süreci. *E-Journal of New Sciences Academy*. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/186664> sayfasından erişilmiştir.
- Haberport, (2019 Nisan 24). *En çok satan cep telefonu markası sıralaması belli oldu*. <https://haberport.com/teknoloji/en-cok-satan-cep-telefonu-markasi-siralamasi-belli-oldu-h5759.html> sayfasından erişilmiştir.
- Habertürk, (2012 Kasım 29). *Günde kaç saat kullanıyor?* <https://www.haberturk.com/saglik/haber/798574-gunde-kac-saat-kullaniyor> sayfasından erişilmiştir.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil.

- Karaarslan, İ. A. & Budak, L. (2012). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu özelliklerini kullanımlarının ve gündelik iletişimlerine etkisinin araştırılması. *Journal of Yaşar University*. dergipark.gov.tr/download/article-file/179368 sayfasından erişilmiştir.
- Kaypaklı, G. Y. (2017). *Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunda akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı ve duygusal zeka ile ilişkili özellikler*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (Post-Hoc) Teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt19/sayi1/051-064.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Kızıltoprak, A. (2018). *Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı ile iletişimci biçimleri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- King, A. L. S., Valenca, A. M., & Nardi, A. E. (2010). *Nomophobia: the mobile phone in Panic disorder with agoraphobia: reducing phobias or worsening of dependency?*. *Cognitive and Behaviour Neurology*, 23(1), 52-54. doi:10.1097/WNN.0b013e3181b7eabc
- Kuyucu, M. (2017) Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı: “Akıllı Telefon(Kolik)” Üniversite Gençliği. *Global Media Journal Tv Edition*, http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/mihalis_kuyucu_genclerde_akilli_telefon_kullanimi_ve_akilli_telefon_bagimliliği_sorunsali_akilli_telefonkolik_universite_gencligi_1.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Kwon, M., Lee, J.Y., Won, W.Y., Park, J.W. & Min, J.A. (2013). *Development and validation of a smartphone addiction scale (SAS)*. Plos One, 8(2), 1-7.

- Leshner, A. (1997). *Addiction is a brain disease, and it matters*. Science, 278(5335), 807–808.
- Meral, D. (2017). *Ortaöğretim öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık, yaşam doyumu ve bazı kişisel özellikler bakımından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/sayfasından erişilmiştir>.
- Minaz, A. & Çetinkaya Ö. (2017). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* <https://dergipark.org.tr/download/article-file/352363> sayfasından erişilmiştir.
- NP İstanbul, (1998). *Alkol ve Madde Bağımlılığı Psikoeğitim*. <https://npistanbul.com/assets/uploads/merakedilen/alkol-ve-madde-bagimlilik.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Özer, E. İ. (2016). *İfade özgürlüğü ve demokrasi bağlamında Türkiye’de sosyal medya*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/sayfasından erişilmiştir>.
- Öztürk, U. (2015). Bağlantıda Kalmak Ya Da Kalmamak İşte Tüm Korku Bu: İnternetsiz Kalma Korkusu Ve Örgütsel Yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(37).629-638
- Rose, G. (1983). *Deciphering Sociological Research*. London: Macmillan
- Sevgi, L. (2013). *Teknoloji, toplum ve sağlık: cep telefonları ve elektromanyetik kirlilik tartışmaları*. http://www.emo.org.tr/ekler/e73a9a0d37efb96_ek.pdf sayfasından 19.12.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Seymen, F. A. (2017). Y ve Z Kuşak İnsanı Özelliklerinin Milli Eğitim Bakanlığı 2014-2019 Stratejik Programı ve TÜBİTAK Vizyon 2023 Öngörülleri ile İlişkilendirilmesi. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/409590> sayfasından erişilmiştir.

- Sputniknews, (2018 Aralık 5). *En fazla Instagram kullanıcısına sahip ülkeler: Türkiye, 37 milyonla 5. Sırada.* <https://tr.sputniknews.com/yasam/201812051036489809-instagram-kullanici-sayisi-turkiye/> sayfasından erişilmiştir.
- Süler, M. (2016). *Akıllı telefon bağımlılığının öznel mutluluk düzeyine etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Sencer, M., Sencer, Y. (1978) *Toplumsal araştırmalarda yöntembilim.* Ankara: TODAİE
- Şata, M., Çelik, İ., Ertürk Z., Taş, U. E. (2016). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin (ATBÖ) Türk lise öğrencileri için uyarlama çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi.* <https://dergipark.org.tr/download/article-file/270000> sayfasından erişilmiştir.
- Şata, M. & Karip F. (2017). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği-Kısa versiyonunun ergenler için Türk Kültürüne uyarlanması. *Cumhuriyet International Journal of Education.* https://www.researchgate.net/publication/322405703_Akilli_Telefon_Bagimlilik_Olcegi-Kisa_Versiyonunun_Ergenler_Icin_Turk_Kulturune_Uyarlanması sayfasından erişilmiştir.
- Şeker, M., Bakış, Ç., Dizeci, B. (2018). *İnsani Gelişme Endeksi-İlçeler (İGE-İ) 2017 Tüketiciden İnsana Geçiş.* http://ingev.org/raporlar/IGE_RAPOR_2017.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Tarhan, N. & Nurmedov S. (2011). *Bağımlılık Sanal veya Gerçek.* İstanbul: Timaş.
- Tarhan, N. (2018). *Bilinçli Genç Olmak.* İstanbul: Timaş
- Trakademi, (2018). <https://trakademi.com/lgs/kahramanmaras-liseleri-taban-puanlari-yuzdelik-dilimleri-2018-lgs-meb/> sayfasından erişilmiştir.

- Tohumcu, M. U. (2018). *İnternet ve akıllı telefon bağımlılığı ile benlik saygısı ve yalnızlık arasındaki ilişkinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). [https://tez.yok.gov.tr/](https://tez.yok.gov.tr/sayfasından erişilmiştir) sayfasından erişilmiştir.
- Tufan, K. (2018). *Türkiye’de sosyal medya kullanımı ve popüler Instagram annelerinin etkileri üzerine odak grup araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi). [https://tez.yok.gov.tr/](https://tez.yok.gov.tr/sayfasından erişilmiştir) sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Gazetesi, (2017 Nisan 2). *Türkiye’nin hızına hız kattı, 4.5G 1 yaşında*. <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/ekonomi/460877.aspx> sayfasından erişilmiştir.
- Tuik, (2018). *Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27819> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu, (2019). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. <http://sozluk.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Uçar, P. (2009). *İki ve üç aşamalı örnekleme yöntemlerinde örneklem büyüklüğünün belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). [https://tez.yok.gov.tr/](https://tez.yok.gov.tr/sayfasından erişilmiştir) sayfasından erişilmiştir.
- Yapar, A. (2004). İletişim teknolojilerinin medya üzerine etkileri. *II. Uluslararası İletişim Sempozyumu* ss:437-448
- Yılmaz, G. (2015). *Ergenlerde mobil telefon bağımlılığının sosyal anksiyeteye etkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). [https://tez.yok.gov.tr/](https://tez.yok.gov.tr/sayfasından erişilmiştir) sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, G., Şar, A.H., & Civan S. (2015). Ergenlerde mobil telefon bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/290283> sayfasından erişilmiştir.

Yıldız, M. (2006). Kamu siyasetleri açısından cep telefonu teknolojisi ve mobil devlet. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
<https://dergipark.org.tr/download/article-file/307785> sayfasından erişilmiştir.

Yusufoğlu, Ö. Ş. (2017). Boş zaman faaliyeti olarak akıllı telefonlar ve sosyal yaşam üzerine etkileri: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Fırat üniversitesi İnsan ve toplum bilimleri araştırmaları dergisi*. <http://www.itobiad.com/download/article-file/360505> sayfasından erişilmiştir.

We are Social, (2019). *Digital 2019 Turkey (January 2019)v01*.
<https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2019-turkey-january-2019-v01> sayfasından erişilmiştir.

We are Social, (2019). *Digital in 2019*. <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK 1. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği

AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ							
Maddeler		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Akıllı telefon kullanımından dolayı planladığım işleri yetiştiremem.	1	2	3	4	5	6
2	Akıllı telefon kullanımından dolayı, sınıfta ödev yaparken veya ders dinlerken konsantre olmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6
3	Aşırı akıllı telefon kullanımında görme bulanıklığı ya da baş dönmesi yaşarım.	1	2	3	4	5	6
4	Akıllı telefon kullanırken el bileklerimde veya ensemdede ağrı hissedirim.	1	2	3	4	5	6
5	Aşırı akıllı telefon kullanımı nedeniyle yorgun hissedirim ve uykusuz kalırım.	1	2	3	4	5	6
6	Akıllı telefon kullanırken rahat ya da sakin hissedirim.	1	2	3	4	5	6
7	Akıllı telefon kullanırken keyifli veya heyecanlı hissedirim.	1	2	3	4	5	6
8	Akıllı telefon kullanırken kendimi güvende hissedirim.	1	2	3	4	5	6
9	Akıllı telefonla stres atabilirim.	1	2	3	4	5	6
10	Akıllı telefonumu kullanmaktan daha eğlenceli yapacak bir şey yoktur.	1	2	3	4	5	6
11	Akıllı telefonum olmasaydı hayatım anlamsız olurdu.	1	2	3	4	5	6
12	Akıllı telefon kullanırken kendimi çok özgür hissedirim.	1	2	3	4	5	6
13	Akıllı telefon kullanmak yapılacak en eğlenceli şeydir.	1	2	3	4	5	6
14	Akıllı telefon olmadan yapamam.	1	2	3	4	5	6
15	Akıllı telefonum elimde olmadığında sabırsız ve huysuz hissedirim.	1	2	3	4	5	6
16	Kullanmasam bile akıllı telefonum hep aklımdadır.	1	2	3	4	5	6

17	Günlük yaşıntım çok etkilenmiş olsa bile akıllı telefonumu kullanmayı asla bırakmam.	1	2	3	4	5	6
18	Akıllı telefonumu kullanırken rahatsız edildiğimde öfkelenirim.	1	2	3	4	5	6
19	Aceleyle tuvalete gideceğim zaman bile akıllı telefonumu yanımda götürürüm.	1	2	3	4	5	6
20	Akıllı telefon vasıtasıyla daha fazla insanla tanışmak bana kendimi çok iyi hissettir.	1	2	3	4	5	6
21	Akıllı telefondaki arkadaşlarımla olan ilişkilerimin gerçek hayattaki arkadaşlarımla olan ilişkilerimden daha samimi olduğunu hissedirim.	1	2	3	4	5	6
22	Akıllı telefonumu kullanamamak yakın bir arkadaşımı kaybetmek kadar acı verici olurdu.	1	2	3	4	5	6
23	Akıllı telefon aracılığı ile edindiğim arkadaşlarımla beni gerçek hayattaki arkadaşlarımdan daha iyi anladıklarını düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
24	Twitter veya Facebook'taki diğer insanlar arasındaki konuşmaları kaçırmamak için sürekli olarak akıllı telefonumu kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6
25	Uyandıktan hemen sonra Twitter veya Facebook gibi Sosyal Paylaşım sitelerini kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6
26	Akıllı telefon arkadaşlarımla konuşmayı, gerçek hayattaki arkadaşlarımla veya diğer aile fertleriyle vakit geçirmeye tercih ederim.	1	2	3	4	5	6
27	Başka insanlara sormaktansa, akıllı telefonumdan araştırmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6
28	Tam dolu bataryam bir gün dayanmaz.	1	2	3	4	5	6
29	Akıllı telefonumu düşündüğümünden daha uzun süre kullanırım.	1	2	3	4	5	6
30	Akıllı telefonumu kullanmayı bıraktıktan hemen sonra bile tekrar kullanmak isterim.	1	2	3	4	5	6
31	Akıllı telefonumun kullanma süresini azaltmayı defalarca denedim ama her seferinde başarısız oldum.	1	2	3	4	5	6
32	Her zaman akıllı telefon kullanma süremi azaltmam gerektiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
33	Etrafımdaki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığını söyler.	1	2	3	4	5	6

EK 2. Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler;

Elinizdeki soru formları Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne bağlı bilimsel bir araştırmaya veri sağlamak için kullanılacaktır. Yanıtlarınız tamamen gizli kalacak ve yalnızca bu araştırma için kullanılacaktır. Araştırma sonuçlarının geçerli ve güvenilir olması için bütün sorulara doğru, samimi ve gerçekçi cevaplar vermeniz çok önemlidir. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz. İsim ve soyisim yazmayınız.

KADİR ŞİMŞEK
(ARAŞTIRMACI)

DOÇ.DR. BEYHAN ZABUN
GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞR. ÜYESİ(DANIŞMAN)

1. OKULU:

2.CİNSİYETİNİZ: Kız() Erkek() 3. KAÇ YAŞINDASINIZ: ()

4. KAÇINCI SINIFA DEVAM EDİYORSUNUZ: 9.() 10.() 11.() 12.()

5. AİLENİZİN TOPLAM AYLIK GELİRİ: 2000 ve altı() 2000-4000() 4000-6000() 6000veüstü()

6. ANNENİZİN ÖĞRENİM DURUMU NEDİR: Okuryazar değil() İlkokul() Ortaokul() Lise()

Üniversite() Lisansüstü()

7. BABANIZIN ÖĞRENİM DURUMU NEDİR: Okuryazar değil() İlkokul() Ortaokul() Lise()

Üniversite() Lisansüstü()

8. KULLANDIĞINIZ CEP TELEFONU TÜRÜ: Akıllı telefon() Tuşlu cep telefonu()

9. İLK CEP TELEFONUNUZA KAÇ YAŞINIZDA SAHİP OLDUNUZ: (.....)

10. KAÇ YILDIR CEP TELEFONU KULLANIYORSUNUZ: (.....)

11. HANGİ MARKA AKILLI TELEFON KULLANIYORSUNUZ: Iphone() Samsung() Huawei()

Sony() Casper() Htc() Vestel() Xiaomi() Lg() DİĞER(.....)

12. İLK CEP TELEFONUNUZA KAÇ YAŞINDA SAHİP OLDUNUZ: (.....)

13. GÜNLÜK ORTALAMA KAÇ SAATİNİZİ CEP TELEFONUNUZA AYIRIYORSUNUZ(konuşma,mesaj,oyun vs. gibi her şey dahil): 1 saatten az() 1-3saat() 3-6saat() 6-9saat() 9-12 saat() 12 saat ve üzeri ()

14. BOŞ ZAMANLARINIZDA EN FAZLA YAPTIĞINIZ 3 AKTİVİTEYİ 1'DEN 3'E KADAR ÖNEM SIRASINA GÖRE İŞARETLEYİNİZ: Spor yapmak() Kitap okumak() Akıllı telefonla ilgilenmek()

Oyun oynamak() Resim yapmak() Müzik dinlemek() Diğer(.....)

15. AKILLI TELEFONUNUZU HANGİ AMAÇLAR İÇİN KULLANIYORSUNUZ, ÖNEM SIRASINA GÖRE

BİRDEN BEŞE KADAR SIRALAYINIZ(EN ÖNEMLİ İÇİN 1, DAHA AZ ÖNEMLİ İÇİN 5 OLACAK ŞEKİLDE):

Konuşma() Sosyal Ağlar() Oyun() Fotoğraf Çekmek() Sms()

Video izlemek() E-mail() Haber okumak() Yeni insanlarla tanışmak()

16. AKILLI TELEFONUNUZDA EN ÇOK HANGİ UYGULAMALARI KULLANIYORSUNUZ, EN ÇOK

KULLANDIĞINIZ UYGULAMALARI ÖNEM SIRASINA GÖRE 1'DEN 5'E KADAR SIRALAYINIZ: Instagram()

Facebook() Whatsapp() Twitter() Youtube() Facebook Messenger() Tiktok() Snapchat() varsa

diğer(.....)

17. AKILLI TELEFONUNUZ İÇİN AYLIK ÖDEDİĞİNİZ PAKET VEYA FATURA ÜCRETİ NE KADARDIR: 0-

10TL() 10-20TL() 20-30TL() 30-40TL() 40-50TL() 50TL VE ÜZERİ()

EK 3. İzin Onayı

T.C.
KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 35776031-605.01-E.8725476
Konu : Anket İzni (Kadir ŞİMŞEK)

02.05.2019

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)
Yenimahalle /ANKARA

İlgi: a) 16/04/2019 tarihli ve 13285 sayılı yazınız.

b) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 28/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 sayılı Araştırma Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri hakkındaki 2017/25 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadir ŞİMŞEK'in "**Türkiye'de Ortaöğretim Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri ve Kullanım Alışkanlıkları; Kahramanmaraş örneği**" konulu ilgi (a) araştırma uygulama izni talebi Müdürlüğümüz tarafından incelenmiştir.

Söz konusu araştırma kapsamında hazırlanan veri toplama aracının; İlimiz Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçelerindeki lise öğrencilerine uygulanmasına yönelik araştırma uygulama izin talebi eğitim öğretim sürecini aksatmaksızın uygulanması, çalışmada **sadece yazımız ekinde sunulan mühürlü ölçme araçlarının kullanılması**, araştırma raporunun basılı ve dijital olarak Müdürlüğümüzle paylaşılması kaydı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Cemal YILMAZ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek:

1-Karar (1 Sayfa)

2-Mühürlü Ölçme Aracı (4 Sayfa)

Adres: ARGE Vizyon 2023-M.Ali KABAK
Yenişehir Mahallesi Çahit Zarfıoğlu Caddesi No:1
Elektronik Ağ: kmaras@meh.gov.tr
e-posta: arge46@meh.gov.tr

Bilgi için: Dilek KUZUN

Tel: 0 (344) 216 46 90
Faks: 0 (344) 216 47 09

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meh.gov.tr> adresinden 76e2-756c-35b9-88c3-c5a7 kodu ile teyit edilebilir.

EK 4. Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 25/06/2019-E.78909

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Ölçme Değerlendirme Etik Alt Çalışma Grubu

Sayı : 91610558-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 07.05.2019 tarih ve E.57802 sayılı yazı

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Kadir ŞİMŞEK'in, Doç.Dr. Beyhan ZABUN'un** danışmanlığında yürüttüğü "*Türkiye'de Ortaöğretim Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri ve Kullanım Alışkanlıkları: Kahramanmaraş Örneği*" adlı tez çalışması ile ilgili konu Kurulumuzun **28.05.2019** tarih ve **06** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mehtap ÇAKAN
Kurul Başkanı

Araştırma Kod No: 2019-191

Ek: 1 Liste

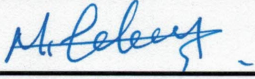
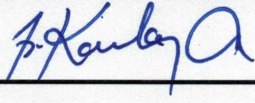
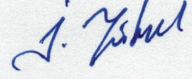
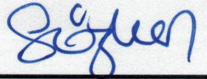
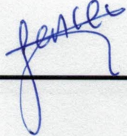
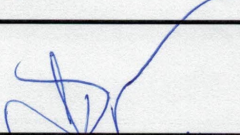
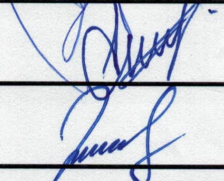
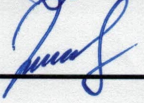
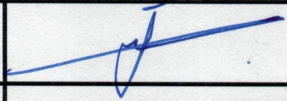

Ankara
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/

Bilgi için :Burak Çitrak
Birim Evrak Sorumlusu
Telefon No:0312 229 78 00

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ÖLÇME DEĞERLENDİRME ETİK ALT ÇALIŞMA GRUBU
KATILIM LİSTESİ

TOPLANTI TARİHİ : 28/05/2019		TOPLANTI SAYISI : 06	
ADI-SOYADI		İMZA	
Prof. Dr. Mehtap ÇAKAN Başkan			
Doç.Dr.İsmail KARAKAYA Başkan Yrd.			
Prof.Dr.Galip YÜKSEL		KATILAMADI	
Prof.Dr.İsmet YÜKSEL			
Prof.Dr.Seçil ÖZKAN		 (6505) (6505)	
Prof.Dr.Cevriye TEMEL GENCER			
Prof.Dr. C. Haluk BODUR		KATILAMADI	
Prof.Dr.İbrahim DOĞAN			
Prof.Dr.Aymelek GÖNENÇ			
Doç.Dr.Zehra GÖÇMEN BAYKARA			
Doç.Dr.Nihan KAFA		KATILAMADI	
Doç.Dr.İlyas OKUR			
Doç.Dr.Necdet KARASU		KATILAMADI	

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...